

Partimotion

Motion till riksdagen

2008/09:v620

sj

av Lars Ohly m.fl. (v)

med anledning av prop. 2008/09:1 Budget,
Välfärdsinvesteringar för framtiden

1 Sammanfattning

Sverige behöver göra en rad kraftfulla investeringar för att möta framtidens utmaningar. Vi ser stora behov av att förstärka välfärden, bygga ut infrastrukturen och minska vår klimatpåverkan. Vänsterpartiets budgetmotion är ett tydligt alternativ till regeringens oansvariga ekonomiska politik. Vi presenterar en politik för arbete, sammanhållning och solidaritet. Den bygger på en feministisk politik och rättvis fördelning. Den präglas av långsiktighet och ett ansvarstagande för vår gemensamma miljö. Medan regeringen lagt en närsynt och oansvarig budget, som systematiskt ger mer till dem som har mest och som är utformad för att sänka lönerna, pekar Vänsterpartiet ut en radikalt annorlunda färdriktning. Vänsterpartiets politik gör skillnad. Vår budget visar konkret på punkt efter punkt hur Sverige kan bli ett bättre land att leva i, för många fler. Satsningar som ger människor möjlighet att växa, arbeta och förkovra sig, istället för att tryckas ned eller misstänkliggöras.

Den svenska ekonomin är i en tydlig konjunkturedgång. Sysselsättningen planar ut, arbetslösheten ökar, produktivitetsutvecklingen i näringslivet har varit negativ 2 år i rad och varslen duggar tätt såväl inom det privata näringslivet som inom kommunsektorn. Regeringen tycks stå handfallen inför denna utveckling. Istället fortsätter man med mer av den politik som redan misslyckats. Stora skattesänkningar till de redan välbeställda och en närpåfientlig inställning till erkänt effektiva arbetsmarknadsåtgärder som anställningsstöden och arbetsmarknadsutbildningen. Den borgerliga regeringen förefaller sätta sin tilltro till att marknaden ska lösa arbetslösheten och få fart på konjunkturen. Vi i Vänsterpartiet avvisar denna marknadsfundamentalism. Vi drar upp

riktlinjerna för en ny utformning av finans- och penningpolitiken och menar att denna måste utformas så att den understödjer det övergripande målet om full sysselsättning. Därutöver presenterar vi en rad förslag som antingen direkt eller indirekt dämpar den pågående konjunkturedgången.

Vi genomför stora satsningar på investeringar i järnvägar; 16 miljarder kronor per år under 12 år. På det sättet svarar vi upp till Klimatberedningens förslag att kapaciteten på järnväg för gods- och persontrafik ska öka med minst 50 % till år 2020. Genom att använda en investeringsbudget och låna till investeringar i infrastruktur istället för att direktavskryva dem, kan staten göra de järnvägsinvesteringar som är nödvändiga för att Sverige ska nå klimatmålen. Vi utökar banunderhållet för att minska tågförseningarna, minskar avkastningskravet på SJ så de kan sänka biljettpriset och anser att staten ska ta över ansvaret för Arlandabanan. Dessutom höjer vi anslagen kraftigt till cykelvägar och till kollektivtrafiken. Under tre år satsar vi över 8 miljarder kronor för att utveckla lokal och regional kollektivtrafik.

Vi vill bygga bort bostadsbristen. Sedan regeringen avskaffade bostadssubventionerna, har byggandet av hyreslägenheter minskat dramatiskt. Regeringens egna siffror visar att nybyggnationerna minskat med hela 15,8 % nästa år. Vi inrättar en bostadsfond som ger stöd till bostadsbyggande. Målet är att bygga 40 000 bostäder varje år i tio år. Minst hälften ska vara hyreslägenheter. Genom att sätta ett tak för byggkostnaden och förhandla hyran i förväg kan vi skapa bostäder som ungdomar, studerande och andra med låg inkomst har råd med. För att minska klimatpåverkan bör alla nya flerbostadshus som byggs efter 2010 vara s.k. lågenergihus eller passivhus.

Vänsterpartiet gör satsningar som genererar nya jobb i framtidsbranscher som bioenergi och miljöteknik. Miljöteknik har potential att bli en viktig exportnäring, men det saknas villiga investerare. Vi vill därför satsa på en miljöteknikfond för att få igång och behålla produktion av miljöteknik i Sverige. Enligt Exportrådets nätverk Svensk Miljöteknikexport kan exporten av miljöteknik ge mellan 10 000-15 000 arbetstillfällen inom de närmaste åren och 25 000 inom biodrivmedel. Vidare föreslår vi att Sveaskog ska köpa skog och bli en tydligare aktör för en långsiktigt hållbar skogsutveckling.

Klimatförändringarna kräver kraftfulla insatser i Sverige och i världen. Vi behöver minska utsläppen, samtidigt som vi satsar på förnybar energi. Vi inrättar ett klimatbistånd, investerar i havsmiljö och biologisk mångfald och etablerar ett centrum för energieffektivisering. Forskning och utveckling leder till ökad elproduktion från vindkraft och bioenergi, vilket gör det möjligt att avveckla kärnkraften.

Vi lägger fram ett paket för små och medelstora företag där vi föreslår sänkt arbetsgivaravgift för den första som anställs i s.k. soloföretag. Genom stärkt stöd till Vinnova och en skattereduktion till små- och medelstora företag för forskning förbättrar vi möjligheten för dem att växa och utvecklas. Vi avskaffar sjuklöneansvaret för företag med högst 10 anställda. Exportstödet stärks med 65 miljoner kronor per år så att framför allt nya marknader kan skapas för miljöteknik

Den största orättvisan i Sverige är fortfarande att många saknar arbete. För att öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få arbete föreslår vi höjda tak och fler platser för lönebidragsanställningar och offentligt skyddad anställning (OSA). Vi vill ge människor stöd med utbildning, en aktiv arbetsmarknadspolitik och rehabilitering. Vi säger nej till försämringarna för deltidsarbetslösa och återställer a-kassan. Vi sänker a-kasseavgiften kraftigt så att alla ska kunna vara med. Enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU) har antalet arbetslösa ungdomar mellan 15-24 år stigit med över 20 000 personer från det andra kvartalet 2007 till det andra kvartalet 2008. Särskilt ökar arbetslösheten bland de riktiga unga och de som hoppar av gymnasiet. Detta är mycket oroande och därför föreslår Vänsterpartiet att denna grupp av arbetslösa ungdomar ska ges möjlighet att skaffa sig en yrkesutbildning inom ramen för ett arbetsmarknadspolitik program till en kostnad av 300 miljoner kronor per år. I en konjunkturedgång är det viktigt att de arbetslösa snabbt får stöd att finna ett nytt arbete eller beredas plats för olika typer av utbildning och därför utökar vi antalet platser inom de arbetsmarknadspolitiska programmen och utbildningarna med 16 000 platser per år.

För att öka möjligheterna för fler att vidareutbilda eller omskola sig, föreslår vi en kraftig utbyggnad av antalet utbildningsplatser. Vi menar dessutom att det är mycket bättre att människor kan välja att utbilda sig istället för att gå arbetslösa. De besparingar som regeringen genomfört på Komvux har varit kontraproduktiva. Vi har avvisat dessa neddragningar och går nu vidare med en utbyggnad av Komvux med 9 000 platser per år. Samtidigt bygger vi ut antalet högskoleplatser, vilket innebär en ökning av antalet studerande vid högskolan med drygt 4 000 platser redan nästa år. Vi bygger också ut antalet platser inom de kvalificerade yrkesutbildningarna med 1 875 över 3 år för att minska antalet bristyrken. Vi menar att en satsning på utbildning ska utgöra en grund för att utöka antalet anställda inom välfärdsområdena så att kvaliteten kan stärkas.

Det finns stora eftersatta behov i dag inom den offentliga välfärdssektorn; inom sjukvården, skolan, barn- och äldreomsorgen samt handikappomsorgen. Därför föreslår Vänsterpartiet en kraftfull satsning för att öka antalet anställda, Vänsterpartiets mål är

att anställa 200 000 fler för att stärka kvaliteten i välfärden. För att det ska vara möjligt krävs dock en rad andra åtgärder. Det behövs fler som vill jobba inom välfärden, lönerna behöver höjas, delaktigheten och inflytandet över arbetet öka, likaså fortbildningen och kompetensutvecklingen. Antalet utbildningsplatser inom Komvux, yrkesutbildningar och högskoleutbildningar behöver kraftigt utökas så att fler kan utbildas och därefter anställas. Vi menar att det är rimligt att föra över en del av den förväntade stora privata konsumtionsökningen till den typ av välfärdstjänster som den offentliga sektorn tillhandahåller. Vi uppskattar att det går att anställa omkring 11 000 personer år 2009 i de yrkesgrupper vi undersökt. De kortare utbildningar vi vill satsa på inom vård och omsorg borde börja ge resultat redan de följande åren. Därför är vår uppskattning att ytterligare 15 000 personer kan anställas 2010, och 19 000 personer 2011. Totalt räknar vi alltså med att kunna anställa 45 000 personer över de kommande tre åren genom jobsatsningen. Genom förslag i denna motion anvisar vi ekonomiska medel för att uppnå en höjning av kvinnors löner i kommunsektorn. Under en fyraårsperiod avsätter vi 10 miljarder kronor i statens budget för detta ändamål. De medlen skulle också, liksom de nyanställningar vi vill se, leda till en högre efterfrågan på kvinnors arbetskraft och därmed stärka möjligheterna till en ökning av kvinnors löner även inom den privata sektorn.

Vi genomför ett omsorgslyft, dvs. vi avsätter betydande resurser till ett kompetenslyft för de anställda inom äldre- och handikappomsorgen med 600 miljoner kronor per år i 10 år. Till det kommer också en satsning på utbildningsvikariat för att skapa goda förutsättningar att genomföra utbildningarna. Dessutom räknar vi upp de generella statbidragen till kommunsektorn med 4,5 %. Regeringens frysning kommer att innebära att kommunsektorn tvingas bidra till att förvärpa konjunkturedgången eftersom de kommer att tvingas varsla personal, vilket redan genomförs på många håll.

Vi för en feministisk politik som syftar till att ändra maktförhållandena mellan könen. Vänsterpartiets politik skapar fler arbetstillfällen, ger fler kvinnor rätten till ett heltidsarbete, pressar tillbaka deltidsarbetslösheten och skapar ett tryck för minskade löneskillnader mellan kvinnor och män. Vi vill införa individualiserad föräldraförsäkring och säger nej till regeringens förslag om jämställdhetsbonus och vårdnadsbidrag. Vi vet att makt och resurser måste omfördelas från män till kvinnor för att vi ska nå jämställdhet. Det gäller både politisk och ekonomisk makt. Jämställdhetspolitik handlar om att män ska avstå makt och privilegier som de har på grund av att de är män.

Vänsterpartiet vill stärka socialförsäkringssystemet. Efter den borgerliga regeringens miljardbesparingar på området krävs stora satsningar för att återupprätta den generella välfärden. Utsorteringskedjan måste avskaffas, ersättningsnivåerna höjas och rätten till rehabilitering tillgodoses. Alla har rätt till ekonomisk trygghet vid inkomstbortfall på grund av sjukdom, arbetslöshet, ålderdom, eller föräldraskap. De förbättringar som behöver göras av socialförsäkringssystemets olika delar ska göras med den generella välfärdsmodellen som utgångspunkt.

Vänsterpartiets skattepolitik ökar statens inkomster och skapar utrymme för en nödvändig fördelningspolitik. De gemensamma resurserna kan användas rättvist och mer framtidsinriktat. Skatterna ska användas för att utjämna skillnader i inkomst, finansiera välfärd och driva på miljöömställningen. Vi ska bekämpa skattefusk och ekonomisk brottslighet och ger myndigheterna ytterligare resurser för detta. Vänsterpartiet föreslår ett fastighetsskattepaket som är mer progressivt och fördelningsmässigt rättvist än regeringens och som ska kopplas till energibesparingsåtgärder. Dessutom fasar vi ut fastighetskatten för hyresrätten. Vänsterpartiet vill avskaffa jobbskatteavdraget och föreslår istället förändringar i grundavdraget. Genom dessa förändringar kommer nya grupper som inte får del av regeringens jobbskatteavdrag, att få skattesänkningar. Det gäller pensionärer men också människor som har sjuk- och arbetslöshetsersättning. Vi föreslår en höjning av grundavdraget med 20 000 kronor. Det betyder att alla pensionärer, arbetslösa och de som har inkomster från sjukförsäkringen, får en kraftig skattesänkning.

Vänsterpartiet menar att full sysselsättning ska vara det övergripande och överordnade målet för den ekonomiska politiken. Vi menar att de ramverk och institutionella förhållanden som för tillfället omgärdar finans- och penningpolitiken försvårar en politik för full sysselsättning.

Vad gäller ramverken inom finanspolitiken, överskotts målet och systemet med de 3-åriga utgiftstaken, menar vi att det finns synnerligen goda sakargument för att ifrågasätta utformningen av dessa. Detta ska naturligtvis inte tolkas som att vi är emot starka offentliga finanser. Tvärtom anser vi att en stark offentlig förmögenhetsställning, vilket vi har i dag, stärker omvärldens förtroende för den svenska ekonomiska politiken och stärker finanspolitiska åtgärders genomslagskraft om ekonomin skulle gå in i en kraftig lågkonjunktur med stora budgetunderskott som följd. Vi vet också att det i allmänhet blir de vanliga människorna som till får ta de största smällarna om de offentliga finanserna raseras. Vi såg det på 1990-talet, under och i efterdyningarna av

90-talskrisen. I det budgetförslag vi nu lägger fram går de offentliga finanserna med betydande överskott under samtliga år, dvs. 2009-2011.

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
3	Förslag till riksdagsbeslut	10
4	Svensk ekonomi	11
4.1	Den globala konjunkturutvecklingen	11
4.2	Stark ekonomi vid regeringsskiftet.....	12
4.3	Stigande arbetslöshet	13
4.4	Ett mindre konkurrenskraftigt Sverige	15
4.5	Vidgade klyftor.....	16
5	Regeringens ekonomiska politik.....	18
5.1	Regeringens ekonomiska politik är en politik för låga löner.....	18
5.2	Ett orättfärdigt Sverige	21
5.2.1	Regeringens politik missgynnar kvinnor.....	22
5.2.2	146 000 fler fattiga på två år.....	23
5.3	Systemskifte i sjukförsäkringen	24
5.3.1	Besparingar på sjukförsäkringen	25
5.3.2	Besparingar på småbarnsföräldrar och ökad barnfattigdom.....	26
5.4	Systemskifte i arbetsmarknadspolitiken	27
5.5	Stelbent normpolitik	29
5.5.1	Jämviktsarbetslösheten och inflationsmålet	31
5.5.2	Överskottsmålet.....	33
5.5.3	Utgiftstaken	36
5.6	Bristande klimat- och infrastrukturinvesteringar.....	38
5.7	En antifeministisk politik	39
6	Dags för en aktiv konjunkturpolitik	41
6.1	Aktiv arbetsmarknadspolitik och utbildning	43
6.1.1	Aktiv arbetsmarknadspolitik	43
6.1.2	Utbildning.....	43
6.2	Stärk välfärden.....	44
7	En offensiv företags- och näringspolitik.....	45
7.1	Statligt ägande	45

7.1.1	Förädla det statliga ägandet	46
7.1.2	Öka det statliga ägandet.....	46
7.2	Små- och medelstora företag	49
7.3	Kapitalförsörjning.....	50
7.4	Forskning och utveckling	51
7.5	Regionalpolitik	52
7.6	Fri programvara	53
8	En radikal miljö- och energipolitik	54
8.1	En procent av BNP till klimatåtgärder	54
8.1.1	Nytt klimatbistånd	55
8.1.2	Satsa på internationella klimatinvesteringar.....	55
8.1.3	Fortsatt utveckling av svenska klimatinvesteringar.....	56
8.1.4	Kraftfull satsning på järnväg	56
8.1.5	Klimattaxa och ökad kollektivtrafik.....	57
8.1.6	Satsningar på energieffektivisering och hållbart byggande.....	57
8.1.7	Miljöteknik	58
8.1.8	Klimattrampa till jobbet	59
8.2	Satsningar på havsmiljö och ekologisk hållbar utveckling	59
8.3	Gröna skatter	61
9	Ramverket för den ekonomiska politiken	62
9.1	Riktlinjer för finans- och penningpolitiken	62
9.2	Ny budgetlag för långsiktiga investeringar	66
10	En trygg arbetsmarknad med plats för alla	67
11	Utveckla välfärdspolitiken	71
11.1	Den offentliga sektorn måste växa	71
11.2	Stärk välfärden – fler jobb	74
11.2.1	Hälso- och sjukvården	78
11.2.2	Äldre- och handikappomsorgen	79
11.2.3	Förskolan	79
11.2.4	Skolan och skolbarnomsorgen.....	80
11.2.5	Elevhälsan och genuspedagoger.....	80
11.2.6	Kulturen.....	81
11.2.7	Fler utbildningsplatser	82
11.2.8	Satsa på den kommunala vuxenutbildningen	83

11.3	Kompetensutveckling – ett välfärdslyft.....	84
11.3.1	Välfärdslyft för äldreomsorgslyft.....	84
11.3.2	Välfärdslyft för handikappomsorgen.....	85
11.4	En social bostadspolitik.....	86
11.4.1	Rädda hyresrätten.....	87
11.4.2	Klimatlyft bostaden.....	89
11.4.3	Renovera miljonprogrammet.....	90
11.5	En stärkt socialförsäkring.....	91
11.5.1	Socialförsäkringarnas grundvalar.....	92
11.5.2	Inkomstbortfallsprincipen – höga tak och starka golv.....	92
11.5.3	Höjda garantipensioner och höjt underhållsstöd.....	93
12	En feministisk politik.....	94
12.1	Feministisk ekonomisk politik.....	94
12.2	En jämställd arbetsmarknad.....	95
12.3	Rätt till heltid.....	96
12.4	Minskade löneklyftor.....	97
12.5	Ett jämställt föräldraskap.....	97
12.6	Stoppa mäns våld mot kvinnor.....	98
13	En politik för minskad segregation och utestängning.....	98
13.1	Rätten till jobb på lika villkor.....	99
13.2	Rätten till en likvärdig skola.....	100
13.3	Rätten till bostad.....	101
13.4	Förbättrat flyktingmottagande.....	101
14	Skattepolitik.....	102
14.1	Målsättning med skattepolitiken.....	102
14.2	Rättvisa inkomstskatter.....	103
14.3	Skatter som styrmedel i miljöpolitiken – gröna skatter.....	104
14.4	Skatter och företagande.....	104
14.5	Fastighetsskatt.....	105
14.6	Bekämpa skattefusket.....	106
14.7	Vänsterpartiets förslag till inkomstförändringar.....	107
15	Kommunal ekonomi.....	109
15.1	Kärvare tider.....	109
15.2	Satsar regeringen på välfärden?.....	111

15.3	Vänsterpartiets förslag för kommunsektorn	112
15.4	Hela lönen också i kommunerna	113
15.5	Ekonomiska regleringar.....	114
16	Ett budgetförslag för investeringar för framtiden och stärkt välfärd	115
17	Fördelning av utgifter i statsbudgeten.....	118
17.1.1	UO 1 Rikets styrelse	119
17.1.2	UO 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	119
17.1.3	UO 3 Skatt, tull och exekution	119
17.1.4	UO 4 Rättsväsendet	120
17.1.5	UO 5 Internationellt samarbete.....	121
17.1.6	UO 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.....	121
17.1.7	UO 7 Internationellt bistånd	122
17.1.8	UO 8 Migration	122
17.1.9	UO 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	123
17.1.10	UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.....	124
17.1.11	UO 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	124
17.1.12	UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.....	125
17.1.13	UO 13 Integration och jämställdhet	125
17.1.14	UO 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	126
17.1.15	UO 15 Studiestöd	127
17.1.16	UO 16 Utbildning och universitetsforskning	128
17.1.17	UO 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	128
17.1.18	UO 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik.....	129
17.1.19	UO 19 Regional utveckling	130
17.1.20	UO 20 Allmän miljö- och naturvård.....	131
17.1.21	UO 21 Energi.....	131
17.1.22	UO 22 Kommunikationer	131
17.1.23	UO 23 Jord- och skogsbruk, fiske och anslutande näringar	132
17.1.24	UO 24 Näringsliv	133
17.1.25	UO 25 Allmänna bidrag till kommuner.....	133
17.1.26	UO 26 statskuldräntor mm	134

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att godkänna utgångspunkterna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i enlighet med vad som anförs i motionen (avsnitt 4-17 i motionen).
2. Riksdagen beslutar avslå regeringens förslag till utgiftstak för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för 2009 och 2010 (avsnitt 4.5 i budgetpropositionen).
3. Riksdagen beslutar avslå regeringens förslag till utgiftstak för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för 2011 (avsnitt 4.5 i budgetpropositionen).
4. Riksdagen beslutar upphäva av riksdagen tidigare fattat beslut om utgiftstak för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för 2009.
5. Riksdagen beslutar om förändrade inkomster för staten för 2009 enligt uppställning i tabell 5 (avsnitt 14 i motionen).
6. Riksdagen beslutar godkänna beräkningar av statens inkomster för 2010 och 2011 (tabell 5, avsnitt 14 i motionen).
7. Riksdagen anvisar om förändrade utgifter för 2009 enligt uppställning i tabell 10 (avsnitt 17 i motionen).
8. Riksdagen beslutar godkänna den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2010 och 2011 (tabell 10, avsnitt 17 i motionen).
9. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till hur 22-23§§ budgetlagen kan ändras så att huvudprincipen för en infrastrukturinvestering sker genom lån hos Riksgäldskontoret i enlighet med vad som anförs i motionen (avsnitt 9.2 i motionen).
10. Riksdagen beslutar om ökade utbetalningar till ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten i enlighet med vad som anförs i motionen om ökad utbetalning av tilläggspension (avsnitt 17.11. tabell 5 i motionen).
11. Riksdagen beslutar i enlighet med vad som anförs i motionen om en jobsatsning genom skattekreditering på budgetens inkomstsida (avsnitt 11.2 i motionen).

4 Svensk ekonomi

4.1 Den globala konjunkturutvecklingen

Den globala ekonomin präglas för närvarande starkt av den internationella finanskris som startade i USA för över 1,5 år sedan. Bakgrunden var bl.a. en kraftig skulduppbyggnad bland hushåll (främst i USA, men även i stora delar av Europa), kraftigt stigande huspriser, följt av prisfall och en världsomspännande finanskris som resultat. Denna kris har accentuerats under sommaren då de amerikanska federala myndigheterna har gått in och övertagit/räddat ett antal stora finansiella institut från att gå i konkurs. Finanskrisen har resulterat i extremt kraftiga börsvängningar världen över.

Finanskrisen har blottlagt flera brister i det kapitalistiska systemet. Den finansiella turbulensen har synliggjort de gigantiska globala finansiella flöden som byter ägare i en ständig jakt på kortsiktiga spekulationsvinster, istället för att investeras i produktivt syfte som stärker ländernas långsiktiga och hållbara växtkraft. Finanskrisen har också visat att de finansiella marknaderna inte är som vilka marknader som helst. De behöver helt enkelt ett striktare regelverk och mer av reglering för att de inte ska urarta i olika typer av finansiella "bubblor". Vi såg det i Sverige på 1980-talet då en illa genomförd avreglering av bankernas kreditbegränsningar resulterade i en exempellös kreditexpansion som lade grunden till 1990-talskrisen., och vi har sett det nu i USA där bankerna under 2000-talet expanderade möjligheterna att låna pengar – där många människor tagit lån med sina hus som säkerhet och därmed blivit beroende av fortsatta prisökningar. Så länge huspriserna rakade i höjden fungerade upplägget. Men när huspriserna började falla sprack bubblan och de finansiella institutionerna drabbades av stora kreditförluster. När detta skrivs förhandlar den amerikanska kongressen om ett gigantiskt stödpaket till den finansiella sektorn och det är nog inte en allt för vågad gissning att det blir de amerikanska skattebetalarna som kommer att stå för notan. Vänsterpartiet föreslår ökade resurser till Finansinspektionen för att de ska ges större möjligheter att kartlägga och upptäcka uppkomsten av finansiella bubblor i tid. Vi menar också att utvecklingen den senaste tiden aktualiserar behovet av att se över banklagstiftningen.

Osäkerheten är för närvarande mycket stor avseende utvecklingen inom den finansiella sektorn världen över, och vilka effekter det får på andra företag och på den makroekonomiska utvecklingen i stort. Det står dock klart att krisen i det amerikanska

finansiella systemet i stor utsträckning spridit sig till andra länder, inte minst Storbritannien. Det har också framkommit att en del svenska finansiella institut förefaller ha problem, även om kopplingen till den akuta amerikanska finansiella krisen i deras fall inte är lika tydlig.

Den andra stora ”chocken” som drabbat den globala ekonomin under de senaste åren har varit de kraftigt stigande priserna på energi och livsmedelsråvaror. Låga räntor under en lång period, skuldupbyggnad bland hushåll samt stark efterfrågan i tillväxtländer som Kina och Indien samt i USA har bidragit till stigande världsmarknadspriser. Under den senaste månaden har dock prisutvecklingen på råolja stannat av och fallit tillbaka något.

USA:s redan svaga konjunkturläge har under den senaste månaden ytterligare försämrats till följd av att finanskrisen har fördjupats. Någon synlig konjunkturvändning i den amerikanska ekonomin står inte att finna. Såväl Europa som Japan präglas av den globala konjunkturedgången. Den genomsnittliga BNP-tillväxten i Euro-området beräknas för innevarande år till 1,4 % och för 2009 till 1,1 %. Tillväxtländer som Kina och Indien ser dock ut att klara sig undan relativt opåverkade av konjunkturedgången. Deras ekonomier växer alltjämt i en snabb takt, även om en viss avmattning även där kan skönjas.

4.2 Stark ekonomi vid regeringsskiftet

Den borgerliga regeringen tog över i en mycket gynnsam ekonomisk situation. Den svenska ekonomin utvecklades mycket starkt under åren 2004-2006. BNP-tillväxten för dessa år var 4,1; 3,3 respektive 4,1 %. Tillväxten drevs framförallt av en stark export- och produktivitetstillväxt. Sysselsättningstillväxten under 2004 och större delen av 2005 var måttlig. Sysselsättningen tog fart först i slutet av 2005 och i början av 2006. Sysselsättningsuppgången följde gängse konjunkturförlopp. Fler jobb, är så att säga, det som normalt kommer sist i en konjunkturuppgång. Mellan januari 2006 och januari 2008 ökade antalet sysselsatta med omkring 215 000 personer. Inget i denna sysselsättningsuppgång kan tillskrivas regeringens politik. Regeringens ekonomiska politik kan i princip sammanfattas med att öka skillnaderna mellan de som har arbete och de som är arbetslösa och sjukskrivna. Men sänkta skatter för de som redan har arbete och lägre ersättningsnivåer till arbetslösa och sjukskrivna leder *inte i sig* till fler jobb (bortsett från den kortsiktiga efterfrågestimulansen av sänkta skatter). Parallellt med detta minskar regeringen de arbetslösas möjligheter till förkovran genom att man

drar ner på antalet platser inom högskolan, arbetsmarknadsutbildningen, och den kommunala vuxenutbildningen. Allt i syfte att pressa fram låglönejobb och tvinga de arbetslösa att ta dessa. Regeringens strategi för ökad sysselsättning går alltså via en förändrad lönebildning. Men sådana processer tar tid. Ingångna löneavtal löper över flera år osv. När Anders Borg var nytilträd som finansminister erkände han också detta i en radiointervju.¹ I intervjun slog han fast att det tar ett par år innan regeringens åtgärder kan avläsas i sysselsättningsstatistiken.

4.3 Stigande arbetslöshet

Nu har halva mandatperioden gått och vi kan börja läsa av effekterna av den förda politiken. Preliminära siffror från Statistiska Centralbyrån gör gällande att BNP-tillväxten helt uteblev under andra kvartalet i år. Konjunkturinstitutet rapporterar att näringslivets syn på framtiden är svagare än normalt. De svenska hushållens syn på den framtida ekonomin är än dystrare. Detta gäller inte minst arbetslöshetens utveckling och läget i den svenska ekonomin. Men även hushållens syn på den egna ekonomin är betydligt mer negativ än tidigare.

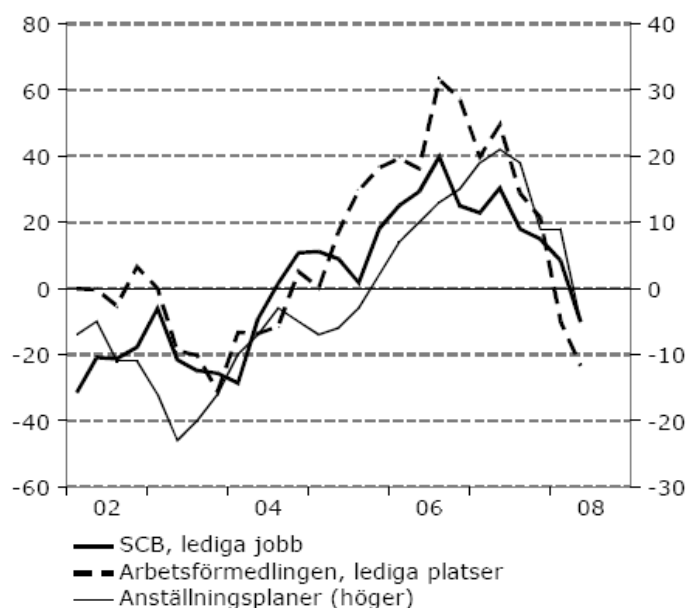
Tillgänglig statistik tyder på att hushållens pessimistiska syn på arbetslöshetens utveckling är välgrundad. Antalet lediga platser på arbetsförmedlingarna minskar och företagens anställningsplaner sjunker, se *diagram 1* nedan. Antalet varsel, mätt som antal berörda personer, har ökat med hela 84 % mellan augusti 2007 och augusti 2008.² Senast varslade enbart Volvo ca 1 400 personer om uppsägning.

Diagram 1 Sysselsättningsindikatorer, näringslivet

Årlig procentuell förändring respektive netttotal, kvartalsvärden

¹ Rix FM, 22/11 2006.

² Statistiken återfinns på AMS hemsida.

Källa: Konjunkturinstitutet, "Konjunkturläget aug 2008".

Regeringen räknar med att sysselsättningstillväxten helt uteblir nästa år och sjunker under 2010. Vidare beräknar regeringen att arbetslösheten ökar under såväl 2009 som 2010: Från en arbetslöshetsnivå på 6,0 % av arbetskraften för innevarande år till 6,6 % år 2010, se *diagram 2* nedan.

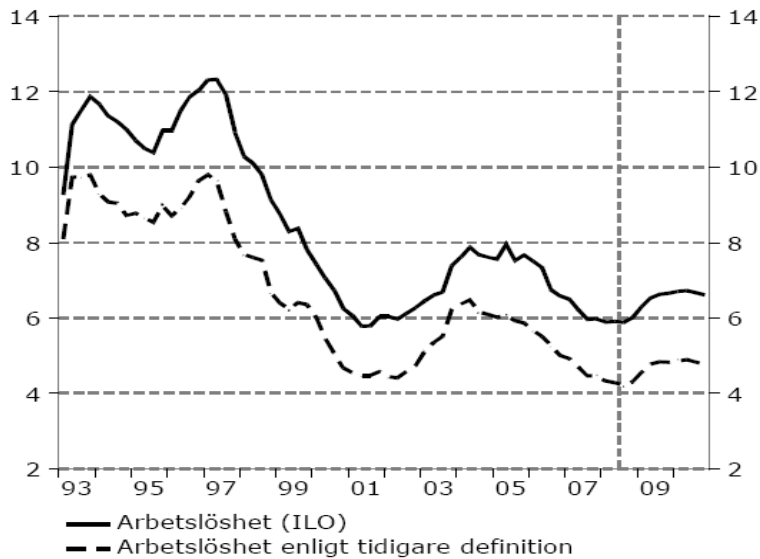
Genom att regeringen kraftigt skurit ned på arbetsmarknadspolitiken³ låser man fast de som står längst ifrån arbetsmarknaden i arbetslöshet och utanförskap, vilket leder till lägre arbetsutbud och minskad rörlighet på arbetsmarknaden. Detta bekräftas av att arbetslösheten bland ungdomar mellan 15-24 år – en grupp som står längre ifrån arbetsmarknaden än befolkningen i övrigt - ökat särskilt kraftigt. Enligt AKU har arbetslösheten för denna grupp stigit med över 20 000 personer mellan andra kvartalet 2007 och andra kvartalet 2008.⁴

³ Mellan 2006 och 2008 har antalet personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program skurits ned med hela 42 procent!

⁴ Se SCB:s hemsida

Diagram 2 Öppen arbetslöshet

Procent av olika mått på arbetskraften. Säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet, "Konjunkturläget aug 2008"

4.4 Ett mindre konkurrenskraftigt Sverige

När den borgerliga regeringen tog makten ökade sysselsättningen starkt samtidigt som det s.k. ohälsotalet minskade. Den svenska ekonomin gick på högvarv och skatteinkomsterna rasade in. Effekten blev att det, utifrån en redan mycket stark offentlig förmögenhetsställning, skapades stora överskott i de offentliga finanserna. Den borgerliga regeringen hade kunnat använda dessa överskott för att stärka den svenska ekonomins långsiktiga konkurrenskraft. Man hade kunnat genomföra stora investeringar i infrastruktur, bostäder, forskning & utbildning, och investerat i skolan och i sjukvården. När nu halva mandatperioden passerat kan vi konstatera att regeringen har negligerat dessa områden å det grövsta. Istället har man sänkt inkomstskatterna i form av ett s.k. jobbskatteavdrag med uppemot 65 miljarder kronor, genomfört stora skattesubventioner och sänkningar av arbetsgivaravgifter som inte genererar mer sysselsättning utan endast omfördelar den mellan sektorer och åldersgrupper samt genomdrivit helt improduktiva åtgärder i form av slopad förmögenhetsskatt och kraftigt sänkt fastighetsskatt för hushållen med de dyraste fastigheterna.

Mot den bakgrunden är det inte helt förvånande att produktivitetstillväxten i det svenska näringslivet nu varit *negativ* två år i rad. Att produktiviteten utvecklades negativt under 2007 hänger till stora delar samman med den starka

sysselsättningstillväxten under 2006 och 2007. Det tar tid för de nyanställda att lära sig sina arbetsuppgifter och de har under upplärningsfasen en genomsnittlig lägre produktivitet än den mer erfarna personalen. Men att produktivitetstillväxten även i år beräknas bli negativ, - 0,5 %, är mycket bekymmersamt. Vi föreslår att regeringen omedelbart tillsätter en produktivitetsdelegation, bestående av arbetsmarknadens parter samt framstående ekonomer.

En delförklaring till den svaga ekonomiska utvecklingen beror på de ovan nämnda neddragningarna av antalet högskoleplatser, den kommunala vuxenutbildningen och inom arbetsmarknadspolitiken. Samtidigt som nu arbetslösheten stiger finns det fortfarande många företag som har svårt att hitta arbetskraft med efterfrågad kompetens. Den sammantagna effekten av den förda politiken är alltså att arbetslösheten ökar *samtidigt* som produktivitetstillväxten är negativ. En mycket ovanlig och allvarlig kombination, och en föga smickrande bedrift som få regeringar ”lyckats klara av”. Det är svårt att komma till någon annan slutsats än att regeringens ekonomiska politik nu fullständigt har havererat.

4.5 Vidgade klyftor

Den borgerliga alliansen gick i mångt och mycket till val 2006 på en missriktad vänsterretorik. Man skulle minska orättvisorna och bryta det s.k. utanförskapet. Halvvägs in på mandatperioden kan vi se resultaten av regeringens politik. Det är lätt att konstatera att regeringen säger en sak men gör något helt annat. För oss i Vänsterpartiet är jämlikhet ett mål i sig. I grunden bottenar detta i vår uppfattning om alla människors lika värde. Vi vet att människors livsmöjligheter skiljer sig åt beroende på arv och social miljö. Politiken kan och bör därför på olika sätt utjämna dessa skillnader.

Ett stort antal forskningsrapporter visar också att länder med en jämn inkomstfördelning växer snabbare än länder som präglas av stora inkomstskillnader. Några av de förklaringar som nämns är att en jämn inkomstfördelning gör det möjligt för fler att utbilda sig och finansiera nya företag. Vidare skapar stora inkomstskillnader sociala konflikter som i sig utgör ett hinder för ekonomiska framsteg.

Vi anser att jämlikhet är bra för samhället i stort. Stora förmögenhets- och inkomstskillnader skapar sociala spänningar, minskar samhörighetskänslan och utgör därmed i förlängningen en grogrund för utanförskap och brottslighet. Ett jämlikt samhälle ökar människors reella frihet och valmöjligheter, vilket ökar den sociala rörligheten och bidrar till en mer dynamisk ekonomi.

Den politiska högern har en helt annan syn jämlikhet och frihet. De ser jämlikhet och frihet som motsatspar, inte som något som ofta främjar varandra. Skatter ses som något som *i sig* minskar vår frihet. Detta trots att det torde stå utom allt tvivel att utbyggnaden av den skattefinansierade offentliga välfärdssektorn i form av billig sjukvård, fri skolgång och välutbyggd barnomsorg m.m. har ökat de mångas reella frihet. Den borgerliga regeringens ambition och syn på jämlikhet och fördelningspolitik uttrycks tämligen klart i budgetpropositionen för 2008. Där slår man fast att:

”Fördelningspolitiken avser att åstadkomma en fördelning som i något avseende betraktas som mer rättvis än den skulle ha blivit utan politiska ingripanden”

Denna, för att uttrycka det milt, föga ambitiösa syn på jämlikhet och fördelningspolitik avspeglas väl av den politik regeringen hittills har fört. Överskotten i de offentliga finanserna har man dels använt för att amortera på statsskulden, dels sänka skatterna med mer än 100 miljarder kronor. Regeringens ”paradnummer” i dess skattepolitik är en sänkning av inkomstskatterna i form av det s.k. jobbskatteavdraget. Detta har sammantaget kostat statskassan 65 miljarder kronor. Regeringen i allmänhet och Fredrik Reinfeldt i synnerhet har förespeglat allmänheten att dessa skattesänkningar framförallt riktas till låg- och medelinkomsttagare. Detta har dock föga med verkligheten att göra. Faktum är att 2/3 av jobbskatteavdraget har gått till den tredjedel med de högsta inkomsterna.. De som är arbetslösa, sjukskrivna eller pensionärer har inte fått något av jobbskatteavdraget. Regeringens politik att på detta sätt beskatta inkomster på olika sätt är mycket besynnerligt. För vad är pension, om inte annat än uppskjuten lön!

Vidare har regeringen slopat förmögenhetsskatten och sänkt skatten kraftigt för dem med de dyraste husen. Samtidigt som man har man sänkt ersättningsnivåerna i försäkringssystemen för dem som är arbetslösa eller sjuka. Resultatet har blivit att ojämlikheten i Sverige har ökat dramatiskt. Vi har låtit riksdagens utredningstjänst (RUT) göra beräkningar av hur inkomsterna utvecklats mellan 2006 och 2008. SCB:s officiella statistik för hushållens ekonomi 2008 publiceras dock först 2010. Utredningstjänstens beräkningar baseras därför på FASIT-modellen om hur inkomstutvecklingen sett ut för olika inkomstgrupper samt hur regeringens skattesänkningar och övriga regelförändringar fördelar sig över befolkningen.

Resultatet visar att topp tio procent av befolkningen med högst inkomster är de stora vinnarna på regeringens politik. Tiondelen av Sveriges vuxna befolkning med högst inkomster består 2008 av ca 700 000 personer. Två tredjedelar är män. De har enligt

beräkningar i FASIT modellen fått en exceptionellt god inkomstutveckling under första halvlek med Reinfeldt. De har fått i genomsnitt 5 000 kr per månad i real inkomstökning eller sammanlagt 40 % av den totala inkomstökningen för hela befolkningen. Samtidigt ökar den genomsnittliga skillnaden i nettoinkomst mellan kvinnor och män med 12 000 kr per år och antalet fattiga med 146 000 personer.

Orsaken till de ökande klyftorna beror till stor del på regeringens politik. Beräkningar från RUT i FASIT modellen visar att 26 % av de totala skattesänkningarna 2008 som påverkar individernas inkomster tillfaller topp tio procent. Topp tio procent får 18 % av jobbskatteavdraget, 63 % av den avskaffade förmögenhetsskatten och 30 % av den avskaffade fastighetsskatten.

Förslagen som presenteras i budgetpropositionen för 2009 förstärker den orättvisa profilen på regeringens politik. De skatteförändringar och utgiftsförändringar som föreslås i budgetpropositionen och som påverkar hushållens ekonomi uppgår till 17,9 miljarder kronor. Enligt beräkningar i FASIT-modellen från RUT tillfaller 24,5 % till den rikaste tiondelen och 56,5 % till män. Om man ser till regeringens samlade politik med avgiftshöjningar och skatteförändringar sedan 2006 som påverkar individernas inkomster tillfaller 27 % av inkomstförstärkningen på sammanlagt den rikaste tiondelen av befolkningen 2009.

5 Regeringens ekonomiska politik

5.1 Regeringens ekonomiska politik är en politik för låga löner

Regeringens ekonomiska politik kan i praktiken sammanfattas med deras paroll att "öka drivkrafterna att gå från bidrag till arbete". Alliansens politik tycks alltså vila på en uppfattning att stora grupper av människor medvetet väljer att vara sjuka eller arbetslösa. Därför sänker man ersättningsnivåerna i a-kassan och sjukförsäkringen samt ställer hårdare krav i största allmänhet på att överhuvudtaget vara berättigad till arbetslöshetsersättning eller sjukpenning om man drabbas av arbetslöshet eller sjukdom. Men sänkta ersättningar i a-kassan och sjukförsäkringen leder inte i sig till fler arbeten. Detta inser även regeringen. Strategin är att genom olika åtgärder försöka sätta press på de lägsta lönerna nedåt. Genom att sänka ersättningen i arbetslöshets- och sjukförsäkringen och ställa hårdare krav på de arbetslösa och sjukskrivna sänker man lönekraven. Parallellt med detta minskar regeringen de arbetslösas möjligheter till förkovran genom att man drar ner på antalet platser inom högskolan,

arbetsmarknadsutbildningen, och den kommunala vuxenutbildningen. Allt i syfte att pressa fram låglönejobb och tvinga de arbetslösa att ta dessa.

Flera andra förslag följer samma linje. Jobbskatteavdraget sänker det relativa värdet av inkomstförsäkringarna mot arbetslöshet och sjukdom. Detta innebär att den relativa kostnaden för arbetslöshet och sjukdom ökar, vilket sätter press nedåt på lönerna. Ökade egenavgifter i arbetslöshetsförsäkringen och slopad skattereduktion på fackföreningsavgifter ökar kostnaderna för att vara med i facket, vilket leder till lägre facklig organisationsgrad och därmed försvagad förhandlingsstyrka. Regeringens förda politik avslöjar vad det är för människosyn som ligger bakom den allmänt hållna parollen om ”att öka drivkrafterna till arbete”. För de välbeställda är det moroten som gäller i form av sänkta eller slopade skatter medan för arbetslösa och sjukskrivna är det piskan som gäller i form av sänkta ersättningsnivåer i a-kassan och sjukförsäkringen.

Men är det verkligen så att lägre lägstralöner ökar sysselsättningen? Om Sveriges sysselsättningsproblem orsakas av en för hög grad av jämlikhet borde de grupper som har det svårast att få in en fot på arbetsmarknaden ha en mycket låg sysselsättningsgrad. Men länderjämförande statistik visar i huvudsak på motsatsen. *Tabell 1* visar att Sverige jämfört med USA, Storbritannien och EU-snittet har en hög sysselsättningsgrad i de flesta av dessa grupper. Det finns även andra exempel som tyder på att det inte finns något enkelt samband mellan lägstralöner och sysselsättningsgrad. För ett antal år sedan höjdes minimilönerna kraftigt för unga i Nya Zeeland efter några år av nyliberalt experimenterande på arbetsmarknaden. I en utvärdering av de höjda minimilönerna konstateras att höjningen inte hade några som helst påvisbara effekter på ungas sysselsättning.⁵

Tabell 1 Sysselsättningsgrad 2004, procent

	Sverige	USA	Storbritannien	EU
Totalt, 15-64 år	73,5	71,2	72,7	65,0
Personer 55-64 år	69,5	59,9	56,2	41,8
Utbildning som är kortare än Gymnasieutbildning	67,5	57,8	54,0	57,2
Utrikes födda (2003)	64,6	79,2	72,2	71,2
Kvinnor med barn	81,8	64,7	-	-

Källa: LO (2006), "Livet är orättvist, ska politiken göra det värre?", s 49.

⁵Hyslop, D & S, Stillman, "Youth Minimum Wage Reform and the Labour Market", Working Paper 03/04 mars 2004, New Zeland Treasury Department.

I det här sammanhanget kan det också vara på sin plats att nämna de beräkningar som Konjunkturinstitutet beskriver i sin rapport "Konjunkturläget mars 2008". I rapporten redovisar man bl.a. beräkningar och prognoser över den s.k. jämviktsarbetslöshetens⁶ utveckling. För 2009 bedöms den uppgå till 6,1 %. Det intressanta i sammanhanget är att Konjunkturinstitutets uppskattning av jämviktsarbetslösheten för 2006 ligger på exakt samma nivå, dvs. 6,1 %. Om nu regeringens politik höjer den varaktiga sysselsättningsnivån med 70 000 under mandatperioden, vilket Konjunkturinstitutet tidigare påstått, borde detta avspeglas i en sänkning av jämviktsarbetslösheten, vilket alltså inte sker.

Sverige har en internationellt sett jämn och hög kunskapsnivå, därför behöver inte en förhållandevis jämn lönefördelning leda till lägre sysselsättning. Regeringens ambition är tydlig: att stimulera framväxten av en lågproduktiv arbetsmarknad inom främst den privata tjänstesektorn. Det är en typ av arbetsmarknad som sedan länge är etablerade i länder som Storbritannien och USA, där inkomstklyftorna är väsentligt större än här. I denna sektor återfinns de personer som brukar betecknas som "working poor", alltså personer med så låga inkomster att pengarna knappt räcker till det mest nödvändiga trots att de arbetar heltid. Det är en orättvis och destruktiv politik som dessutom är samhällsekonomiskt oansvarig. Otryggare och sämre villkor på arbetsmarknaden riskerar att leda till minskad rörlighet, protektionism och stagnerande ekonomi. Högre ekonomisk risk och minskade möjligheter till omställning vid arbetslöshet leder till att arbetstagarna och de fackliga organisationerna blir mer negativa till förändringar. Det öppnar för fler konflikter på arbetsmarknaden, lägre produktivitetstillväxt och försämrade internationell konkurrenskraft.

De individer som omedelbart betalar det högsta priset för den förda politiken är dock de personer som är beroende av ersättning från a-kassan, socialförsäkringssystemen eller socialtjänsten för sin försörjning. Den marginella minskning av arbetslösheten som denna politik eventuellt kan resultera i nås till priset av kraftigt försämrade livsvillkor för stora grupper i samhället. Vänsterpartiet avvisar bestämt denna politik.

⁶ Begreppet jämviktsarbetslöshet syftar på den arbetslöshetsnivå som är förenlig med en stabil prisutveckling. Det finns anledning att ifrågasätta teoribildningen i allmänhet bakom begreppet jämviktsarbetslöshet och dess bestämningsfaktorer i synnerhet - något som vi utvecklar i avsnitt 5.5.1

5.2 Ett orättfärdigt Sverige

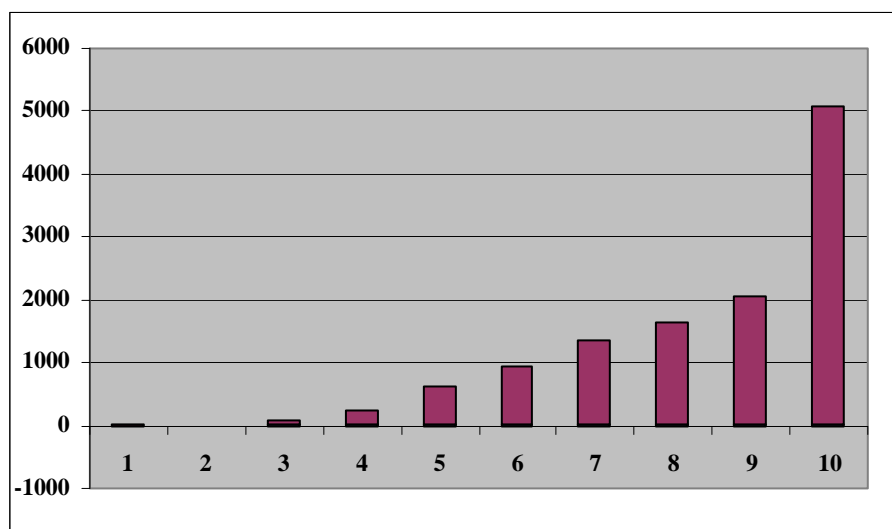
Efter halvtid med den borgerliga regeringen kan vi konstatera att klyftorna växer med rasande fart. Regeringen har dock visat sig ointresserad av att offentliggöra effekterna av sin politik. Vi har därför låtit riksdagens utredningsinstitut (RUT) göra beräkningar av hur inkomsterna utvecklats mellan 2006 och 2008 samt hur regeringens reformer fördelar sig på olika grupper i befolkningen. SCB:s officiella statistik för hushållens ekonomi 2008 publiceras dock först 2010. Utredningstjänstens beräkningar baseras därför på FASIT-modellen om hur inkomstutvecklingen sett ut för olika inkomstgrupper samt hur regeringens skattesänkningar och övriga regelförändringar fördelar sig över befolkningen.

Resultatet visar att män med höga inkomster är de stora vinnarna på regeringens politik. Den rikaste tiondelen av Sveriges vuxna befolkning består 2008 av ca 700 000 personer. Två tredjedelar är män. De har enligt beräkningar i FASIT modellen fått en exceptionellt god inkomstutveckling under första halvlek med Reinfeldt. Samtidigt ökar den genomsnittliga skillnaden i nettoinkomst mellan kvinnor och män med 12 000 kr per år och antalet fattiga med 146 000 personer.

För att få med effekterna av regeringens politik har RUT använt ett nettoinkomstbegrepp, där skatten är fråndragen inkomsterna och ändringar i transfereringssystemen har lagts till. Enligt beräkningarna nedan har de reala inkomsterna ökat med 8,6 % sedan 2006, vilket motsvarar 1 200 kronor per månad. De flesta fick dock inte så mycket. De 8 deciler av inkomstagarna som hade lägst inkomster har fått dela på 40 % av inkomstökningen. Nästa decil fick nästan 20 % av kakan och den rikaste decilen fick själv över 40 %. Konkret betyder det att de 10 % som har högst inkomster har fått 5 000 kronor per månad mer i inkomster, inflationen borträknad. De 30 % som har lägst inkomster har inte ens fått en hundralapp mer i månaden.

Diagram 3 Ökade klyftor till följd av regeringens politik

Real nettoinkomstökning i kronor per månad 2006-2008, per decil

Källa: Riksdagens utredningstjänst Dnr 2008: 1320 samt egna beräkningar

Orsaken till de ökande klyftorna är regeringens politik som systematiskt gynnar män med höga inkomster. Beräkningar från Riksdagens utredningstjänst i FASIT modellen visar även att 26 % av de totala skattesänkningarna 2008 som påverkar individernas inkomster tillfaller topp tio procent. Topp tio procent får 18 % av jobbskatteavdraget, 63 % av den avskaffade förmögenhetsskatten och 30 % av den avskaffade fastighetsskatten. Av regeringens samlade politik med skattesänkningar, avgiftshöjningar och sänkta ersättningsnivåer, som påverkar individernas inkomster, tillfaller 27 % av inkomstförstärkningen den rikaste tiondelen 2009.

5.2.1 Regeringens politik missgynnar kvinnor

Beräkningar från Riksdagens utredningstjänst i FASIT-modellen visar också att inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män ökar mellan 2006-2008 med 1 000 kronor per månad. År 2006 var mäns genomsnittliga nettoinkomster 3 400 kronor i månaden högre än kvinnors, och nu ligger den på 4 400 kronor. År 2006 låg mäns genomsnittliga nettoinkomst 27 % över kvinnors, och på de två åren till år 2008 verkar den siffran ha ökat till 31 %.

Bakom de ökade inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor finns regeringens politik som direkt och indirekt påverkar mäns och kvinnors inkomster. Enligt beräkningar från Riksdagens utredningstjänst tillfaller 58 % av regeringens samlade reformer som påverkar individers inkomster män. Skattesänkningarna har gynnat män

eftersom män oftare har högre inkomst och mer tillgångar. Av de totala skatteförändringarna 2008 så tillfaller 57 % män. 56 % av den avskaffade fastighetsskatten och 60 % av den avskaffade förmögenhetsskatten tillfaller män 2008. Regeringens politik gynnar således män på bekostnad av kvinnor.

Dessutom har kvinnors inkomster påverkats negativt av försämringarna i socialförsäkringssystemet. Sänkta ersättningsnivåer för sjuka, deltidsarbetslösa och småbarnsföräldrar påverkar kvinnor i högre utsträckning än män eftersom kvinnor oftare är sjukskrivna, deltidsarbetslösa och föräldralediga.

5.2.2 146 000 fler fattiga på två år

Samtidigt som topp tio procent blir rikare så ökar fattigdomen och vår gemensamma välfärd utarmas. Enligt beräkningar från Riksdagens utredningstjänst i FASIT modellen har antalet personer som lever i fattigdom, eller med mindre än 60 % av den genomsnittliga medianinkomsten för alla individer över 18 år, ökat från 1 275 000 personer 2006 till 1 421 000 personer 2008. Det är en ökning med 146 000 personer. Det är människor som har en disponibel inkomst på mindre än 8 800 kronor per månad.

Bland de fattiga finns i dag pensionärer, studenter, sjukskrivna, personer med socialbidrag, förtidspensionärer, långtidsarbetslösa, deltidsarbetslösa m.fl. Regeringens nedskärningspolitik drabbar många. Sänkta tak och ersättningsnivåer i sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och föräldraförsäkringen utgör huvudfinansieringen av regeringens skattesänkningar. Sverige har blivit ett land där cancersjuka, deltidsarbetslösa och småbarnsföräldrar får betala skattesänkningar för topp tio procent.

Nedmonteringen av vår gemensamma välfärd kan inte mätas i inkomstutvecklingen för alla inkomsttagare på kort sikt men innebär en kollektiv utarmning på lite längre sikt. 30 % av löntagarna har inkomster över taket på 7,5 basbelopp i sjukförsäkringen 2008. Det är en fördubbling jämfört med 2006. Att en så stor andel av befolkningen inte får ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom kommer att öka behovet av privata sjukförsäkringar.

Enligt budgetpropositionen för 2009 står vi inför en nedgång i konjunkturen och ökad arbetslöshet. Regeringens reformer av arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen kan i en lågkonjunktur få full effekt. Allt fler kommer att vara hänvisade till låglönejobb och socialbidrag. Försäkringskassan beräknar att 33 000 långtidssjukskrivna med förlängd sjukpenning kommer att bli utförsäkrade ur sjukförsäkringen 2010. 20 000 personer beräknas bli utförsäkrade på en och samma dag den 2 januari 2010.

Försäkringskassan beräknar vidare att 132 600 personer färre kommer att ha sjukersättning 2011, jämfört med 2007, till följd av striktare beviljanderegler och att den tidsbegränsade sjukersättningen har avskaffats. Fler människor tvingas söka socialbidrag, ta jobb med låg lön, jobba trots att de är sjuka eller bli utlämnade till andra människors välvilja.

5.3 Systemskifte i sjukförsäkringen

Sedan 2006 har regeringen genomfört försämringar av sjuk och föräldraförsäkringen. Sverige har blivit ett land där cancersjuka och småbarnsföräldrar får betala skattesänkningar för de allra rikaste. Nedskärningarna hotar inkomstbortfallsprincipen och den solidariska finansieringen som är grundvalar i våra socialförsäkringar. De försämringar av sjukförsäkringen som trädde i kraft 1 juli 2008 medför ett ökat behov av socialbidrag och skadar tilliten till välfärdssamhället. Vänsterpartiet avvisar alla försämringar på området. Vi ser det som en prioriterad uppgift att stärka sjukförsäkringen för att återupprätta den generella välfärden.

Regeringen skryter med ett sjunkande ohälsotal. Men det räcker inte med att minska ohälsotalet – vi måste också minska ohälsan. Enligt en undersökning från Sveriges kommuner och landsting har 70 % av landets kommuner 2007 fått ökade kostnader för socialbidrag till följd av Försäkringskassans striktare tillämpning. Vi avvisar en generell sänkning av socialavgifterna samt sänkta socialavgifter för ungdomar som föreslås i budgetpropositionen för 2009. Socialavgifter är inte vilka skatter som helst utan avstått löneutrymme. Resurserna tillhör löntagarna och behövs inom socialförsäkringen där behoven är stora. Generella sänkningar av socialavgifter utan krav på motprestation leder inte till fler anställningar utan endast ökade vinster för företagen. Vi vill istället rikta stödet till de som bäst behöver det och satsa på stärkta socialförsäkringar.

I budgetpropositionen för 2009 meddelar regeringen att man avser att tillsätta en parlamentarisk utredning som ska se över socialförsäkringssystemet. Vi befarar att den nuvarande nedskärningspolitiken kommer att resultera i ett systemskifte i socialförsäkringen som påminner om pensionssystemet. Vidare meddelar regeringen att man avser att införa s.k. historisk SGI samt göra en ändring av begreppen sjukdom och arbetsförmåga. Regeringen aviserar också förändringar med anledning av en utredning som har sett över reglerna för aktivitetsersättning och avser även att ”undersöka” dagens möjlighet att förlänga rätten till närståendepenning för att vårda en svårt sjuk anhörig från 60 dagar till 100 dagar. Med andra ord fortsätter regeringen på den inslagna vägen

som präglas av hjärtlöshet och en vilja att avveckla den generella välfärden. Sammantaget kommer effekterna av utsorteringskedjan samt de förestående försämringarna som aviserats i budgetpropositionen för 2009 att ytterligare urholka sjukförsäkringen vilket riskerar att påkalla ett totalt systemskifte.

5.3.1 Besparingar på sjukförsäkringen

Sedan 2006 har regeringen gjort stora besparingar på sjukförsäkringen genom sänkt tak från 10 till 7,5 basbelopp och sänkta ersättningsnivåer till 77,6 % och 72,6 % efter 12 månader. Besparingarna innebär att 30 % av löntagarna har inkomster över taket, vilket är en fördubbling jämfört med 2006. De försämringar av sjukförsäkringen som har beslutats i och med prop. 2007/08:136 innebär snäva tidsgränser som urholkar anställningsskyddet, sänkta ersättningsnivåer för långtidssjuka, försämringar för personer med sjuk och aktivitetsersättning samt en urholkning av arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar.

Redan i juli 2008 fick 70 000 långtidssjuka sänkt ersättning till 72,6 % och endast 800 personer har hittills beviljats fortsatt sjukpenning för augusti månad. Reglerna kring fortsatt sjukpenning är rättsosäkra och godtyckliga eftersom vissa sjukdomar ska berättiga till högre ersättning under längre tid än andra. Situationen har skapat stor förtvivlan bland försäkrade men regeringen avser inte att förtydliga vad som krävs för att vara berättigad till fortsatt sjukpenning. Försäkringskassan beräknar att 33 000 personer med förlängd sjukpenning kommer att bli utförsäkrade ur sjukförsäkringen under 2010 när deras period löper ut. 20 000 personer av dessa kommer att bli utförsäkrade på en och samma dag den 2 januari 2010. Många av dessa har en bakgrund med långvarig ohälsa och svag anknytning till arbetsmarknaden. Enligt regeringen ska de hänvisas till tredje fasen i jobb- och utvecklingsgarantin eller till socialbidrag.

Regeringen har också försämrat för personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Ersättningsformen tidsbegränsad sjukersättning får inte längre beviljas, individuella hänsyn till kön och ålder får inte längre tas vid bedömning av arbetsförmågan och möjligheten för arbetslösa personer med sjuk- och aktivitetsersättning att behålla sin gamla SGI efter en period med sjuk- eller aktivitetsersättning har avskaffats. För att vara berättigad till sjukersättning krävs numera en varaktigt nedsatt arbetsförmåga. Enligt Försäkringskassans prognoser kommer dessa regelförändringar att kraftigt minska antalet personer med sjuk och aktivitetsersättning från 551 700 personer 2007 till 419 100 personer 2011.

Sedan mars 2008 tillämpas också beslutsstöd i sjukvården för att spara pengar på sjukförsäkringen. Från och med 1 juli 2008 får Försäkringskassan inte ta några individuella hänsyn vid bedömning av arbetsförmågans nedsättning på grund av sjukdom. Vi befarar att Försäkringskassan kommer att följa Socialstyrelsens beslutsstöd mycket strikt och att det kan få oacceptabla konsekvenser.

Den s.k. rehabiliteringskedjan är inget annat än ett kraftigt besparingspaket. Den innehåller inga förslag på förbättrad rehabilitering eller ökade möjligheter för den som drabbats av ohälsa att få jobb. Snäva tidsgränser och sänkta ersättningsnivåer i kombination med den fortsatt svåra arbetsmarknadssituationen för personer som drabbats av ohälsa kommer att försätta sjuka människor i ekonomiskt svåra situationer. Sveriges kommuner och landsting, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och regeringen själv tror att rehabiliteringskedjan kommer att medföra ett ökat behov av socialbidrag. Försämringarna kan därför bättre beskrivas som en utsorteringskedja. Försämringarna slår särskilt hårt mot kvinnor eftersom kvinnor är sjukskrivna i högre utsträckning än män. Regeringens nedskärningspolitik skadar tilliten till välfärdssamhället på oöverskådlig sikt.

5.3.2 Besparingar på småbarnsföräldrar och ökad barnfattigdom

Regeringen har sedan 2006 gjort miljardbesparingar på småbarnsföräldrar i form av sänkta ersättningsnivåer i föräldraförsäkringen. Den 1 januari 2007 sänktes taket från 10 till 7,5 basbelopp för tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning. Dessutom har ersättningsnivån sänkts för alla föräldralediga från 80 till 77,6 %.

Sammantaget gör regeringen nedskärningar på 1,1 miljard kronor per år 2008-2011 på sänkta ersättningsnivåer för småbarnsföräldrar, höggravida och föräldrar som är hemma med sjuka barn. Denna miljardbesparing är huvudnumret i regeringens familjepolitik. Besparingarna hotar de grundläggande principerna om inkomstbortfall och solidarisk finansiering. Vänsterpartiet avvisar försämringarna och vill istället satsa på höjda tak och ersättningsnivåer samt en individualisering av föräldraförsäkringen.

Klyftorna växer nu med rasande fart i Sverige. De orättvisa villkoren på arbetsmarknaden med otrygga anställningar och deltidsarbetslöshet drabbar särskilt kvinnor. En grupp som missgynnas särskilt av regeringens politik är ensamstående kvinnor med barn. De är i högre utsträckning än andra drabbade av ohälsa, låg sysselsättningsgrad och hög arbetslöshet. En inkomst till hushållet i kombination med en svag ställning på arbetsmarknaden gör att regeringens miljardbesparingar i

socialförsäkringarna har skapat en ekonomiskt svår situation. Vart fjärde barn lever i dag med en ensamstående förälder och 70 % av de ensamstående föräldrarna är kvinnor. Beräkningar i mikrosimuleringsmodellen FASIT från Riksdagens utredningstjänst visar att andelen barn i fattiga hushåll med ensamstående föräldrar ökar från 15 % 2006 till 27 % 2009.

Regeringen missgynnar systematiskt ensamstående föräldrar och deras barn. Varken vårdnadsbidraget eller jämställdhetsbonusen kan nyttjas av ensamstående föräldrar. Försämringarna för sjuka, arbetslösa och småbarnsföräldrar slår hårt mot ensamstående föräldrar och deras barn, eftersom de endast har en inkomst till hushållet. Regeringens familjepolitik ökar de ekonomiska klyftorna. Vänsterpartiet avvisar denna samhällsutveckling och menar att politikens mål måste vara att minska de ekonomiska skillnaderna och förbättra villkoren för alla barnfamiljer.

5.4 Systemskifte i arbetsmarknadspolitiken

Regeringens övergripande inriktning på arbetsmarknadspolitiken består trots ökande arbetslöshet och sjunkande sysselsättning. I ett läge där varslen ökar kraftigt och antalet lediga platser på Arbetsförmedlingen sjunker aviserar regeringen att Arbetsförmedlingen ska få i uppdrag att ytterligare öka de arbetslösas sökaktivitet. Samtidigt ligger antalet platser i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program fortsatt kvar på låga nivåer. Med andra ord ska de allt fler som kommer att förlora jobbet under kommande år pressas än hårdare att söka de allt färre lediga jobb som finns, i allt större konkurrens med en växande skara öppet arbetslösa. Regeringens huvudargument för de massiva nedskärningarna av arbetsmarknadspolitiska insatser år 2007, då efterfrågan på arbetskraft var hög, var att folk inte ska "låsas in i åtgärder" i högkonjunktur. Motsvarande argumentation, att folk inte ska låsas ute i öppen arbetslöshet under lågkonjunktur, lyser med sin frånvaro i årets budgetproposition. Konturerna av regeringens systemskifte i arbetsmarknadspolitiken blir nu tydliga. Sverige tar steget från en arbetsmarknadspolitik med fokus på att aktivera och rusta de arbetssökande för nya jobb till en mer passiv kontantstödslinje, där arbetsförmedlingens huvudsakliga uppgift är kontroll och sanktioner.

De som har allra svårast att hitta en plats i arbetslivet; personer med funktionsnedsättningar, personer som saknar gymnasieutbildning och äldre, är de som drabbats allra hårdast av regeringens nedskärningar i arbetsmarknadspolitiken. Konjunkturuppgången har gått många av dem helt förbi, eftersom de stödsatser som

hade kunnat ge dem chansen att träda in i arbetslivet skurits ned. När konjunkturen nu vänder minskar dessa gruppers möjligheter att ta sig in i arbetslivet ytterligare. Det är ett allvarligt politiskt misslyckande för en regering som gick till val på att bryta ”utanförskapet”.

De ekonomiska konsekvenserna av den ökande arbetslösheten kommer att också att bli mer kännbara för både samhället och enskilda än vid tidigare konjunkturedgångar.

Regeringen konstaterar i budgetpropositionen att ökningen av utgifterna för arbetslöshetsersättning inte blir så dramatisk under 2009, eftersom ”antagandet om hur många arbetslösa som uppbär arbetslöshetsersättning reviderats ner”. Bakgrunden till den ändrade prognosen är de dramatiska effekterna av regeringens nedmontering av arbetslöshetsförsäkringen: ca 500 000 personer har valt att lämna a-kassan sedan regeringen tillträdde och ytterligare ett stort antal är inte längre berättigade till ersättning på grund av strängare regelverk. Sveriges kommuner och landsting räknar med kraftigt ökande utgifter för försörjningsstöd som en direkt effekt av försämringarna av arbetslöshetsförsäkringen, vilket kommer att belasta kommunsektorns ekonomi ytterligare i ett läge då nedskärningar redan hotar. Till de samhällsekonomiska effekterna av alla de som inte längre är berättigade till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen ska läggas effekterna av sänkt tak och nedtrappningen av ersättningsnivåerna som kommer att få allt större genomslag.

Regeringen genomförde sina försämringar av arbetslöshetsförsäkringen utan några som helst analyser av tänkbara konsekvenser för enskildas och samhällets ekonomi. Det är nu uppenbart att arbetslöshetsförsäkringens funktion som automatisk stabilisator vid konjunkturedgångar med hög arbetslöshet har urholkats kraftigt. Risken för att det minskade konsumtionsutrymme detta leder till ytterligare ska fördjupa lågkonjunkturen tycks nu ha gått upp för regeringen. Man aviserar därför en rabatt på medlemskap i a-kassan på 50 kronor i månaden, samt mer generösa inträdesvillkor i försäkringen. Mot bakgrund av de avgiftshöjningar på mellan 200 och 300 kronor som regeringen tidigare orsakat och att många av dem som lämnat kassan lika fullt har en lång väg att gå innan de kvalificerar sig till en ny ersättningsperiod är det svårt att tro att denna manöver kommer att få någon avgörande effekt.

För redan arbetslösa och alla de som nu hotas med uppsägning har regeringens politik orsakat stor skada i form av ökad otrygghet, osäkerhet inför framtiden och försämrad ekonomi. För arbetsgivare i både offentlig och privat sektor riskerar regeringens politik att tvinga fram större personalminskningar än vad som hade blivit aktuellt med en mer

offensiv arbetsmarknads- och konjunkturpolitik. På lång sikt kommer regeringens inriktning på arbetsmarknads- och utbildningspolitiken att leda till brist på utbildad arbetskraft. Detta kommer att försvåra strukturomvandling och försämra kvaliteten i både varu- och tjänsteproduktionen och underminera den framtida konkurrenskraften för hela den svenska ekonomin.

5.5 Stelbent normpolitik

Den svenska ekonomiska politiken hör till de mer normbaserade i världen. Med normer avses här olika regelverk och institutionella förhållanden som ligger till grund för den ekonomiska politiken. Dessa regelverk syftar bl.a. till att begränsa regeringens och riksdagens handlingsfrihet i ekonomiska frågor. Penningpolitiken styrs av en från politiker oberoende riksbank. Riksbankens verksamhet styrs i sin tur riksbankslagen som föreskriver ett ensidigt mål för penningpolitiken om prisstabilitet. Finanspolitiken begränsas av ett antal olika regelverk och normer. Grundvalen i finanspolitiken är att de offentliga finanserna i genomsnitt över en konjunkturcykel ska gå med ett överskott på 1 % av BNP. Därtill ska läggas att regeringen fastslår 3-åriga utgiftstak för statsbudgeten och ålägger kommunerna ett årligt krav om ekonomisk balans och god hushållning, som i praktiken innebär att även kommunerna, sett över några år, i genomsnitt måste gå med ett ekonomiskt överskott. I detta sammanhang kan också nämnas det av regeringen nyligen tillsatta Finanspolitiska rådet, bestående av förment oberoende experter, som ska ge råd och "betygsätta" regeringens ekonomiska politik.

Normpolitikens inträde i de västerländska ekonomierna tog fart under 1980-talet. Denna politik kan i mångt och mycket ses som en reaktion på den Keynesianska ekonomiska politiken som alltsedan 1930-talets djupa ekonomiska kris präglade politiken i de flesta utvecklade ekonomier. Vad Keynes och hans efterföljare noterade är att nominella priser och löner är trögrörliga på kort sikt. Detta innebär att förändringar i efterfrågan eller på utbudssidan inte pareras med motsvarande förändringar i priser och löner, vilket ibland leder till ett lågt resursutnyttjande i ekonomin (lågkonjunktur) eller till ett ansträngt resursutnyttjande (överhettning). Denna grundläggande analys av ekonomin är giltig än i dag.

För att parera svängningarna i resursutnyttjandet, och för att en lågkonjunktur inte skulle förvärras, föreslog Keynes att man skulle använda finans- och penningpolitiken i stabiliseringspolitiskt syfte. Vad Keynes m.fl. lyfte fram var *efterfrågans* betydelse för att stabilisera ekonomin. Det recept som Keynes skrev ut var att staten skulle öka

köpkraften och efterfrågan i ekonomin i tider av lågkonjunktur och hög arbetslöshet och minska densamma när inflationen var på väg att sticka i väg till följd av en överhettad ekonomi. De flesta västerländska regeringar följde Keynes recept och politiken tycktes länge vara framgångsrik. Hög tillväxt och måttlig inflation kombinerades med låg arbetslöshet i många länder.

De ekonomiska kriserna under 1970-talet - i oljeprischockernas spår - medförde att flera länder brottades med hög arbetslöshet och hög inflation *samtidigt*. Detta ledde till att ett flertal västeuropeiska länder och USA lade om den ekonomiska politiken. I stället för att motverka konjunktursvängningar med hjälp av stabiliseringspolitik lanserades idéer att stater borde uppställa ett antal "normer" som skulle styra den ekonomiska politiken. Dessa normer skulle fungera som regelverk och riktlinjer för politikerna. I och med att man misstrodde statens förmåga att styra ekonomin skulle politikerna "bakbindas" av regelverk som skulle minska deras handlingsfrihet. Tanken på att det fanns en naturlig arbetslöshetsnivå som inte kunde underskridas fick politikerna att prioritera inflationsbekämpningen framför en politik för full sysselsättning. Den nya ekonomiska teoribildningen kom att kallas för "neoklassisk" eftersom den i mångt och mycket knöt an till de klassiska ekonomernas teorier, dvs. den teoribildning som var förhärskande före Keynes.

I Sverige började dessa teorier tillämpas under andra halvan av 1980-talet. De fick sitt tydligaste genomslag i finansplanen för budgetåret 1991/92. Under avsnittet "Den ekonomiska politikens inriktning" anförde regeringen följande:

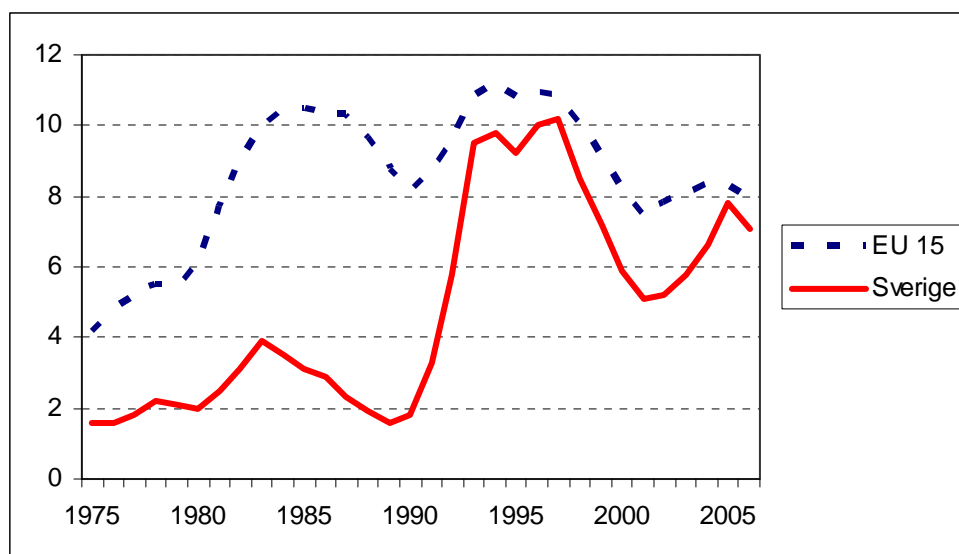
"För att värna sysselsättning och välfärd måste den ekonomiska politiken de närmaste åren med all kraft inriktas på att varaktigt nedbringa inflationen. Denna uppgift måste överordnas andra ambitioner och krav."⁷

Detta var första gången som en socialdemokratisk regering inte hade full sysselsättning som ett överordnat mål för den ekonomiska politiken. Parallellt och i samspel med normpolitikens inträde svepte en nyliberal våg in över många västeuropeiska länder. Skattesänkningar och privatiseringar sågs som lösningar på de mest skiftande problem. Det var under denna tid populärt att tala om politiker som "röstmaximerare" och myndigheter som "storleksmaximerare". Sammanfattningsvis var det en period då det var lätt att vinna gehör för tankar att de "slösaktiga" politikernas handlingsfrihet på olika sätt borde beskäras med olika regelverk och institutionella förhållanden.

⁷ Prop. 1990/91:100, bil 1, s 4.

Normpolitiken har varit framgångsrik i bemärkelse att inflationstakten i de västerländska ekonomierna har mattats av. Priset för den förda politiken tycks vara att arbetslösheten steg och alltjämt befinner sig på högre nivåer än innan normpolitikens införande- se *diagram 4* nedan. Förvisso kan man invända att de stigande arbetslöshetsnivåerna kan ha berott på andra orsaker. Men det är svårt att se att de västerländska ekonomierna under 1980-talet genomgick några strukturella förändringar som kan förklara en permanent högre arbetslöshet.

Diagram 4. Arbetslöshet i procent av arbetskraften, Sverige och EU-15

Källa: OECD, "Labour Force Statistics 1999 och 2007"

5.5.1 Jämviktsarbetslösheten och inflationsmålet

I november 1992 övergick Sverige till en penningpolitisk regim med flytande växelkurs. Redan i januari 1993 beslutade riksbanken att penningpolitiken i fortsättningen skulle styras av ett inflationsmål. Denna politik preciserade och lagreglerades i och med att Riksdagen 1998 biföll regeringens proposition 1997/98:40, *Riksbankens ställning*. Enligt riksbankslagen ska Riksbanken upprätthålla ett fast penningvärde. Det innebär att inflationen ska hållas låg och stabil. Riksbanken har sedan definierat detta som att penningpolitiken ska vägledas av ett inflationsmål på 2 % med ett toleransintervall på plus/minus en procentenhet. Detta är i princip det enda mål som Riksbanken har att rätta sig efter. I arbetet med att ta fram den nya riksbankslagen diskuterades om målet om fast penningvärde borde kompletteras med mål för t.ex. BNP-tillväxten eller sysselsättning. Under riksdagsbehandlingen ansågs det att detta inte behövdes och att

sådana mål dessutom skulle vara ”svåra att förena med regelverket inom EU och olämpliga med tanke på att penningpolitiken inte kan påverka tillväxt och sysselsättning på ett bestående sätt”⁸

Det senare resonemanget vilar på de teorier som ekonomerna Edmund Phelps och Milton Friedman lanserade i slutet av 1960-talet, dvs. att ekonomin strävar mot en "naturlig arbetslöshetsnivå", och att försök att pressa ner arbetslösheten under denna nivå bara leder till ökad inflation. Denna naturliga arbetslöshetsnivå, eller *jämviktsarbetslösheten* som är det begrepp som numera används, antas bestämmas av arbetsmarknadens funktionssätt. Något förenklat kan man säga att ju mer avreglerad arbetsmarknaden är desto bättre antas den fungera. Vi menar att resonemanget om en jämviktsarbetslöshet som arbetsmarknaden hela tiden strävar emot vilar på en teoretisk bräcklig såväl som empirisk svag grund. Är det verkligen korrekt att beskriva arbetsmarknaden som *en* marknad som hela tiden konvergerar mot ett jämviktsläge? I själva verket består ju arbetsmarknaden av en mängd olika delmarknader med skiftande "priser" och olikartade utbuds- och efterfrågeförhållanden. Vi anser att det är mer adekvat att beskriva arbetsmarknaden som en fortlöpande och dynamiskt process som inte nödvändigtvis låter sig beskrivas i en enkel jämviktsmodell.

Det finns ett antal empiriska omständigheter som teorierna bakom jämviktsarbetslösheten i allmänhet och dess bestämningsfaktorer i synnerhet har svårt att förklara. En sådan omständighet är det faktum att Sverige under stora delar av efterkrigsperioden fram t.o.m. krisens 90-tal hade betydligt lägre arbetslöshet än USA. Detta samtidigt som Sverige hade högre minimilöner, högre ersättningar i arbetslöshetsförsäkringen och starkare anställningsskydd, något som enligt teoribildningen snarare borde resultera i högre arbetslöshet jämfört med USA.

Ett annat exempel är hur arbetslösheten utvecklats i Sverige. I lönebildningsrapporten för 2007 redogör Konjunkturinstitutet (KI) för sin bedömning av jämviktsarbetslöshetens utveckling 1980–2006. KI:s bedömning är att jämviktsarbetslösheten under 1980-talet låg på omkring 3,5 % och att den numera ligger på ca 6 % (enligt ILO-definitionen av arbetslösheten). Denna utveckling rimmar också illa med teoribildningen om jämviktsarbetslöshetens bestämningsfaktorer. För sedan slutet av 1980-talet har det ju skett betydande förändringar på arbetsmarknaden som enligt teoribildning snarast borde sänka nivån på jämviktsarbetslösheten.

⁸ Riksbankens promemoria *Penningpolitiken i Sverige 2007*.

Ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen har sänkts och antalet tidsbegränsade anställningar har ökat kraftigt m.m.

Även om man tror på teoribildningen bakom jämviktsarbetslösheten är utformningen av den nuvarande penningpolitiska regimen problematisk. Ansvaret för att stabilisera ekonomin under rörlig växelkurs ligger framför allt på penningpolitiken. Som tidigare nämnts styrs penningpolitiken i princip enbart av inflationsmålet. Riksbanken kan ta hänsyn till ekonomins reala utveckling, men bara om det är förenligt med inriktningen att hålla inflationen på 2 %. Problemet är att en penningpolitik som enbart vägleds av ett inflationsmål saknar mekanismer för att styra ekonomin mot fullt resursutnyttjande. Tvärtom kan det ofta uppkomma situationer där utvecklingen av den reala ekonomin motiverar en annan penningpolitik än vad som följer av inflationsmålet.

Detta framgår med all önskvärd tydlighet av Riksbankens penningpolitik under de senaste månaderna. Trots att den svenska ekonomin befinner sig i en kraftig konjunkturedgång valde Riksbanken både i juli och i september att höja deras viktigaste styrränta och detta trots att de prisstegringar i den svenska ekonomin som gör att inflationen för närvarande överstiger inflationsmålet nästan uteslutande beror på stigande oljepriser och höga priser på livsmedelsråvaror. Priserna på dessa varor är ingenting som Riksbanken kan påverka genom att höja räntan. Bensinpriset och livsmedelspriserna styrs av världsmarknadspriserna på olja och livsmedelsråvaror, den svenska inflationen är med andra ord importerad.

Utöver att målen för penningpolitiken borde ändras bör styrningen av Riksbanken demokratiseras. Kombinationen av ett ensidigt mål om pristabilitet och en lagstadgad ”oberoende” Riksbank medför att finanspolitiska åtgärder i syfte att öka sysselsättningen ofta motverkas av Riksbanken genom räntehöjningar utifrån en argumentation att ökad sysselsättning riskerar att hota inflationsmålet. Detta leder till ett olyckligt s.k. ”dubbelkommando” i den ekonomiska politiken. Räntebesluten bör underställas riksbanksfullmäktige för att få en *samverkande* finans- och penningpolitik som understödjer det övergripande målet om full sysselsättning.

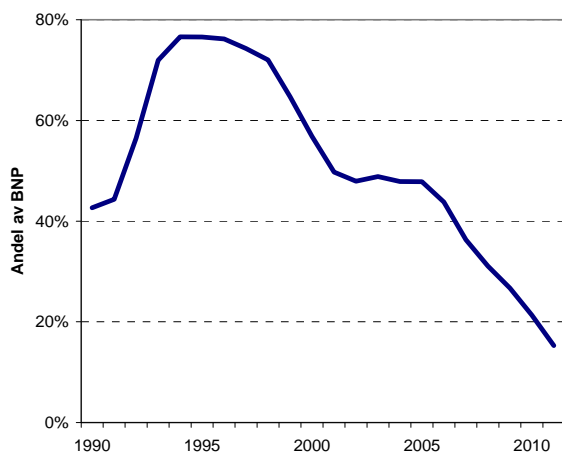
5.5.2 Överskottsmålet

I 1997 års ekonomiska vårproposition lade den dåvarande socialdemokratiska regeringen förslag om ett långsiktigt överskottsmål för de offentliga finanserna. Målet

definierades som ett överskott i de offentliga finanserna på 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.⁹

Bakgrunden till införandet av överskottsmålet var bl.a. den kraftiga ökningen av statskulden i spåren av 90-talskrisen. I samband med att Socialdemokraterna återtog regeringsmakten efter valet 1994 sattes Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet ett kraftigt budgetsaneringsprogram i form av skattehöjningar och utgiftsminskningar vilket fick statskulden som andel av BNP att först stabiliseras för att sedan börja sjunka. Vänsterpartiet stod bakom överskottsmålet när det infördes för vi menade att det var viktigt att få ner statskulden till rimliga nivåer. Detta syfte med överskottsmålet är sedan en lång tid tillbaka uppfyllt, se *diagram 5* nedan. De svenska offentliga finanserna är i dag bland de absolut starkaste i hela OECD-området. Vi menar därför att överskottsmålet borde ha spelat ut sin roll.

Diagram 5. Statskulden som andel av BNP, 1990-2011

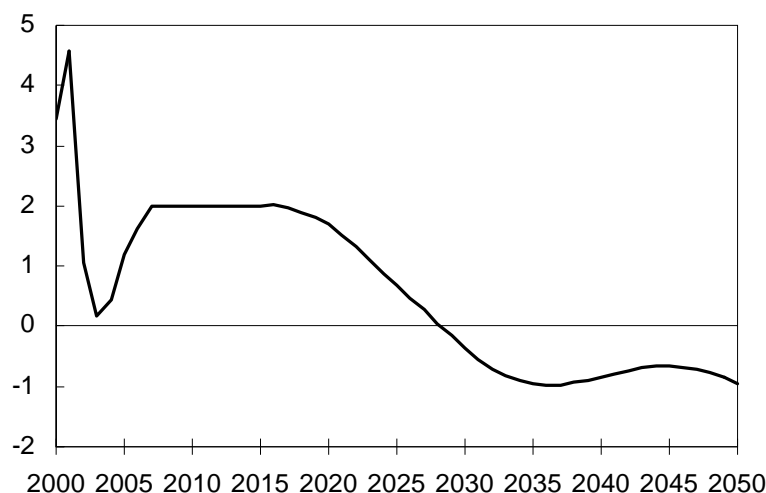
Källa: Riksgäldskontoret och VP08

Det argument som nu brukar anföras till stöd för överskottsmålet är de kommande demografiska förändringarna. I Finansdepartementets långsiktscalkyler tänker man sig att skattesatserna hålls konstanta vilket antas leda till överskott i de offentliga finanserna de närmaste tio åren för att sedan förbytas i underskott i takt med de demografiskt betingade utgifterna stiger. Tanken är alltså att vi ska ha överskott "nu" för att kunna

⁹ Det nuvarande överskottsmålet är på en procent om BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Förändringen är dock enbart av teknisk karaktär. Detta sedan i EU:s statistikorgan Eurostat beslutat att sparandet i premiepensionssystemet fr.o.m. 2007 ska redovisas i hushållssektorn i stället för som tidigare i den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna.

underskott "sedan". På så sätt ska också välfärdsambitioner kunna vara konstanta över tiden.

Diagram 6. Den offentliga sektorns finansiella sparande, procent av BNP¹⁰

Källa: Finansdepartementet.

Diagrammet är från Finansdepartementets långsiktscalkyl i budgetpropositionen för 2004.. Då uppgick överskottsmålet till 2 %. Efter beslut i EU har överskottsmålet justerats ned till 1 % av BNP. Denna förändring är dock enbart av teknisk karaktär. Tankeramen bakom överskottsmålet är densamma.

Det finns flera invändningar mot detta resonemang. För det första förefaller det oklokt att vi i dag ska utforma vår ekonomiska politik på basis av hur vi tror att kommande, och förmodligen skiftande, parlamentariska majoriteter kommer att agera om 30-40 år. Vi har naturligtvis ingen aning om hur kommande regeringar på så lång sikt kommer att agera. Tankeramen bakom överskottsmålet förefaller alltså bygga på något diffust, outalat, ”politikerkontrakt” där dagens politiker levererar överskott i de offentliga finanserna i förhoppning att kommande parlamentariska majoriteter om 30-40 kontinuerligt ska underbalansera de offentliga finanserna. Sedan är ju resonemanget också minst sagt problematiskt ur demokratisk synvinkel. Vilka välfärdsambitioner ett samhälle ska ha, och därmed vilka skatter som bör tas ut, är ju i allra högsta grad politiska frågor där det råder skilda meningar.

Ett annat skäl som ibland framförs till stöd för överskottsmålet är ett rättviseargument som går ut på att dagens generationer måste spara för att kommande generationer ska kunna erhålla god offentlig service. Men detta resonemang vilar på en i grunden felaktig

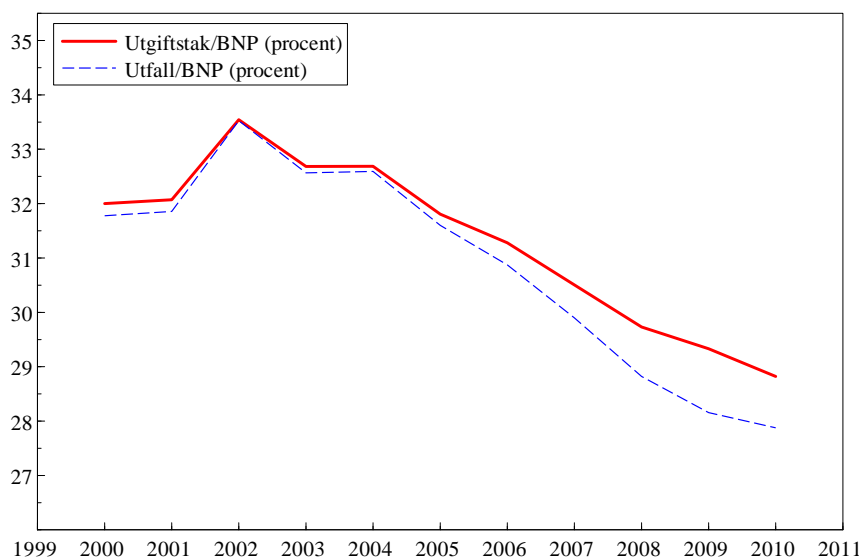
bild av samhällsutvecklingen. Kommande generationer kommer inte att vara fattigare än dagens generationer, tvärtom. Finansdepartementets långsiktsskalkyler visar att BNP per capita kommer att öka med över 100 % de närmaste 50 åren. Mot den bakgrunden är det svårt att förstå varför dagens generationer måste spara för att morgondagens generationer ska ha råd med vård, skola och omsorg.

Vidare är själva idén att vi kan spara oss till ökade framtida möjligheter till god offentlig service i grunden feltänkt. Överskotts målet innebär de facto att vi för en form av kontinuerlig åtstramningspolitik vilket leder till lägre sysselsättning och produktion och produktionsbortfall i dag betalas inte tillbaka i morgon med ränta. Sedan 2000 har de offentliga finanserna sammantaget gått med över 301 miljarder kronor i överskott. Vi hade stått bättre rustade inför framtiden om dessa medel istället hade använts för framåtsyftande investeringar i infrastruktur, klimatåtgärder, forskning och utbildning m.m.

5.5.3 Utgiftstaken

Sedan 1997 har systemet med utgiftstak för statsbudgeten tillämpats. Utgiftstaken anges i nominella termer och föreslås i allmänhet tre år i förväg. I kompletteringspropositionen våren 1995¹¹ presenterades motiven till att införa ett system med utgiftstak. Ett syfte som angavs var att ett utgiftstak kan förebygga en utveckling där skatteuttaget måste höjas trendmässigt. Genom att begränsa utgifterna kan skattehöjningar undvikas och skattesänkningar möjliggöras. Systemet med utgiftstaken gör det svårare att genomföra olika typer av sociala reformer på statsbudgetens utgiftssida samtidigt som något motsvarande golv för statens inkomster saknas. Detta visar sig tydligt i den nuvarande regeringens förda politik där regeringen genomför stora skattesänkningar samtidigt som man inte ens räknar upp statsbidragen till kommunerna till följd av pris- och löneökningar. Utgiftstaken som andel av BNP minskar nu tämligen kraftigt och trendmässigt - se *diagram 2* nedan.

¹¹ Prop. 1994/95:150

Diagram 7. Utgiftstak och utfall som andel av BNP, procent

Källor: Riksdagens utredningstjänst, Dnr 2008:481

En annan svaghet med utgiftstaken har sin grund i svårigheterna att prognostisera statens utgifter. En stor del av statens utgifter är konjunkturkänsliga samt påverkas i hög grad av pris- och löneutvecklingen. När ekonomin går in i en kraftig lågkonjunktur ökar utgifterna för bl.a. a-kassan. Detta kan då innebära att utgiftstaken blir hotade så att man därför inte har ”råd” att motverka lågkonjunkturen med en aktiv arbetsmarknadspolitik. Därför är det oklokt att sätta ett tak för statsbudgetens utgifter 3 år framåt.

Systemet med utgiftstaken bli särskilt problematiskt utifrån det sätt som staten redovisar infrastrukturinvesteringar i statsbudgeten. Till skillnad från kommuner och företag har staten ingen särskild investeringsbudget. Investeringar i väg och järnväg sker i regel genom att staten tar upp kostnaden för investeringen på ett anslag. När infrastrukturinvesteringar finansieras med anslag innebär detta att anslag tas i anspråk i takt med att utgifterna uppstår. Kombinationen av snålt tilltagna utgiftstak och infrastrukturinvesteringar som direktavskrivs innebär att investeringar får konkurrera om utrymmet under utgiftstaken med löpande utgifter som sjukpenning, barnbidrag m.m. Detta riskerar att leda till att viktiga samhällsinvesteringar inte kommer till stånd eller skjuts på framtiden. Det är därför inte helt förvånande, om än anmärkningsvärt, när statsminister Fredrik Riefeldt avvisar klimatberedningens förslag om ökade tåginvesteringar med att det blir för dyrt och att utgifterna för dessa investeringar måste vägas mot olika typer av transfereringar till hushållen. Denna ordning har uppenbara

svagheter. Vi menar att staten, i likhet med vad som är fallet med kommuner och företag, borde ha en särskild investeringsbudget. Vi utvecklar detta närmare i avsnitt 9.2, Ny budgetlag för långsiktiga investeringar.

5.6 Bristande klimat- och infrastrukturinvesteringar

När nu halva mandatperioden är avverkad konstaterar vi att även denna budgetproposition liksom de tidigare saknar aviseringar om de nödvändiga klimatsatsningar och åtgärder som nu måste göras för att minska utsläppen. Detta är knappast förvånande då regeringspartierna inte ens kan enas om ett klimatmål för Sverige. Regeringen fortsätter istället sin utbyggnad av motorvägar på bekostnad av den klimatsmarta järnvägen. Vänsterpartiet menar att det inte finns tid att vänta med satsningar för att komma tillrätta med det hot mot jorden som de ökade utsläppen av växthusgaser medför. Trots att vi svenskar per person står för bland de högsta utsläppen av växthusgaser i världen satsar regeringen på åtgärder för minskade utsläpp utomlands. Vi motsätter oss inte detta men anser till skillnad från regeringen att vi samtidigt måste prioritera åtgärder för minskade utsläpp på hemmaplan.

Regeringen verkar sakna kraft och förmåga att möta framtidens miljöutmaningar inom transportsektorn och tycks fokusera på trafikmönster som riktar sig till män med höga inkomster. Satsningar för att bygga ut kollektivtrafiken lyser med sin frånvaro, trots att det vore en åtgärd som skulle underlätta för den stora gruppen kvinnor som mest använder kollektivtrafiken, som skulle öka människor med låga inkomsters möjligheter att resa och samtidigt leda till att transportererna blir mer ekologiskt hållbara.

Vänsterpartiet avvisar och ser med stor oro på att regeringen utan konsekvensanalys skrotar det framgångsrika svenska Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp). Enligt Naturvårdsverket har de åtgärder som beviljats bidrag under åren 2003 till 2007 (totalt 1,5 miljarder kronor) minskat utsläppen av växthusgaser med 871 000 ton koldioxidekvivalenter per år. Det motsvarar ca en tredjedel av det svenska klimatmålet, som är att minska utsläppen av växthusgaser med 4 % fram till 2008-2012 jämfört med 1990 års nivå. Regeringen ska i stället inrätta ett nytt program för hållbara städer. Vad detta konkret innebär för att minska våra nationella utsläpp har regeringen ännu inte lyckats klargöra. Klart är däremot att Klimatinvesteringsprogrammet hittills bl.a. bidragit till att ett fyrtiotal kommuner har minskat sina utsläpp mer än EU:s klimatmål kräver. Investeringsprogrammet har med åren effektiviserats och kommande bidrag till

klimatestimeringar beräknas ge dubbelt så stor klimatnytta per bidragskrona, jämfört med när systemet infördes.

5.7 En antifeministisk politik

En generell välfärd och en väl fungerande offentlig sektor är grundläggande för jämställdheten mellan män och kvinnor. Regeringen har sedan valet 2006 genomfört stora försämringar av arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. Samtidigt har regeringen sänkt inkomstskatten och avskaffat förmögenhetsskatten. Nedskärningarna i socialförsäkringssystemet har slagit särskilt hårt mot gruppen kvinnor som oftare än gruppen män är visstidsanställda, deltidsarbetslösa, föräldralediga, ensamstående med barn eller långtidssjukskrivna. I jämställdhetsbilagan till budgetpropositionen för 2009 konstaterar regeringen att den ojämlika fördelningen av resurser mellan kvinnor och män har sin grund i arbetsmarknaden, att kvinnor tar ansvar för den största delen obetalt hemarbete och att fler kvinnor än män är deltidsarbetslösa. Vidare redogör regeringen för att transfereringarna i socialförsäkringssystemet utjämnar inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män samt att män har högre förvärvsinkomst och större överskott av kapital än kvinnor. Trots retoriken gör regeringen inget för att angripa orsakerna till denna ojämlikhet. Vårdnadsbidrag, jämställdhetsbonusar och skatteavdrag för hushållsnära tjänster kan inte kompensera för nedskärningarna av vår gemensamma välfärd.

Mellan 2006 och 2008 ökade gapet mellan kvinnors och mäns genomsnittsinkomster med 4 procentenheter. Det innebär en inkomstskillnad på 1 000 kr per månad (RUT, Dnr 2008:1320). En fördelningsanalys av skatte- och utgiftsförändringarnas effekter visar tydligt att högavlönade män i storstadsområden är vinnare på regeringens politik medan lågavlönade kvinnor i glesbygd är de stora förlorarna (RUT Dnr 2008:1318). 58 % av regeringens samlade reformer som påverkar individers inkomster tillfaller män som grupp. Topp tio procent där sju av tio personer är män har gynnats mest. De ökade ekonomiska skillnaderna mellan män och kvinnor strider inte bara mot riksdagens jämställdhetspolitiska mål. Med regeringens ansvarslösa och könsblinda politik riskerar klyftorna mellan kvinnor och män att fördjupas ytterligare i en kommande lågkonjunktur.

Jobbskatteavdraget anses av regeringen vara en lösning på problemet med kvinnors deltidsarbete som ska öka incitamenten för kvinnor att arbeta heltid. Regeringens argumentation bygger på en förenklad syn på ett problem som är mycket komplext.

Kvinnors lägre arbetskraftsdeltagande beror på fördelningen av det obetalda arbetet i hemmet och diskriminerande strukturer på arbetsmarknaden i form av deltidslöshet, otrygga anställningar, lägre löner och sämre arbetsvillkor. Begränsningen av rätten att deltidstämpla till 75 dagar är bara ett av många exempel på att regeringens politik slår hårdast mot kvinnor. Regeringen anser att ”möjligheten till deltidssättning från arbetslöshetsförsäkringen medför svaga ekonomiska drivkrafter att söka ett annat arbete” (prop. 2008/09:1 Bilaga 5). De flesta deltidslösa är kvinnor i låglöneyrken. Regeringen lägger på så sätt hela ansvaret för den ojämställda arbetsmarknaden på kvinnorna själva i stället för på arbetsgivarna som inte erbjuder heltidstjänster.

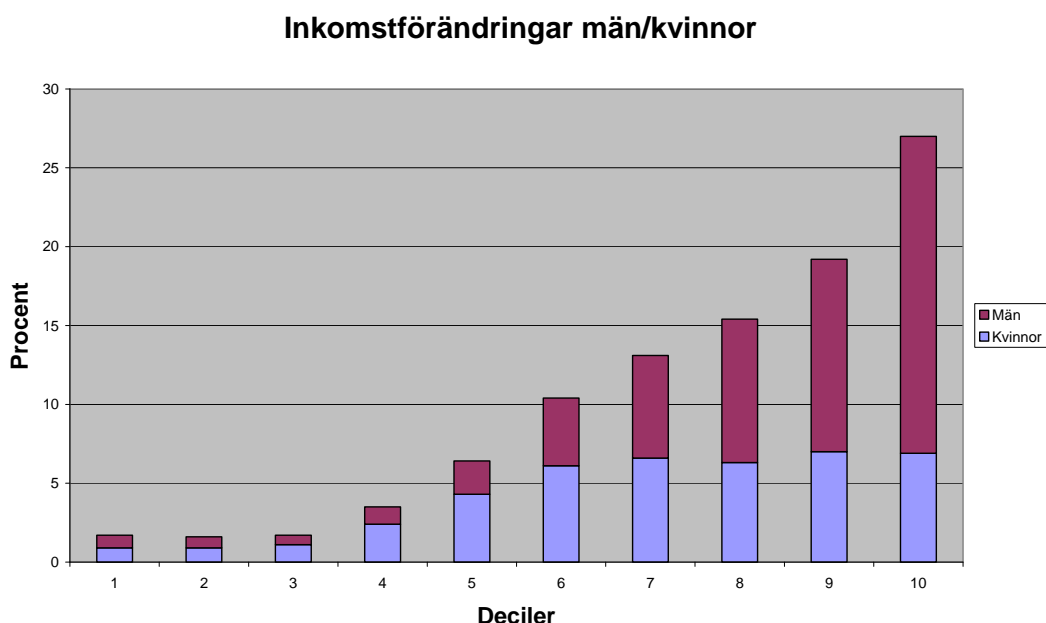
Skatter och transfereringar har en omfördelade effekt mellan kvinnor och män. Men regeringens skattesänkningar har framför allt gynnat högavlönade män på bekostnad av lågavlönade kvinnor. Samtidigt har transfereringarna via socialförsäkringssystemet skurits ned. I budgeten för 2009 aviserar regeringen ytterligare inkomstskattesänkningar. Vänsterpartiet avvisar regeringens jobbskattevdag eftersom dessa är fördelningspolitiskt orättfärdiga. Regeringen har trots massiv kritik från tunga remissinstanser genomfört historiska försämringar av sjukförsäkringen. Någon analys av de nya reglerna ur jämställdhetssynpunkt har inte gjorts trots att 60 % av alla med sjukpenning eller sjuk- och aktivitetsersättning är kvinnor.

Regeringen har fryst statsbidragen till kommunerna vilket innebär att många landsting och kommuner tvingas till nedskärningar. Kvinnor drabbas på flera sätt hårdare än män av neddragningar i de offentliga välfärdstjänsterna. Som offentligt anställda får de ta konsekvenserna i form av sämre löneutrymme, minskad bemanning, risk för uppsägning och arbetslöshet. Samtidigt flyttas ansvaret för omsorg om barn, äldre och personer med funktionsnedsättning över på anhöriga, i praktiken på kvinnor. Regeringen omvandlar på så sätt det arbete som varit professionellt, avlönat och gemensamt finansierat till oavlönade kvinnojobb. Därmed har man tagit ett kliv tillbaka till de förhållanden som rådde före 1970-talets expansion av den offentliga välfärdssektorn. Samtidigt som kommunernas ekonomi försvagas framhärdat regeringen i sin iver att privatisera och konkurrensutsätta välfärdsverksamheter. Vinnarna blir inte de underbetalda kvinnor som arbetar i verksamheterna, utan stora bolag som får en ny marknad att verka på, där skattebetalarnas pengar blir vinster i aktieägarnas fickor.

Vi kan redan nu se konsekvenserna av regeringens högerpolitik. Siffrorna talar sitt tydliga språk, regeringen har tagit ett stort steg bakåt när det gäller både jämställdhet

och jämlikhet. Men den fulla vidden av nedskärningarna på vår gemensamma välfärd och konsekvenserna för jämställdheten kommer att visa sig först under en kommande lågkonjunktur.

Diagram 8. Konsekvenser i inkomster av regeringens politik

Källor: Riksdagens utredningstjänst, Dnr 2008:1524

6 Dags för en aktiv konjunkturpolitik

Som vi beskrivit ovan befinner sig den svenska ekonomin i en tydlig konjunkturedgång. Sysselsättningen planar ut och arbetslösheten ökar. Regeringen tycks stå handfallen inför denna utveckling. Istället fortsätter man med mer av den politik som redan misslyckats. Stora skattesänkningar till de redan välbeställda och en närapå fientlig inställning till erkänt effektiva arbetsmarknadsåtgärder som anställningsstöden och arbetsmarknadsutbildningen. Den borgerliga regeringen förefaller sätta sin tilltro till att marknaden ska lösa arbetslösheten och få fart på konjunktureren. Vi i Vänsterpartiet avvisar denna marknadsfundamentalism och drar upp riktlinjerna för en ny utformning av finans- och penningpolitiken och menar att denna måste utformas så att den understödjer det övergripande målet om full sysselsättning.¹²

Därutöver presenterar vi en rad förslag som antingen direkt eller indirekt dämpar den pågående konjunkturedgången. Det är här viktigt att påpeka att huvudsyftet bakom

¹² Vi kritiserar det nuvarande ramverket för finans- och penningpolitiken under avsnitt 5.5 och diskuterar alternativa riktlinjer i kapitel 9.

flera av dessa förslag inte är konjunkturpolitiska men att de även har sådana effekter.¹³ Nedan listas några av dessa förslag. Förslagen presenteras närmare under andra avsnitt i motionen.

Företags- och näringspolitik

- Slopa sjuklönekostnaden för företag de med upp till tio anställda.
- Sänk arbetsgivaravgiften för den första som anställs i s.k. soloföretag.
- Utöka stödet till forskning genom att införa en skattereduktion till små- och medelstora företag.
- Sänk arbetsgivaravgiften med fokus på de mindre företagen.
- Inrätta en miljöteknikfond som ska ha till uppgift att främja mindre företag i den första svåra fasen i en företagsetablering.
- Utöka det exportfrämjande stödet. Det extra stödet ska framför allt omfatta små- och medelstora företag. Stödet ska främst inriktas på att öka exporten på nya marknader.
- Inom många branscher i näringslivet råder det, trots vikande konjunktur, brist på välutbildad arbetskraft. Detta gäller inte minst kvalificerad arbetskraft inom många LO-yrken. I denna motion föreslår vi därför att antalet platser inom den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) ökas med drygt 600 redan till nästa år.

Öka efterfrågan

- Återställ a-kassan till 80 % för hela försäkringsperioden. Värna de automatiska stabilisatorerna. Nivån på a-kassan är betydelsefull för att hålla uppe efterfrågan i en konjunkturedgång. På så sätt upprätthålls de automatiska stabilisatorerna.
- Stimulera efterfrågan bland ekonomiskt utsatta hushåll. Vi vill se riktade insatser till ensamstående föräldrar, studenter och pensionärer. Det skulle ge grupper, som alltför länge släpat efter ekonomiskt och som därmed också har eftersatta konsumtionsbehov, nödvändiga tillskott och ökad köpkraft.
- Bristen på hyresbostäder är stor på många håll. Nybyggnationen för bostäder beräknas minska med 6,9 % för innevarande år. Nästa år räknar regeringen med att nybyggnationen ska falla med ytterligare 15,8 %! Regeringen förefaller helt handlingsförlamad, alternativt likgiltig inför denna utveckling. Vänsterpartiet föreslår ett nytt produktionsstöd i form av en fond för att öka byggandet av nya

¹³ Vidare kan flera av förslagen återfinnas under olika "rubriker". Vår satsning för fler jobb inom välfärden hade t.ex. också kunnat placeras under rubriken "öka efterfrågan".

hyresrätter och för renovering av de gamla miljonprogramsområdena med 10 miljarder kronor per år .

- Bygg ut infrastrukturen. Järnvägen behöver en kraftig utbyggnad. Vi satsar 1,5 miljarder kronor för detta ändamål redan i tilläggsbudgeten.
- Vi föreslår höjda grundavdrag för låg- och medelinkomsttagare. Genom dessa förändringar på inkomstskattesidan kommer nya grupper som t.ex. pensionärer och sjuk- och arbetslösa som inte får del av regeringens jobbskatteavdrag, att få skattesänkningar.

6.1 Aktiv arbetsmarknadspolitik och utbildning

6.1.1 Aktiv arbetsmarknadspolitik

Enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU) har antalet arbetslösa ungdomar mellan 15-24 år stigit med över 20 000 personer från det andra kvartalet 2007 till det andra kvartalet 2008. Särskilt ökar arbetslösheten bland de riktigt unga och de som hoppar av gymnasiet. Detta är mycket oroande och därför föreslår Vänsterpartiet att denna grupp av arbetslösa ungdomar ska ges möjlighet att skaffa sig en yrkesutbildning inom ramen för ett arbetsmarknadspolitik program. I en konjunkturedgång är det viktigt att de arbetslösa snabbt får stöd att finna ett nytt arbete eller beredas plats för olika typer av utbildning. Så sker inte i dag och detta förefaller vara medveten politik från regeringens sida. Vi menar att de arbetslösa snabbt måste få adekvat stöd och vi föreslår ökade resurser till erkänt effektiva åtgärder som anställningsstöden och arbetsmarknadsutbildningar.

6.1.2 Utbildning

Framtidens arbetsliv kommer att ställa allt större krav på arbetskraftens kunskaper och tendensen är att allt fler arbeten kräver eftergymnasial utbildning. Yrkesspecialisering kommer att ske senare vilket ställer högre krav på den eftergymnasiala utbildningen. Yrkeslivet ställer också krav på grundläggande basfärdigheter såsom självständighet, förmåga att formulera och lösa problem, kritiskt tänkande och kommunikativ förmåga samt goda teoretiska kunskaper. All gymnasieutbildning måste därför ge eleverna dessa grunder samtidigt som de får de praktiska och teoretiska kunskaper som är nödvändiga för att förbereda för samhälls- och arbetslivet. Givetvis ska gymnasiet också ge alla behörighet till fortsatta studier.

Högskolan måste öppnas för alla grupper i samhället och det behövs åtgärder för att motverka snedrekrytering. För att det livslånga lärande ska bli en verklighet även för dem som inte söker sig till högskolan behövs det genomgripande förändringar av den eftergymnasiala yrkesutbildningen. Vi vill se ett mer sammanhållet system av eftergymnasial yrkesutbildning, som är bättre anpassad till de föränderliga behov som finns i samhället och hos individerna.

6.2 Stärk välfärden

Regeringen har fryst statsbidragen till kommunsektorn. Detta innebär att många kommuner och landsting kommer att gå med underskott om de inte säger upp folk. Varsel har redan börjat läggas och detta i ett läge då det finns stora eftersatta behov inom skolan, sjukvården och barn- och äldreomsorgen. Vänsterpartiets stärker kommunerna och landstingen både på kort och lång sikt i denna budgetmotion. Detta sker på flera sätt. För det första räknar vi upp de generella statsbidragen till kommunsektorn med 2,9 miljarder kronor under 2009 och 5,9 respektive 9,1 miljarder kronor för 2010 och 2011. Därutöver presenterar vi en stor satsning för att öka personaltätheten och kvaliteten inom bl.a. sjukvården, skolan och barn- och äldreomsorgen. Denna satsning vilar i huvudsak på två ben. Dels satsar vi på utbildning och utökar kraftigt anslagen till högskolorna och till den kommunala vuxenutbildningen för att de ska kunna utbilda fler personer till den offentliga välfärdssektorn. Dels föreslår vi ett riktat sysselsättningsstöd till de kommuner och landsting som nyanställer personal. Vi räknar med att denna välfärdssatsning ger ca 11 000 nya jobb år 2009, 26 000 jobb år 2010 och 45 000 jobb år 2011. Till detta ska läggas att vi anslår vi medel för ett kompetenslyft för de anställda inom äldre- respektive handikappomsorgen, vilket också minskar arbetslösheten genom att bereda arbetslösa utbildningsvikariat m.m. för den ordinarie personalen under deras vidareutbildning.

Sammantaget föreslår vi i denna budgetmotion ett brett spektrum av förslag som både stimulerar efterfrågan på arbetskraft och ökar arbetskraftsutbudet. Vår politik, både inom närings- och arbetsmarknadspolitik, såväl som våra förslag om ökade satsningar på infrastruktur och forskning och utbildning stärker också den svenska ekonomins långsiktiga konkurrenskraft.

7 En offensiv företags- och näringspolitik

För Vänsterpartiet är full sysselsättning – arbete åt alla – en prioriterad fråga. När alla människor – oavsett ålder, kön och etniskt ursprung – har möjlighet att ha ett arbete, fungerar vårt samhälle som bäst. Ett samhälle med hög arbetslöshet och ökande ekonomiska klyftor skapar stora motsättningar. Ojämlika samhällen är både orättvisa och ineffektiva. Det är därför ett grundläggande politiskt ansvar att skapa förutsättningar för att alla medborgare ska kunna arbeta.

Vi tror att satsningar på den offentliga sektorn kan skapa bra förutsättningar för fler jobb även i privata företag. De statliga bolagen spelar en väsentlig roll i sammanhanget. Vi vill också satsa så att små- och medelstora företag kan växa och nyanställa. Fler i arbete ger också ökade skatteinkomster. Det är också ett politiskt ansvar att skapa förutsättningar för ett arbetsliv som präglas av trygghet och goda möjligheter till inflytande och utveckling. En hög generell utbildningsnivå och aktiv arbetsmarknadspolitik är omistliga delar i den svenska modellen. Genom att bejaka strukturomvandling kan produktiviteten och kvaliteten i arbetslivet ökas. De privata små och medelstora företagen och företagens villkor måste lyftas fram. I en tid då vi knappast kan räkna med så många fler anställda i de stora mångnationella börsbolagen, bör den politiska kraften läggas på att utveckla det statliga ägandet och de små- och medelstora företagen. Det är viktigt att denna del av näringslivet växer och fler anställs.

7.1 Statligt ägande

Under sina två år har alliansregeringen avhänt svenska staten och de svenska medborgarna allt mer makt:

- Statens andel av den svenska börsen, OMX, har sålts till börsen i Dubai. Därmed har inflytandet på det finansiella området minskat.
- Det statliga fastighetsbolaget Vasakronan, som kunde ha varit en stöttepelare i oroliga tider på bostadsmarknaden, har sålts.
- Ett samgående mellan svenska och danska posten har beslutats, vilket öppnar för ett privatiserande.
- Svensk Kassaservice har avvecklats, vilket har försvårat betalningarna för t ex pensionärer och nyanlända invandrare.
- Apoteket är på väg att säljas ut och styckas upp.

Därutöver har det funnits planer på att avyttra ännu en finansiell stöttepelare, SBAB, och sälja ut det sista av innehavet i Nordens största bank – Nordea. Regeringen har

också redovisat att de avser att se över om de kan sälja ut fler statliga bolag. Mot detta vill Vänsterpartiet sätta en offensiv statlig företagspolitik.

7.1.1 Förädla det statliga ägandet

Vänsterpartiet har under tidigare regeringssamarbete drivit igenom krav på att statliga företag ska utveckla policys för miljö och jämställdhet samt införa aktiv personalrekrytering för att motverka etnisk diskriminering. Vår senaste framgång är att de större statliga företagen nu har öppna stämmor. Det är dags att öka takten. Följande frågor anser vi måste utvecklas:

- De statliga företagen ska både ha globalt och lokalt ansvar.
- Hela processen vid tillsättning av styrelse ska göras offentlig och transparent. I dag är insynen i ett statligt företag betydligt sämre än i ett privat.
- Arvoden för tjänstemän från Näringsdepartementet som sitter i statliga styrelser som en del av sitt jobb bör helt tas bort. Ingen misstanke om dubbla lojaliteter får finnas.
- Ett konkret datum måste sättas för när jämn könsfördelning ska uppnås på VD/GD-nivå och i ledningsgrupperna. Styrelsearvodena ska vara lika för kvinnor och män.
- Företagen bör redovisa hur man minskar/förändrar sin miljöpåverkan i form av utsläpp, buller, avfall m.m. Även underleverantörer och konsulter bör successivt föras in i miljöredovisningen.

7.1.2 Öka det statliga ägandet

Vänsterpartiet ser att det finns ett antal strategiska områden där det statliga ägandet kan öka:

- Arlandabanan bör lösas in när möjligheten finns 2011 för att öka möjligheten till bättre kollektivtrafik kring Arlanda.
- SJ:s avkastningskrav bör sänkas för att öka möjligheten till investeringar och ökat tågresande.
- Sveaskog bör öka sitt skogsinnehav, av både näringslivs- och miljöpolitiska skäl.
- Utöka det statliga ägandet i Nordea.
- LKAB bör ges möjlighet att öka sina investeringar i Malmfälten.
- En miljöteknikfond bör inrättas för att både utveckla miljöteknikområdet och skapa arbetstillfällen i Sverige.

Arlandabanan

Syftet med Arlandabanan var att den skulle gagna samhället, bl.a. genom mindre miljöbelastning, säkrare trafik samt öka integrationen mellan lokal, regional och nationell tågtrafik. Inget av detta har dock blivit verklighet.

Arlandabanan invigdes 1999 och var ett OPS-projekt (Offentlig Privat Samverkan). Staten har till A-Train AB överlåtit rätten att trafikera järnvägen samt möjligheten att ta ut ersättning av andra operatörer som utnyttjar järnvägen under 45 år.

Mycket talar för att OPS-lösningar leder till ökade samhällskostnader, samtidigt som makten över projekten skjuts från den offentliga sfären till den privata. Vi anser att infrastrukturinvesteringar ska beslutas av demokratiska organ och förvaltas av statliga eller kommunala myndigheter med en öppen insyn i verksamheten. Det är samhällsekonomiskt effektivt att äga och driva infrastruktur. Privat ägande leder lätt till målkonflikter mellan företagsekonomiska bedömningar och samhällsekonomiska aspekter.

Staten bör lösa ut den option som innebär att staten kan överta ägandet och ansvaret för Arlandabanan. Ett statligt ägande skulle kunna innebära sänkta priser, ökat resande med tåg till och från flygplatsen, ökad spårkapacitet på stambanan mellan Stockholm och Uppsala och ökade möjligheter för pendel-, regional- och fjärrtåg att färdas direkt till Arlanda.

Öka resandet med tåg

SJ är av staten ålagd att skapa företagsekonomisk vinst. SJ:s lönsamhetsmål uppgår till 10 % avkastning av det egna kapitalet. Därutöver har SJ ett avkastningskrav/-utdelningsmål som innebär att staten kräver utdelning till statskassan på 33 % av den redovisade nettovinsten. År 2006 innebar det att SJ levererade in 150 miljoner kronor till staten.

Avkastningskravet leder till ett starkt fokus på att skapa vinst. SJ:s tvingas se till marknadsandelar och t.ex. konkurrera med flyget om höginkomstresenärer, där män dominerar och kvinnors, ungdomars och pensionärers behov prioriteras ner.

Avkastningskravet missgynnar den regionala utvecklingen. SJ tvingas prioritera bort relativt sett lågtrafikerade sträckor. Det leder till att många resenärer väljer flyg eller bil, eftersom det är förhållandevis dyrt att resa med tåg i Sverige. Effekten är helt orimlig om vi vill minska klimatpåverkan.

Ska de trafikpolitiska målen förverkligas måste fler ges en reell möjlighet att åka tåg. SJ AB:s utdelningskrav till staten bör därför avskaffas och lönsamhetsmålet sänkas till 5 %.

Sveaskog

Svenska staten är en stor ägare av skogsmark, men ägandet är spritt på många olika myndigheter och bolag. Vi ser därför ett behov av samordning, utveckling och klargörande av syftet med nuvarande innehav.

Skogsnäringen är en viktig infrastruktur. Näringen finns över hela landet och är betydelsefull i glesbygden som sågverk, massa- och pappersindustri, pelletstillverkning m.m., men också för natur- och ekoturismen.

Vi ser en stor framtida potential i att en större andel av skogsråvaran förädlas i Sverige. Vi ligger här efter många länder. Även inom bioenergisektorn finns stor potential. Satsningar på biodrivmedelsproduktion av inhemska förnybara bränslen kan under vissa förutsättningar ge 25 000 nya jobb fram till 2010 (Källa: LRF). Biobränslen svarar i dag för nästan en fjärdedel av Sveriges totala energianvändning.

Att stoppa förlusten av biologisk mångfald är bland det viktigaste miljöarbetet. Samtidigt behövs skogen för virke och bioenergiutvinning. Naturvärden och de sociala värdena i form av naturturism, rekreation och upplevelser och kulturmiljövärden som finns i våra skogar behöver utvecklas och stärkas. För att möta dessa intressen bör en nationell strategi utvecklas. Den utförsäljning av statlig skogsmark till privata skogsbrukare som har pågått ett antal år anser vi vara direkt kontraproduktiv. Sveaskog bör istället öka sina inköp av skog och därmed också kunna få fler markområden att byta med då privata markägare köps ut vid bildande av naturreservat.

Vänsterpartiet har föreslagit att en utredning bör tillsättas för att utreda effekterna av att ge Sveaskog ägardirektiv att efterskänka skyddsvärd statligt ägd skogsmark som naturreservat. Det skulle innebära att den skyddsvärda skogsmark, 70 000 hektar, som Naturvårdsverket i dag successivt köper loss från Sveaskog för att göra till formellt skyddade områden efterskänks av bolaget.

LKAB

LKAB är ett gruvbolag, som haft mycket stor nytta av att vara i statens ägo. Lönsamheten har vid vissa perioder historiskt varit mycket svag. Staten har dock förutom att se till värdet av gruvproduktionen även sett det regionalpolitiska värdet och stått kvar som ägare.

LKAB är nu inne i en mycket framgångsrik period men står samtidigt inför enormt stora investeringar. 2005 beslutade LKAB om ett 10-årigt investeringspaket på ca 23 miljarder kronor. Drygt hälften av beslutet är i dag genomförda eller igångsatta. LKAB har beslutat att anlägga ny huvudnivå i Kiruna respektive Malmberget. Det innebär att stora delar av Kiruna och Malmberget måste flyttas på grund av den ökade rasrisken. Näringsministern har deklarerat att kostnadsansvaret är något mellan kommunerna och LKAB. Vänsterpartiet anser att LKAB måste få möjligheter att till fullo finansiera de kostnader som gruvbrytningen medför där bl.a. omdaning av Kiruna och Malmberget ingår. För att de stora investeringarna i samband med de båda stadsflytten i Malmfälten ska bli framgångsrika bör bolagets inleverering till staten minska. Vänsterpartiet anser att, som ett första steg, under en treårsperiod bör LKAB få sin inleverering till staten minskad med 75 %.

Nygammal statlig bank

Med tanke på den kris som det finansiella betalningssystemet just nu genomgår och bristande konkurrens i banksektorn menar Vänsterpartiet att frågan om ett nytt bankkoncept är högaktuell. Regeringen aviserar en utförsäljning och därmed avhändande av sitt inflytande över Nordea.

För att möta den allt hårdare konkurrensen på finansmarknaden och den finansiella kris som vi i dag upplever, är det av vikt att Sverige fortsättningsvis har en bank med ett stort statligt inflytande. Vänsterpartiet anser mot den bakgrunden att regeringen bör undersöka möjligheterna att ytterligare öka sin ägarandel i Nordea.

Effekten av den finansiella krisen kan vi se i en vikande bostadsmarknad och stigande boräntor. Detta leder till att allt fler hushåll i framför allt överhettade regioner kommer att få det ekonomisk kärvare. Att regeringen fortsätter sina planer på att sälja ut det statliga bolåneinstitutet SBAB är därmed vansinne och ökar knappast konkurrensen på bolånemarknaden och därmed prispress på boräntor. Regeringen bör omedelbart avbryta alla tankar på att sälja eller minska statens ägande i SBAB.

7.2 Små- och medelstora företag

När de internationella storföretagen sviktar och flyttar produktion och beslutandemakten från landet, måste uppmärksamheten mer riktas mot företagssektorn med de små- och medelstora företagen. Det är i denna sektor de privata arbetstillfällena till stor del kommer att skapas. Här kan staten på olika sätt understödja genom förslag som leder till

fler företag och fler arbetstillfällen. Det kan handla om att stödja miljöteknikföretag och skapa klara, tydliga och förutsägbara regler.

7.3 Kapitalförsörjning

Det förändrade läget för kapitalismen efter de svåra konvulsioner som särskilt amerikansk ekonomi går igenom skapar också problem med kapitalförsörjningen i svenska småföretag. Riskkapitalisterna får svårigheter med att få fram kapital. Rädslan för felinvesteringar ökar också. I skrivande stund är det fortfarande oklart hur långvarig och djup den ekonomiska krisen kommer att bli. Det är då extra viktigt att bygga för framtiden.

På det regionalpolitiska planet har vissa företag problem med kapitalförsörjningen trots sin viktiga roll i utsatta regioner och trots stor potential. Ett viktigt problem är de låga värderingar som fast egendom har i dessa regioner vilket gör det nästan omöjligt att belåna äldre fastigheter eller bygga nytt. Ett annat är att det visat sig att ju längre bort från en finansinstitution man ligger desto svårare att låna. Den undermåliga tillgången på modern IT-teknik är ett tredje för dessa regioner och företag.

Kapitalförsörjningen i övrigt brister också på många punkter. Den svenska staten och därmed den offentliga sektorn har ända sedan en sammanhållen järnväg började skapas varit en viktig beställare för företagen, dels i form av de mer vanliga beställningarna av mat till kommunala institutioner, reparationer av vägar m.m. Man har även haft en avgörande roll när det gäller att ta fram bästa teknik t.ex. i form av beställningar inom medicinsk teknik för sjukvårdens behov eller utvecklandet av telefonnätet. Områden som har kreerat fram storföretag som Astra Zeneca och Ericsson. I dag har staten i hög utsträckning tagit ett steg tillbaka. Det senaste exemplet på en storskalig beställning är förmodligen de beställningar som gjordes genom den senaste energiuppgörelsen. Vänsterpartiet var med och tog initiativet de ”gröna certifikaten” som håller på att stampa fram ny teknisk utveckling på bl.a. vindkraftsområdet och som i dag engagerar grupper över hela landet. Det finns ingen anledning att det ska stanna vid detta.

Såddfinansiering innebär att någon träder in med kapital och kompetens i det allra första skedet av företagsstart när det ännu inte går att se om det finns säkra vinster att göra. En av statens viktigaste uppgifter är att träda in där det privata kapitalet inte har tillräcklig uthållighet. Detta gäller byggande av broar och vägar, men också i vissa fall uppbyggnad av företag. Staten har en viktig uppgift att fylla för att säkra långsiktig såddfinansiering. I dag har begreppet såddfinansiering fått två betydelser. Dels det

lokala såddfinansieringskapitalet som kan komma från både Nutek (Verket för näringslivsutveckling) och lokala investerare och som stödjer uppbyggandet av mindre företag med lokal karaktär. Dels det nationella såddfinansieringskapitalet som med, förhoppningsvis, betydligt större resurser stödjer en utveckling av viktiga nationella nya storföretag av avancerad teknisk natur inom framtidsområden där det privata kapitalet tvekar. Det är här som Sverige, mitt i globaliseringsprocessen, kommer att hämta en hel del av sin kraft. I en konjunkturedgång måste man också planera för framtiden och för framtidens företag därför avsätter Vänsterpartiet utöver regeringens förslag 50 miljoner kronor till såddfinansiering årligen.

En helt annan karaktär har de från staten fristående kreditgarantiföreningarna som genom lokal kunskap och relativt små egna medel kan stödja och hjälpa nystartare med bra idéer. Den här typen av föreningar är stora i flera delar av Europa men har fram till nu varit relativt små i Sverige. För att verksamheten ska växa behöver den nationella men även regionala medel till en basfinansiering. Vänsterpartiet avsätter därför utöver regeringens förslag 5 miljoner kronor årligen under tre år denna verksamhet.

7.4 Forskning och utveckling

Forskning och utveckling (FoU) är två av de viktigaste faktorerna för att skapa arbetstillfällen och tillväxt. Det behövs ökade resurser i FoU-kedjan: från tillämpad och behovsmotiverad forskning till utvecklingen av produkter, system och tjänster.

Få forskningsresultat har kommersialiserats. Det blir allt mer uppenbart att kommersiella framgångar sällan föds genom forskningsinsatser på högskolor utan oftare av människor med nära relationer till marknadernas problem och behov. Småföretag med utvecklade marknadsrelationer har en stor potential för att identifiera goda utvecklingsidéer. Idéer som för kommersialiseringen allt oftare kräver kvalificerade FoU-insatser, exempelvis för att tillämpa nya tekniska rön. Forska & Vax-programmet är just ett sådant program som kan ge resultat utifrån det som beskrivs här ovan. Det initierades av den socialdemokratiska regeringen med stöd av Vänsterpartiet. Programmet, som drivs av Vinnova, erbjuder små och medelstora företag bidrag till FoU-verksamhet. De medel som är anslagna från den borgerliga regeringen räcker inte långt till den långa rad av tekniktäta företag som vill utvecklas. Vid senaste ansökningstillfället kunde endast 15 % av ansökningarna beviljas medel. Inom andra program ligger beviljade medel i procent på det dubbla. Vänsterpartiet menar att medelstildelningen måste öka väsentligt och föreslår därför 100 miljoner kronor årligen

utöver regeringen. Vänsterpartiet vill också se ett skatteavdrag för små och medelstora företag som satsar på forskning, utveckling och produktutveckling. Detta behandlas i annat avsnitt i motionen.

7.5 Regionalpolitik

Vänsterpartiet vill bidra till att den optimism och folkliga handlingskraft som finns i Sverige tas tillvara. Vänsterpartiet vill demokratisera svensk regionalpolitik och svensk glesbygdspolitik – det handlar om makt och fördelning av resurser, men också om att mobilisera utvecklingskraften i alla regioner.

Sveriges anslutning till EU och internationaliseringen i övrigt innebär en stor strukturomvandling på kapitalets villkor samt att regionernas roll ökar. I denna situation måste demokratin och medborgarnas delaktighet i samhällsutvecklingen stärkas. I den framtida politiken får man inte bara se till problem och brister utan istället se till regionens och den lokala ortens möjligheter. Utan en stark tilltro till den egna förmågan och den egna bygdens möjligheter hjälper det inte med stöd. Ned-ifrån-och-upp perspektivet måste få råda. Det är först då den man kan ta tillvara de offentliga resurserna effektivt. Det vill säga att regionalpolitikens mål måste vara att ge likvärdiga förutsättningar för individer, hushåll och företag, oberoende av bostadsregion. Medlet kan vara en offensiv regionalpolitik som inriktas mot regioner som har förutsättningar för en framtida ”självgående” tillväxt.

Den borgerliga regeringen har sitt intresse vänt åt ett helt annat håll och vänder ryggen åt de utsatta regionerna. Bit för bit tas pengar från Norrlands inland, landsbygder och från storstädernas miljonprojektområden för att sänka skatter och öka inkomster för de som bor i välbärgade områden. Den borgerliga regeringen urholkar en solidarisk kommunal skatteutjämning, vilket hindrar tillväxt, service och välfärd i våra lands- och glesbygder. Det blir mindre pengar till kommuners och landstings satsningar på vård, skola och omsorg. Privatisering inom skolan och omsorgen bidrar med kostnadsökningar för såväl kommuner som för den enskilde, vilket innebär att skolor och annan välfärdsservice läggs ner på mindre orter.

Regeringen tar inte sitt nationella ansvar. Det är även statens ansvar att se till att Sveriges olika regioner har tillgång till en fungerande infrastruktur i vid mening. Bredband, vägar och järnvägar är en del av den helt avgörande infrastrukturen för en regions överlevnad. Andra delar är vård, skola, omsorg och kultur. Det räcker med att

en del av denna helhet försvagas, så försvagas dessa regioners möjlighet att utvecklas och växa till.

Vänsterpartiet anser att vi behöver formulera mer offensiva och operativa mål som höjer ambitionsgraden för att få en rättvisare och jämnare utveckling av tillväxt och sysselsättning i landet. Dessa mål kan sedan ligga till grund för en mer medveten styrning av resurser där ett helhetsgrepp kan tas för aktiva insatser som skapar bättre möjligheter till tillväxt, stärker lokala arbetsmarknader, samordnar statliga företag och myndigheters strategier och lokalisering, utjämnar bildningsnivåerna, ökar breddbandutbyggnaden, hejdar nedläggningen av lanthandlar och mackar. Återbäringen av medel från vattenkraft, mineralutvinning och vindkraftutbyggnaden måste utredas. Vi vill därför se regeringen ta initiativet till en ny regionalpolitisk utredning eftersom förutsättningarna för ett land där alla regioner utvecklas och stärks har förändrats på väsentliga punkter sedan den senaste utredningen.

7.6 Fri programvara

Vänsterpartiet menar att det finns starka skäl, både ekonomiska och principiella, för att fatta ett inriktningsbeslut om att hela den offentliga sektorn borde gå över till fri programvara och öppna standarder. Det borde också vara en grundregel att all den kod som tas fram med hjälp av skattemedel också släpps fri. Vi har tidigare motionerat i frågan och kommer att återkomma med nya förslag.

Från ett samhällsekonomiskt perspektiv kan tillgången till fri programvara jämföras med infrastruktur. Av samma skäl som infrastrukturen i huvudsak behöver vara demokratiskt ägd och utan avgifter, anser vi att programvara i de allra flesta fall fungerar bäst fri. Användningen av fria program minskar Sveriges beroende av enskilda företag och lägger en stark grund för vår ekonomiska utveckling.

Därför är det också rimligt att även Sverige börjar använda skattemedel till att uppmuntra fri programvara, snarare än att fortsätta betala dyrt för låsta proprietära system. Det är inte mer än rimligt att staten också axlar en del av ansvaret. Många delar av den offentliga sektorn skulle behöva komplettera de fria programpaket som finns med program som är anpassade för svenska lagar och regler.

Vänsterpartiet vill därför att staten börjar delta i Open Sweden, det nationella kompetenscenter för öppna program SKL nyligen har tagit initiativ till efter norsk förebild. Vi vill också tillföra centret ett tillräckligt stort ekonomiskt utrymme för att kunna kontinuerligt höja ambitionsnivån i arbetet. Norge har ett motsvarande centrum,

som hjälper såväl den offentliga sektorn som företag och andra att gå över till fri programvara.

Till en början budgeterar vi 10 miljoner kronor till verksamhet. Från 2011 anslår vi 50 miljoner kronor till centret, för att ge dem möjligheter att lägga beställningar på fri programvara på nyckelområden och belöna projekt som varit till särskild nytta i svensk ekonomi.

Den sortens kostnader är marginella i jämförelse med nyttan för Sveriges ekonomi av en snabbare övergång till fria programvaror. För att ta ett exempel ur högen:

Kristinehamns kommun, med 24 000 invånare, håller just nu på att gå över till GNU/Linuxbaserade system, och räknar med att tjäna en miljon kronor om året bara i licensavgifter till Microsoft.

Fri programvaras mest avgörande fördel, ekonomiskt och demokratiskt, är dock inte att den är gratis, utan att den är just fri. Det som har gjort att operativsystem som GNU/Linux kunnat ta täten i kvalitetsracet är det breda deltagandet i utvecklingsarbetet: koden sitter inte inlåst, utan vem som helst kan felsöka den, utveckla den och anpassa den till sina egna behov. Hittills har vi bara sett början av den potential som finns i det.

8 En radikal miljö- och energipolitik

8.1 En procent av BNP till klimatåtgärder

Jorden blir allt varmare. Av de tolv senaste åren har elva varit de varmaste sedan 1850. Enligt FN:s klimatpanel (IPCC) har jordens medeltemperatur ökat med 0,74 grader de senaste hundra åren och kan fortsätta öka med över sex grader de kommande hundra åren. Den snabba temperaturökningen innebär stora påfrestningar på ekosystemen. Nya rapporter pekar på att temperaturökningar kan ske snabbare än tidigare uppskattat.

Ett par graders temperaturhöjning ökar risken för att 20-30 % av jordens växt- och djurarter kommer att dö ut. Havsyttans nivå höjs, värmeböljor, kraftiga regn och snöfattiga vintrar blir vanligare. Att minska utsläppen av växthusgaser är därför den största utmaningen mänskligheten har ställts inför. Vi har ännu möjlighet att påverka hur stora effekterna av klimatförändringarna blir och hur snabbt de kommer.

Enligt Sternrapporten (Stern Review – The Economics of Climate Change, 2006) krävs åtgärder motsvarande ca 1 % av den globala bruttonationalprodukten (BNP) för att undvika de värsta konsekvenserna av klimatförändringarna. Om världens länder

däremot inte agerar kan kostnaderna för klimatförändringarna uppgå till 5-20 % av BNP.

För att nå det övergripande klimatmålet att hejda en ökning av jordens medeltemperatur med över två grader har Vänsterpartiet bl.a. som mål att satsa motsvarande 1 % av BNP på klimatåtgärder till 2010. Det är den ambitionshöjning som klimatfrågan kräver och förtjänar.

Åtgärderna ska syfta till att minska utsläppen av växthusgaser samt minska klimatförändringarnas effekter i såväl Sverige som utomlands. Självklart räknar vi inte in kärnkraften i åtgärderna för procentmålet eftersom den inte är en förnyelsebar energikälla.

De klimatsatsningar som ingår i vårt BNP-mål finns förutom nedan angivna satsningar även nämnda i avsnitt om infrastrukturinvesteringar, bostadsinvesteringar, energiforskning och miljöteknik. I denna budget höjer vi kraftigt satsningarna på investeringar i järnvägar och kollektivtrafik samt en ny satsning på miljöteknikfond.

8.1.1 Nytt klimatbistånd

Klimatförändringarna är ett stort hot mot utvecklingsländer och ett stort hinder för fortsatt fattigdomsbekämpning. Redan fattiga länder kommer att drabbas värst, exempelvis bedömer FN:s klimatpanel att vissa delar av Afrikas matproduktion kommer att minska med upp till 50 % redan 2020. Fattiga länder har inte heller de resurser som krävs för att möta förändringarna i klimatet. Vi föreslår att ett särskilt klimatbistånd till fattiga länder införs. Vi föreslår en satsning på klimatbistånd med 3 miljarder kronor under kommande tre år. Denna satsning ligger till skillnad från regeringens förslag utanför biståndsramen. Vi ser med oro på och tar starkt avstånd från den linje regeringen beslutat som innebär att budgeterade biståndspengar används till klimatåtgärder i utvecklingsländer. Det är att dubbelt straffa människor i dessa länder då biståndspengar härmed undantas andra viktiga områden som bl.a. utbildning och hälso- och sjukvårdsinsatser för att istället användas till att begränsa de katastrofala följderna av västvärldens utsläpp av växthusgaser.

8.1.2 Satsa på internationella klimatinvesteringar

Vi föreslår att det Svenska internationella klimatarbetet ska prioritera satsningar genom Sveriges internationella klimatinvesteringsprogram (SICLIP). Programmet innebär att svenska staten i samarbete med statliga myndigheter i andra länder investerar i olika miljöprojekt som minskar utsläppen av växthusgaser. Mottagarländerna får ny

miljöteknik och kunskap som kan underlätta en modernisering och effektivisering av industrin och energisektorn. Regeringens ökade satsning på internationella klimatinsatser genom CDM-projekt är viktiga. Men ännu finns många projekt som ännu inte kan garantera utsläppsminskningar och har brister gällande hänsyn till övrig miljö och brister i mänskliga rättigheter.

8.1.3 Fortsatt utveckling av svenska klimatinvesteringar

Vänsterpartiet är initiativtagare till Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) som infördes 2003 och som regeringen nu avvecklar. Programmet innebär att kommuner och andra lokala aktörer kan få bidrag till långsiktiga investeringar som minskar växthuseffekten. Vi vill behålla och utveckla programmet och satsar 700 miljoner kronor per år på programmet. Klimp beräknas minska utsläppen med 871 000 ton koldioxidekvivalenter om året enligt en ny utvärdering av Naturvårdsverket. Bidrag till klimatinvesteringar beräknas nu ge dubbelt så stor klimatnytta per bidragskrona, jämfört med när systemet infördes 2003.

8.1.4 Kraftfull satsning på järnväg

Utifrån lokala och globala hänsynstaganden är det viktigt att ställa om till ett hållbart transportsystem och låta spårbunden trafik ta en större andel av transportererna både för person- och godstrafik. En satsning på tåg och spår leder till ett effektivare, miljövänligare, energisnålare och mer jämställt samhälle. Från och med 2010 och tolv år framåt vill vi att investeringsnivån för järnvägar ska uppgå till nästan 16 miljarder kronor per år, dvs. 78 % högre än dagens nivå på ca 9 miljarder kronor per år. Sammanlagt betyder det att vi under perioden 2009-2021 avsätter 204 miljarder kronor till järnvägsinvesteringar.

För att minska tåg förseningarna med minst 50 % och öka godstransportererna på räls, avsätter vi från 2010 och framåt 2,3 miljarder kronor extra per år till ökat banunderhåll. Banverket har även flaggat för att ett antal järnvägssträckor ska läggas ned på grund av bristande anslag till underhåll. Vi vill rädda dessa och avsätter därför 3 miljarder kronor för att rusta upp dessa banor. Vi vill även att staten tar ett större ansvar för kapillärspåren och avsätter 100 miljoner kronor per år i tio år för att möjliggöra anslutning av dessa till stambanorna.

8.1.5 Klimattaxa och ökad kollektivtrafik

Vi vill ha en trafikpolitik där alla har bra kommunikationer oavsett var de bor och som samtidigt leder till att vi får ett transportsystem som minskar miljöpåverkan både lokalt och globalt. Ur klimatsynpunkt är det viktigt att det finns en utbyggd, tillgänglig, prisvärd och väl fungerande kollektivtrafik. Detta oberoende om man bor i storstad eller glesbygd. Vi tillför därför 8 miljarder kronor under tre år för stöd till kollektivtrafiken, varav 3 miljarder kronor speciellt riktad till glesbygden. Som en del i att vrida utvecklingen mot en radikal omställning av miljöanpassade transporter vill Vänsterpartiet dessutom se ett storskaligt försök med klimattaxa i två län, dvs. att länsinvånarna utan kostnad kan använda sig av kollektiva färdmedel. I Vägverkets anslag gör vi en ökning av 7 miljarder kronor under tio år för riktade åtgärder för kollektivtrafik. Det handlar bl.a. om medel till försöksverksamhet med BRT-bussar, ett transportmedel som fungerar som buss men sker i spårbunden miljö. Förutom dessa investeringar har vi även en rad olika skattesänkningar i budgetförslaget som stärker busstrafikens möjligheter och bidrar till ökat antal resor med kollektivtrafik.

8.1.6 Satsningar på energieffektivisering och hållbart byggande

Vänsterpartiet föreslår att en ny myndighet, Centrum för energieffektivisering, inrättas för bättre samordning av åtgärder för energieffektivisering. I dag fördelas ansvaret för energieffektivisering på flera olika statliga myndigheter. Denna uppdelning har gjort att ansvaret för uppföljning av mål och insatser brustit. I satsningen sammanförs tidigare anslag till Energirådgivarna och stöden för energieffektiviseringar och förnyelsebar energi. Vi tillför därmed 2,7 miljarder kronor sammanlagt över tre år till ett sådant centrum vilket är 900 miljoner kronor utöver nuvarande anslag.

Bostads- och servicesektorn står för ca 40 % av Sveriges energianvändning. Det finns i dag utvecklad teknik för att mer än halvera energianvändningen i nybyggda hus. Trots det sker nybyggnation oftast enligt konventionella principer och med traditionella värmekällor. Klimatsmarta hus - s.k. passivhus och lågenergihus - minskar energianvändningen med uppemot 50 % jämfört med dagens normhus. Utsläppen av växthusgaser kan halveras i lågenergihus och minskas med uppemot 70 % i passivhus. Vi föreslår att klimatsmarta hus ska införas som norm för nybyggande av flerbostadshus senast 2010. På några års sikt ska även en- och tvåbostadshus byggas klimatsmart. Vi vill införa ett nytt anslag på 50 miljoner kronor per år för att öka kunskapen och sprida information inom byggbranschen om klimatsmarta hus. Vi vill rädda och klimatlyfta

hyresrätten genom införandet av en ny bostadsfond som ska ge förutsättningar för att bygga 40 000 klimatsmarta bostäder per år - varav minst hälften är hyresrätter – och för att renovera miljonprogrammet på ett miljöanpassat sätt.

I framtida energisystem är fjärrvärmens viktig för att bl.a. fasa ut fossila bränslen. En fortsatt utbyggnad är viktig att värna. Ett stödsystem för detta kan komma att behövas och bör utredas. Detta kan ske antingen i form av ett klimatinvesteringsprogram eller i form av ett riktat stöd till fjärrvärmesektorn. Ett stöd för att gynna fjärrvärmeutbyggnaden blir än viktigare framöver då en eventuell konkurrens genom tredjepartstillträde kan resultera i sänkta priser och därigenom göra det mindre lönsamt att bygga ut fjärrvärmenäten. Därtill kan en ökad energieffektivisering i byggnader göra det mindre lönsamt att bygga ut fjärrvärmenätet.

8.1.7 Miljöteknik

Miljöteknik är en framtidsbransch. Vi står på miljö- och energisidan inför ett teknikskifte som Sverige kanske inte skådat sedan järnvägen och elektriciteten förändrade Sverige.

Enligt statistik från Swentec (2006) är omsättningen inom miljötekniksektorn är ca. 98 miljarder kronor varav exporten står för 25 miljarder kronor. Miljöteknikbranschen sysselsätter upptill 46 000 personer. Exportökningen var 19 %. Företagen är främst verksamma i vatten- och avloppsteknik, avfallshantering, återvinning och energi/klimat. Omsättningen är väl fördelad över landet vilket har regionalpolitisk betydelse. De viktigaste marknaderna är Norden och Västeuropa som tog emot mer än hälften av den svenska miljöteknikexporten. Marknader som vuxit är framför allt Asien, Central- och Östeuropa.

Det allra största hindret för en ökad expansion är bristen på riskkapital. Exportrådets rapport anger att det är synnerligen viktigt att Sverige agerar för att behålla sin tätposition och höga internationella image inom miljöområdet. En fortsatt positiv utveckling kan mångdubbla antalet arbetstillfällen till år 2020. Den rådande bristen på satsningar inom miljöteknik måste vändas.

Det finns många skäl till att utveckla det statliga stödet och ägandet i den här branschen. När marknaden inte fungerar måste staten träda in och ta sitt ansvar. Förutom utökade arbetstillfällen i Sverige är satsningen viktig genom att via export sprida miljöteknik till u-länder som behöver bygga upp nya energisystem utan att bli beroende av fossil energi. Det handlar om att bidra till att de globala utsläppen minskar.

En satsning i en miljöteknikfond måste därför vara både långsiktig och ha betydande omfattning. Finansieringen bör i stor utsträckning bestå av ett direkt ägarkapital där staten också får möjlighet till inflytande över t.ex. sådana viktiga frågor som uppköp och placering av verksamheten. Vi menar att så långt det går måste allt göras för att behålla en sådan viktig högteknologisk och framtidsinriktad produktion i landet. Erfarenhetsmässigt vet vi att en del företag vill behålla hela inflytandet över verksamheten och därför bör även möjlighet till lån och statliga borgensgarantier ingå i fondens verksamhet. För att kunna garantera långsiktigheten bör medlen till fonden tas över anslag i budgeten. Vänsterpartiet anslår sålunda 1050 miljoner kronor över tre år till en miljöteknikfond. Det är lovvärt av regeringen att göra en energitekniksatsning. Vänsterpartiet menar dock att den blir för begränsad och kan leda till gränsdragningsproblem med tanke på att även andra typer av viktiga miljö- och klimatsatsningar som nämns ovan bör få uppmärksamhet. Vi avvisar därför regeringens förslag då vi anser att vårt förslag på ett mer helhetligt sätt tillgodoser behoven av utveckling av all miljöteknik.

8.1.8 Klimattrampa till jobbet

Nästan hälften av alla bilresor i Sverige är kortare än 5 kilometer. Arbets- och tjänsteresorna utgör drygt hälften av resorna. Ett sätt att stimulera människor att ställa bilen och välja att cykla till arbetet är att förbättra infrastrukturen för cyklande. Cykeltrafik bör vara en naturlig del av all trafikplanering. Vi ökar därför statens anslag för investeringar till bl.a. cykelbanor med 500 miljoner kronor från dagens 200 miljoner till 700 miljoner kronor per år.

Även genom gröna skatter kan cykeltrafik gynnas. Vi vill därför ta bort arbetsgivaravgiften och förmånsbeskattningen för cykel i de fall arbetsgivare vill ge sin personal en cykel och därmed få fler att istället för bil ta cykel till arbetsplatsen.

8.2 Satsningar på havsmiljö och ekologisk hållbar utveckling

Vi välkomnar att regeringen uppmärksammar och nu ökar satsningarna på havsmiljön i nivå med vad vi föreslagit riksdagen de senaste två åren. Östersjön tillhör i dag ett av världens mest hotade ekosystem och åtgärder för att livrädda havet är nödvändiga. Vi vill däremot inte finansiera satsningen på havsmiljön genom minskat anslag till skydd av skog och biologisk mångfald, vilket regeringen gjort, utan utökar istället ramanslaget. Vår satsning på en miljard kr på havsmiljön under tre år ligger fast. Vi vill

införa ett nytt havsinvesteringsprogram (HIP) för att i likhet med Klimatinvesteringsprogrammet erbjuda medfinansiering för miljömässigt kostnadseffektiva åtgärder för minskade utsläpp till havsmiljön. Havsmiljarden ska även gå till att genomföra Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön, samt till test av syresättningsprojekt i Östersjön. För att minska belastningen på bl.a. havsmiljön föreslår vi höjd skatt på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Vi vill införa en båtskatt på fritidsbåtar för att möjliggöra en skattesänkning på miljöanpassad alkylatbensin.

Vi stärker i denna budget anslagen till insatser för restaurering av viktiga fiskevatten i storstadsnära områden med 100 miljoner kronor kommande tre år. Naturvårdsinsatsen är viktig för ökad reproduktionsmöjlighet för fisk, ökad biologisk mångfald samt för ökad möjlighet för människor som är bosatta i städer att ta del av lokal stadsnära natur.

Regeringens politik för att bevara biologisk mångfald är inte seriös då anslagen varierar kraftigt mellan åren och undergräver möjligheten till långsiktiga och stabila skyddsinsatser. Naturskogar som aldrig kan ersättas och många hotade arter i skog kommer att försvinna om inte kraftiga satsningar sätts in. Trots att regeringen i samband med propositionen ”En skogspolitik i takt med tiden” (2007/08:108) behandlades i riksdagen avvisade vårt förslag att låta Naturvårdsverket ta över skyddsvärd skogsmark från statliga Sveaskog utan ersättning är det positivt att regeringen nu ändå genomför vårt förslag. Detta ökar möjligheterna att nå arealmålet för skyddsvärd skog inom miljökvalitetsmålet Levande skogar till 2010.

Hälften av Sveriges hotade arter finns i skogen och enligt alla experter behövs det ökade resurser till skogen för att bevara de hotade arterna. Runt 2 000 skogslevande arter är upptagna på den s.k. rödlistan, vilket innebär att de är hotade eller missgynnade. Enligt flera statliga rapporter (bl.a. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, maj 2008 samt Statskontoret, okt 2007) är naturreservat den mest effektiva metoden att bevara och stärka biologisk mångfald och bevara ekosystemens funktioner. Vi avvisar därför regeringens minskade anslag till området för 2009 och 2010 med sammanlagt 268 miljoner kronor. Istället återställer vi neddragningen och förstärker så att anslaget år 2009 uppgår till 2,1 miljarder kronor, år 2010 med 2,2 miljarder kronor och år 2011 till 2,3 miljarder kronor. Det innebär 1 miljard kronor mer än regeringen under kommande tre år. Vi föreslår därutöver 150 miljoner kronor mer än regeringen kommande tre år för skydd av värdefull skog genom naturvårdsavtal och biotopskydd i skogen.

8.3 Gröna skatter

Förutom ovanstående klimatinvesteringar som är kopplade till vårt BNP-mål på 1 % har vi även en rad olika gröna skatter som alla styr mot minskad klimatpåverkan.

För en viktig styreffekt mot miljövänligare verksamhet och beteenden nås genom att sätta rätt pris på miljöpåverkan. Vi vill fortsätta den gröna skatteväxlingen som både höjer skatter på transporter och annat miljöbelastande, samtidigt som vi sänker skatter för låginkomsttagare och de som bor i glesbygd.

Tabell 2. Vänsterpartiets förslag till gröna skattehöjningar

	2009	2010	2011
Diesel (10-20-20 för miljöklass 1, 2 och 3)	410	820	820
Diesel (10-20-20 för miljöklass 1, 2, 3)	410	820	820
Bensin (21-46-46)	1000	2200	2200
Fordonsskatt, koldioxidrelation	30	30	30
Registreringsskatt bilar	300	600	600
Klimatskatt, inrikesflyg	720	1440	1440
Båtskatt		243	243
Miljöskatt, fluorerade gaser	100	100	100
Koldioxidskatt, icke-handlande sektorn samt jordbruket	150	150	150
Bekämpningsmedel och handelsgödsel	80	80	80
Summa, miljoner kronor	3200	6483	6483

Tabell 3. Vänsterpartiets förslag till gröna skattesänkningar/satsningar

	2009	2010	2011
Fordonsskatt, diesel	410	820	820
Fordonsskatt, glesbygd	60	60	60
Kollektivtrafik, glesbygd	500	1000	1000
Ingen drivmedelsskattehöjning för kollektivtrafiken	100	185	270
Fordonsskatt, busstrafik	200	200	200
Fordonsskatt, koldioxidrelation	30	30	30
Fordonsskatt, efterkonvertering gamla bilar	400	800	1200
Cykelavdrag	45	90	90
Alkylatbensin		25	25
Summa, miljoner kronor	1745	3210	3695

9 Ramverket för den ekonomiska politiken

9.1 Riktlinjer för finans- och penningpolitiken

Vänsterpartiet menar att full sysselsättning skavara det övergripande och överordnade målet för den ekonomiska politiken. Vi anser att de ramverk och institutionella förhållanden som för tillfället omgärdar finans- och penningpolitiken försvårar en politik för full sysselsättning.

Under den nuvarande penningpolitiska regimen bär penningpolitiken huvudansvaret för stabiliseringspolitiken. Men riksbanken saknar i dag ett mål om att stabilisera produktion och sysselsättning. Penningpolitiken vägleds istället av en ensidig prisstabiliseringsnorm. Förändringar i nominell efterfrågan antas snabbt slå igenom i

motsvarande förändringar i priser och löner, utan några mer påtagliga effekter på resursutnyttjandet. Vi menar att penningpolitiken måste baseras på en mer verklighetstrogen grund, där nominella priser och löner är trögrorliga på kort sikt. Detta skapar ibland recessioner och högkonjunkturer. Problemet är att en penningpolitik som enbart vägleds av ett inflationsmål saknar mekanismer för att parera konjunktursvängningarna och understödja en politik för full sysselsättning och även om vi är det enda partiet i riksdagen som ifrågasätter utformningen av dagens penningpolitiska regim har vi gott stöd utomland. Så skrev nyligen Världsbankens förre chefsekonom Joseph E. Stiglitz, tillika nobelpristagare i ekonomi, om inflationsmålpolitik i allmänhet och de senaste försöken av skilda centralbanker att via räntehöjningar stävja en inflation som bestäms av världsmarknadspriserna:

”This crude recipe is based on little little economic theory or empirical evidence; there is no reason to expect that regardless of the source of inflation, the best response is to increase interest rates. One hopes that most countries will have the good sense not to implement inflationtargeting ”¹⁴

Vänsterpartiet menar att penningpolitiken i stället bör baseras på utvecklingen i den reala ekonomin. Där Riksbankens penningpolitik ska understödja det övergripande målet om full sysselsättning i den ekonomiska politiken.

Utöver att målen för penningpolitiken bör ändras borde styrningen av Riksbanken demokratiseras. Kombinationen av ett ensidigt mål om pristabilitet och en lagstadgad ”oberoende” Riksbank medför att finanspolitiska åtgärder i syfte att öka sysselsättningen ofta motverkas av Riksbanken genom räntehöjningar utifrån en argumentation att ökad sysselsättning riskerar att hota inflationsmålet. Detta leder till ett olyckligt s.k. ”dubbelkommando” i den ekonomiska politiken. Räntebesluten bör underställas riksbanksfullmäktige för att få en *samverkande* finans- och penningpolitik som understödjer det övergripande målet om full sysselsättning.

Det finanspolitiska ramverket behöver ses över på flera punkter. För det första finns det synnerligen goda skäl att ifrågasätta överskottsmålet. Detta mål innebär att de offentliga finanserna måste gå med ett överskott på minst 1 % av BNP över en konjunkturcykel. Målet infördes bl.a. mot bakgrund av den kraftiga ökningen av statskulden under 90-talskrisen. Vänsterpartiet stod bakom överskottsmålet då det infördes för vi menade att det var viktigt att få ner statskulden till rimliga nivåer. Detta syfte med överskottsmålet är sedan en lång tid tillbaka uppfyllt, och de svenska offentliga finanserna är i dag bland de absolut starkaste i hela OECD-området.

¹⁴ <http://www.project-syndicate.org/commentary/stiglitz99>

Den offentliga finansiella nettoförmögenheten beräknas för innevarande år uppgå till 772 miljarder kronor och den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld beräknas år 2011 vara nere i motsvarande 23,8 % av BNP. Bruttoskulden är en av EU:s s.k. Maastrichtkriterier som stipulerar en högsta bruttoskuld på 60 % av BNP.

Mot denna bakgrund är det svårbegripligt att kräva att de svenska offentliga finanserna fortsatt ska gå med stora överskott samtidigt som det finns betydande eftersatta behov inom sjukvården, skolan, äldreomsorgen osv. De kommande demografiska utmaningarna möts inte genom ytterligare sparande utan genom kloka investeringar i infrastruktur, forskning och utbildning, sjukvård m.m. Bara genom folk i arbete kan vi möta framtidens utmaningar.

Utgiftstaken sätter en övre gräns för de statliga utgifterna tre år framåt. Systemet med utgiftstaken gör det svårare att genomföra olika typer av sociala reformer på statsbudgetens utgiftssida samtidigt som något motsvarande golv för statens inkomster saknas. Utgiftstaken är problematiska ur demokratisk synvinkel eftersom systemet gör det svårare för folkliga krav på förbättrad välfärd att slå igenom som praktisk politik. De treåriga utgiftstaken leder till, i synnerhet i kombination med det sätt på vilket man bokför investeringar i statsbudgeten, att många, för samhället viktiga, investeringar riskerar att inte kommer till stånd. Detta system bör avvecklas eller reformeras.

Förändrade eller slopade normer i den ekonomiska politiken leder inte i sig till full sysselsättning. Men den nuvarande finans- och penningpolitiken har mycket få inslag av stabiliseringspolitik i syfte att stabilisera produktion och sysselsättning. Detta riskerar till att leda till onödigt stora variationer i produktion och sysselsättning, dvs. arbetslösheten riskerar att bli högre än nödvändigt i en lågkonjunktur och vi vet att detta tenderar att också få långsiktiga effekter. De europeiska erfarenheterna under 1980- och 90-talen pekar tämligen entydigt på att stora ”tillfälliga” ökningar av arbetslösheten även får permanenta effekter.

Vår kritik av de nuvarande ramverken som omgärdar finanspolitiken ska ingalunda tolkas som att vi emotsätter oss starka offentliga finanser. En stark offentlig förmögenhetsställning stärker omvärldens förtroende för den svenska ekonomiska politiken och stärker finanspolitiska åtgärders genomslagskraft om ekonomin skulle gå in i en kraftig lågkonjunktur med stora budgetunderskott som följd. Vi vet att det i allmänhet blir de vanliga människorna som till får ta de största smällarna om de

offentliga finanserna raseras. Vi såg det på 1990-talet, under och i efterdyningarna av 90-tals krisen.¹⁵

På motsvarande sätt ska vårt ifrågasättande av det ensidiga inflationsmål som penningpolitiken baseras på inte tas till intäkt för att vi tar ”lätt på inflationen”. Vi förordar naturligtvis ingen penningpolitik som sätter i gång en pris- och lönespiral av det slag vi såg under t.ex. 1980-talet, där priser och löner jagade varandra vilket bl.a. resulterade i en mycket svag reallöneutveckling. Vi vet också att en höginflationsekonomi riskerar att utlösa en utlånings- och spekulationskarusell som vanligtvis gynnar de redan kapitalstarka på de vanliga människornas bekostnad.

Vad vi vill ha igång är en diskussion inom den breda vänstern om verkligen dagens ramverk för finans- och penningpolitiken är de mest ändamålsenliga för att understödja våra gemensamma mål om full sysselsättning, makroekonomisk stabilitet och kloka framtidsinvesteringar. Dagens ramverk skapades för att hantera det sena 80-talet och tidiga 90-talets problem, dvs. en galopperande inflation och stora budgetunderskott. Det ekonomiska läget i Sverige är i dag väsensskilt, med extremt starka offentliga finanser, stora och löpande överskott i bytesbalansen och en mycket låg underliggande inflation. Det förefaller därför inte självklart att de ramverk som skapades för att hantera det sena 80-talet och tidiga 90-talets problem är bäst lämpade att möta framtidens utmaningar. Om detta borde vi kunna föra en seriös debatt i sak, utan att beskyllas för att vara ”oansvariga” eller ”lättsinniga”. För det är som Assar Lindbeck sa i DN (17/5): vår miljöskuld är betydligt allvarligare än vår statsskuld.

¹⁵ Samtidigt är det viktigt att slå fast att 90-tals krisen inte utlöstes av vare sig svaga offentliga finanser, eller att de offentliga utgifterna på något sätt växte på ett okontrollerat sätt under 1980-talet. Orsakerna till 90-talskrisen är förvisso komplexa, men grundlades framförallt av 1980-talets illa genomförda avreglering av bankernas kreditbegränsningar. Kreditavregleringen skapade en våldsam kreditexpansion som resulterade i en kraftigt överhettad ekonomi i slutet av 1980-talet. Därefter följde fastighets- och bankkrisen. Till detta ska läggas att man sjösatte den stora skattereformen 1990/91 vid en illa vald tidpunkt, samt att den var underfinansierad. Den svenska ekonomin utvecklades på ett sätt som till slut resulterade i en kraftigt övervärderad krona som under den fasta växelkurspolitiken undergrävde de svenska företagens konkurrenskraft. Sverige gick in i en kraftig lågkonjunktur med stigande arbetslöshet och försvagade offentliga finanser. Den borgerliga regeringen, som tillträdde 1991, underskattade grovt omvärldens tilltro till den svenska ekonomin. Trots att statsbudgeten började gå med betydande underskott presenterade man i 1992 års finansplan en skattestrategi som gick ut på att man avsåg att sänka skatterna med 10 miljarder kronor per år fram t.o.m. mitten av 90-talet. Ett budskap som knappast stärkte omvärldens tilltro till den svenska ekonomin i ett läge då de internationella finans- och valutamarknaderna var synnerligen skakiga. Till slut gick Sverige in i en djup recession med massarbetslöshet och ett underskott i de offentliga finanserna på över 11 procent av BNP. Notan fick sedan allmänheten betala för.

9.2 Ny budgetlag för långsiktiga investeringar

För att möjliggöra stora satsningar på nya spår och järnvägar, samt öka bostadsbyggandet av hyreslägenheter, krävs ett ändrat tänkesätt kring investeringar. Statens nuvarande budgetsystem ser inte en investering som något långsiktigt, utan som kortsiktig konsumtion. Investeringar i väg och järnväg sker i regel genom att staten tar upp kostnaden för investeringen under ett utgiftsområde. Det betyder en direktavskrivning, vilket är ett ganska ovanligt förfaringssätt jämfört med vad som är brukligt i andra sektorer. Om staten vill investera i byggandet av nya hyresrätter blir resultatet likadant: kostnaden tas upp under ett och samma år.

Grunderna för hur statens investeringar i anläggningstillgångar m.m., exempelvis väg och järnväg, ska finansieras finns i lagen om statsbudgeten (1996:1059). Enligt 22 § ska andra tillgångar än sådana som används i statens verksamhet finansieras med anslag på statsbudgeten och således i sin helhet belasta statsbudgetens utgiftssida under samma period som investeringen genomförs. När infrastrukturinvesteringar finansieras med anslag innebär det att anslag tas i anspråk i takt med att utgifterna uppstår. Det finns därmed även en risk för att projekt drar ut på tiden och ökar totalkostnaden, om staten anser att inte hela summan kan tillföras under ett och samma år.

Men det är inte alltid en investering skrivs av under ett och samma år. Budgetlagen öppnar i 23 § för att riksdagen kan besluta om att finansiera infrastrukturinvesteringar genom lån i Riksgäldskontoret. Lånefinansiering används för att kunna tidigarelägga vissa projekt.

Lånen återbetalas sedan med anslag över en förutbestämd amorteringsperiod, vilken kan variera. Kostnader för planering av projektet täcks som regel av anslag och lånen börjar oftast återbetalas när vägen/järnvägen tas i drift.

Vi anser att staten ska införa en investeringsbudget, vilket innebär att kostnaden för investeringen fördelas över dess livslängd. Det är ett system som används av företag, kommuner, landsting, bostadsrättsföreningar m.m.. Så gott som alla utom staten delar upp sin budget i en drift- och investeringsdel. Även hushåll agerar så i praktiken, eftersom det är få som kan betala av sitt hus eller sin bil samma dag som köpet görs. Ett kommunalt bostadsföretag skulle aldrig komma på tanken att betala den totala kostnaden för nya hyreslägenheter samma år som huset byggs.

En investering ska ses som något man kan konsumera under en längre tid. Hus, vägar och järnvägsspår är typiska investeringar. Löner, livsmedel och dryck är exempel på konsumtionsvaror som naturligtvis tas upp i en driftbudget.

Det finns de som hävdar att om man låter investeringar finansieras genom lån i stället för anslag, så lämnar man en skuld till nästa generation. Det är en bakvänd syn. Det är snarare så att om man betalar hela investeringskostnaden under ett och samma år, låter man dagens generation stå för hela kostnaden, fast det är uppenbart att ett hus eller en järnvägssträcka kan användas av många generationer framöver. Vill man ha en rättvis fördelning av kostnader ska dagens generation betala för allt som konsumeras upp i dag, medan det som kan konsumeras under en längre tid, dvs. en investering, ska delas upp under en längre amorteringstid.

Vi vill mot bakgrund av ovanstående införa en investeringsbudget. Konsekvensen för statens offentliga finanser innebär att utrymmet under utgiftstaket ökar om man vill, eftersom investeringssumman flyttas från en utgiftspost till ett lån. Investeringarna får då även ses som del i en expansiv finanspolitik, vilket bl.a. leder till ökad sysselsättningsgrad och minskad arbetslöshet.

Det är samhällseliga investeringar som behöver komma till stånd för en rationell hantering av statens resurser nu och på medellång sikt. En budgetprocess där någon form av investeringsbudgetering är en integrerad del öppnar i sig för en rimligare och mer långsiktigt inriktad demokratisk debatt kring prioriteringar och en syn på ekonomisk politik som en del av ett samhällsbyggande snarare än en kameral hushållning.

10 En trygg arbetsmarknad med plats för alla

Full sysselsättning är det överordnade målet med Vänsterpartiets ekonomiska politik. Arbetslöshet är destruktivt både för den enskilde, för löntagarna som kollektiv och för samhället som helhet. Det är därför ett grundläggande politiskt ansvar att skapa förutsättningar för att alla ska beredas arbete. Att bryta de könsdiskriminerande strukturer i samhället och i arbetslivet som ger kvinnor sämre löner och arbetsvillkor är en särskilt prioriterad uppgift. Vi utvecklar våra konkreta förslag som rör jämställdhet i arbetslivet i stycket "En feministisk politik" längre fram.

Vi vill med vår politik skapa förutsättningar för ett arbetsliv som präglas av trygghet och goda möjligheter till inflytande och utveckling i arbetet, där alla har en plats efter sin individuella förmåga. Den viktigaste aktören för att förbättra villkoren i arbetslivet och öka de anställdas inflytande över situationen på arbetsplatserna är de fackliga organisationerna. Till skillnad från regeringen vill vi främja facklig organisering och skapa bättre förutsättningar för demokratiskt inflytande i arbetslivet genom fackligt

arbete. Vi vill göra det billigare att vara med i facket och återställer den av regeringen slopade avdragsrätten för fackligt medlemskap. Vi återinför anslaget till facklig styrelseutbildning, arbetsmiljöutbildning och facklig EU-bevakning. Vi återinför också stödet för kortare utbildningar som fördelats av de fackliga organisationerna.

Vi vill genomföra en rad reformer som stärker löntagarnas makt och inflytande genom stärkt yttrandefrihet i arbetslivet, lagstadgad rätt till heltid och förstärkt anställningstrygghet. De allt vanligare visstidsanställningarna utgör ett särskilt allvarligt och ökande hot mot de anställdas trygghet och möjligheterna till fackligt arbete. Allra hårdast drabbade är ungdomar, i synnerhet unga kvinnor och invandrade inom LO-yrken, som genom otrygga anställningsformer i praktiken fungerar som en buffertarbetskraft med mycket små möjligheter till inflytande och utveckling i arbetet. Vänsterpartiet vill minimera de otrygga visstidsanställningarna och stimulera tillsvidareanställningar genom förändringar i LAS. Vi vill dessutom höja arbetsgivaravgiften för allmän visstidsanställning med 5 % som kompensation för de högre utgifter dessa medför för samhället genom fler arbetslöshetsperioder och ökad ohälsa.

En solidariskt finansierad arbetslöshetsförsäkring som ger löntagarna inkomsttrygghet vid arbetslöshet är en central del i den gemensamma välfärden och för en väl fungerande arbetsmarknad. I synnerhet i lågkonjunktur fyller arbetslöshetsförsäkringen en viktig funktion som automatisk stabilisator för att hålla efterfrågan uppe. Vi är djupt bekymrade över vilka konsekvenser regeringens dramatiska försämringar av arbetslöshetsförsäkringen kommer att få för både enskilda och för samhällsekonomin när arbetslösheten nu beräknas öka.

Vänsterpartiet föreslår därför i vårt budgetalternativ en kraftigt ökad skattefinansiering, lägre egenavgifter, lägre kvalifikationskrav och bättre inkomstbortfallstäckning. Vi höjer den högsta dagpenningen i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet den 1 juni 2009 från 680 till 916 kronor per dag. Från 1 januari 2010 höjs grundbeloppet från dagens 320 till 420 kronor per dag. Ersättningsnivån i aktivitetsstödet höjs på motsvarande sätt.

En aktiv arbetsmarknadspolitik är en väsentlig ingrediens i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Arbetsmarknadspolitiken ska underlätta strukturomvandling i arbets- och näringsliv, förbättra matchningen på arbetsmarknaden, och ge särskilt stöd till människor som har svårt att göra sig gällande på arbetsmarknaden. I konjunkturedgångar spelar den aktiva arbetsmarknadspolitiken en särskilt viktig roll

för att erbjuda meningsfull sysselsättning för de arbetslösa som förbättrar möjligheterna att återgå till reguljära jobb när konjunkturen vänder.

Vänsterpartiet avsätter betydligt mer medel för aktiva arbetsmarknadspolitiska program än vad regeringen gör. De konjunkturberoende programmen måste öka när arbetslösheten stiger och sysselsättningen viker. Både antalet platser i program med aktivitetsstöd och olika former av anställningsstöd behöver öka. Istället för att, som regeringen, koncentrera alla arbetsmarknadspolitiska program till olika former av ”garantier” för långtidsarbetslösa vill vi satsa på tidiga insatser för de arbetssökande som löper risk att bli långvarigt arbetslösa. Det handlar om personer som saknar relevant utbildning och arbetslivserfarenhet, men också om personer som nyligen invandrat till Sverige och de som vill börja arbeta igen efter långvarig sjukfrånvaro. För det syftet utökar vi antalet platser i arbetsmarknadsutbildningar med 16 000 , samt inför anställningsstöd för nyanlända flyktingar och kraftigt förbättrade anställningsstöd till långtidssjukskrivna som vill bära jobba. För långtidssjukskrivna inför vi dessutom ett förstärkt högriskskydd, som undantar långtidssjukskrivna från sjuklöneperioden under första anställningsåret.

Vi ger också Arbetsförmedlingen ett högre förvaltningsanslag än regeringen, där särskilda medel till personal som ska anställas för att stödja och lotsa funktionshindrade och långtidssjukskrivna in i arbetslivet ingår. Vi avsätter också medel för de personer som ska lotsa nyanlända flyktingar in i arbetslivet.

Invandrades alltför höga arbetslöshetstal måste bemötas med både insatser mot diskriminering och riktade åtgärder för att stärka invandrades möjligheter att delta i arbetslivet på lika villkor. Bland annat vill vi satsa på förbättrad SFI-undervisning som kan kombineras med anställningsstöd och bättre möjligheter att få yrkeskunskaper och examina översatta och värderade. Vi avvisar regeringens förslag om tredje fasen i Jobb- och utvecklingsgarantin och satsar istället på mer kvalitativa och meningsfulla insatser för långtidsarbetslösa. Vi återinför och bygger ut de s.k. Plusjobben, de förstärkta anställningsstöden och programmet Gröna Jobb.

Vänsterpartiet avsätter också 300 miljoner kronor per år i två år för en särskild utbildningssatsning för långtidsarbetslösa unga som saknar gymnasieutbildning. Det är den grupp unga som har allra svårast att hitta jobb, eftersom gymnasiekompetens är ett minimikrav för i stort sett alla jobb på den svenska arbetsmarknaden i dag. Vi menar därför att det är motiverat att erbjuda en möjlighet för dessa ungdomar att inom ramen för ett tidsbegränsat arbetsmarknadspolitiskt program skaffa en yrkesutbildning på

gymnasienivå. Efter utbildningen ska de deltagare som önskar kunna beredas plats på Komvux för att läsa in högskolekompetens.

Insatsen för den här gruppen ska ses som ett led i den breda satsning på utbildning som Vänsterpartiet gör. Det är oacceptabelt att unga i dag kan gå igenom tolv år i skolan utan att ha fått det stöd de behöver för att klara kunskapskraven. Vi gör därför omfattande satsningar på både grund- och gymnasieskolan. Vi satsar också på att bygga ut Komvux och återinför rekryteringsbidraget för personer som behöver läsa in grundskole- eller gymnasiekompetens. Vi återinför också arbetslivserfarenhet som merit vid antagning till högskolan och satsar på höjda studiemedel med 1 200 kronor i månaden. Vi vill också genomföra en omfattande satsning på vidareutbildning i äldreomsorgen. I anslutning till den satsningen kommer utbildningsvikariat att införas som arbetsmarknadspolitiskt program som anvisas av Arbetsförmedlingen. Tillsammans med ett brett utbud av arbetsmarknadsutbildningar är detta en politik för att ge alla människor, oavsett bakgrund, förutsättningar att vidareutbilda sig genom hela livet. Till skillnad från regeringen ser vi värdet av en hög generell utbildningsnivå och en arbetsmarknad som präglas av goda villkor och utvecklingsmöjligheter för var och en.

Det allt hårdare tempot i arbetslivet och allt högre produktivitetskrav gör att människor med funktionsnedsättningar fått allt svårare att göra sig gällande i arbetslivet. Insatser för att stödja och lotsa personer med funktionsnedsättningar in i arbetslivet är därför högt prioriterade. Lönebidragsanställningar är för många i denna grupp en bra möjlighet att komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Vi föreslår en stegvis höjning av taken och en utökning av antalet platser med lönebidrag för att fler ska få chansen till ett arbete. Samhall AB fyller en viktig funktion för att erbjuda personer med funktionsnedsättningar meningsfull sysselsättning. Vi satsar på ökade anslag till Samhall under kommande år för att verksamheten ska kunna bedrivas på fler orter och fler ska beredas jobb. Vi välkomnar också regeringens höjning av ersättningen till personligt biträde för personer med funktionsnedsättning, men vi anser inte att höjningen ska finansieras genom att färre beviljas biträde. Vi ökar därför anslagen så att antalet personer som omfattas av stödet kan bibehållas.

Det faktum att arbetstakten och prestationskraven i arbetslivet har höjts påverkar inte bara personer med funktionsnedsättningar, utan präglar hela samhällsutvecklingen. Underbemanning, mindre tid för pauser och återhämtning och minskad kontroll över den egna arbetssituationen leder till stress och förslitning. Det höga antalet långvariga

sjukskrivningar, inte minst bland kvinnor, måste ses mot denna bakgrund. För att komma tillrätta med den här situationen krävs insatser av olika slag.

De som i dag är sjukskrivna eller har sjukbidrag måste erbjudas rimliga levnadsvillkor genom högre ersättningsnivåer. Men framför allt vill vi satsa på bättre rehabilitering och anpassning av arbetsplatserna för att ge människor en chans att komma tillbaka. Vi vill införa sanktioner mot arbetsgivare som inte tar sitt ansvar för rehabilitering och anpassning.

I syfte att på sikt minska förslitningen och ohälsan i arbetslivet är dock det förebyggande arbetsmiljöarbetet det viktigaste. Vänsterpartiet vill stärka och utveckla arbetsmiljöarbetet och ge Arbetsmiljöverket och skyddsombuden betydligt mer resurser och bättre verktyg i sitt arbete. För att kunna utveckla och förbättra arbetslivet krävs aktuella kunskaper om utvecklingen. Arbetslivsinstitutet (ALI) bedrev mycket högkvalitativ tillämpad forskning om arbetslivet, och hade dessutom uppdrag att förmedla kunskaperna till såväl arbetsmarknadens parter, som till myndigheter, beslutsfattare och allmänheten. Regeringens omotiverade nedläggning av ALI har kraftigt försämrat möjligheterna att analysera, utvärdera och hitta nya lösningar på problem i arbetslivet. Vänsterpartiet anser att det behövs en samlad arbetslivsforskning med ett tydligt samhällsuppdrag. Vi avser att återkomma med förslag på hur det behovet ska kunna täckas framöver. Tills vidare avsätter vi medel för arbetslivsforskning som ska förfogas över av FAS och Arbetsmiljöverket.

11 Utveckla välfärdspolitiken

Den offentliga sektorn står för en effektiv och rationell lösning av samhällsliga behov. Här produceras välfärdstjänster som ger invånarna en god livskvalitet. Här justeras också en del av klassamhällets och könsmaktsordningens orättvisor, så att makt och ekonomiska resurser fördelas mer demokratiskt. Den offentliga sektorns utbyggnad har varit avgörande för kvinnors möjligheter att förvärvsarbeta. Verksamheterna i den offentliga sektorn är också på många sätt centrala för utvecklingen i den privata sektorn. Hur ett lands välfärdstjänster, försäkringar eller infrastruktur ser ut lägger en grund för vilken sorts privata företag som växer fram och hur maktförhållandena ser ut i dem.

11.1 Den offentliga sektorn måste växa

I moderna samhällen finns en inneboende tendens att tjänster blir dyrare i förhållande till varor. Den tekniska utvecklingen i det (varuproducerande) näringslivet leder till att

produktiviteten – värdet per arbetad timme – stiger kontinuerligt. Detta leder samtidigt till att företagens lönebetalningsförmåga ökar. I den offentliga sektorn – som står för en stor del av samhällets tjänsteproduktion - är möjligheterna till produktivitetstillväxt betydligt lägre. Detta ligger i verksamheternas natur – med hög arbetskraftsintensitet och med uppgifter som utbildning och mänsklig omvårdnad. Att producera varor handlar i grunden om att spara tid, men att producera vård, utbildning och omsorg handlar tvärtom att ge tid. Ju mer ekonomin utvecklas och levnadsstandarden höjts i Sverige, desto viktigare har välfärdstjänsterna blivit för människors välbefinnande. Denna utveckling torde fortsätta. I takt med stigande inkomster och materiell välfärd ökar människors efterfrågan på olika typer av sociala välfärdstjänster. Tjänstesektorns andel av BNP tenderar därför i de flesta avancerade ekonomier att öka.

Vissa ekonomer och borgerliga debattörer ser detta som ett problem. Det är svårt att se varför. För vi ser ju en liknande utveckling inom flera privata tjänstenärings. Som exempel kan vi ta frisör- eller restaurangnäringen. Liksom stora delar av den offentliga tjänsteproduktionen är dessa näringar arbetskraftintensiva, vilket fått till följd att restaurangbesök och frisörtjänster blivit dyrare i förhållande till många kapitalvaror. Detta har dock inte fått till följd att människor har slutat gå på restaurang eller klipper sig mer sällan. Snarare tvärtom. I takt med stigande inkomster har efterfrågan ökat på även denna typ av tjänster, trots att dessa har blivit relativt sett dyrare. Få ekonomer ser detta som ett problem – och det är det naturligtvis inte heller.

På samma sätt förhåller det sig med de välfärdstjänster som den offentliga sektorn tillhandahåller. Två avgörande skillnader föreligger dock. Den offentliga sektorns tjänster finansieras i huvudsak gemensamt via skattesedelns och fördelas efter behov, medan den privata varu- och tjänstekonsumtionen per definition finansieras privat och dess fördelning bestäms av enskilda individers eller hushålls betalningsförmåga. Men den gemensamma finansieringen av den offentliga välfärdsproduktionen innebär också att det krävs aktiva beslut för att tillföra denna sektor ökade resurser och det är nog här som en del borgerliga debattörer och ekonomer får problem. De är säkerligen inte *i sig* emot att skolan eller sjukvården får mer resurser. Vad som förefaller störa dem är att de ökade resurserna ska tillföras genom ökat skatteuttag. Deras bevekelsegrund är säkerligen till stora delar ideologisk betingad. Men vi tror också att den bygger på en vanföreställning över hur den svenska ekonomin kommer att utvecklas. De senaste åren långtidsutredningar har i grova drag kommit fram till följande: om skattesatserna hålls konstanta under de närmaste 40-50 åren kommer den nuvarande standarden i den

offentliga välfärdssektorn kunna bibehållas. Samtidigt kommer det privata konsumtionsutrymmet under samma tidsperiod att öka med omkring 100 %.¹⁶

Mot denna bakgrund har vi svårt att förstå varför vi inte skulle ”ha råd” att åtgärda alla de eftersatta behov som i dag finns inom den offentliga välfärdssektorn: inom sjukvården, skolan, barn- och äldreomsorgen samt handikappomsorgen. Är det inte istället rimligt att föra över en del av den förväntade stora privata konsumtionsökningen till den typ av välfärdstjänster som den offentliga sektorn tillhandahåller? Särskilt som det ju just är den typen av tjänster som människor i takt med stigande inkomster i allt högre grad efterfrågar.

Att bygga ut den skattefinansierade välfärden och öka personaltätheten kommer givetvis att kräva en del skattehöjningar, vilket vi också redovisar i denna motion. Ibland framförs argumenten att detta kommer att minska sysselsättningen. Vi tror att det förhåller sig precis tvärtom. Veldig många av välfärdstjänsterna leder, direkt eller indirekt, till ett ökat arbetsutbud. De motverkar de avgörande hindren för förvärvsarbete: de avlastar människor från obetalt arbete, förbättrar folkhälsan och förebygger social utslagning. Tillgänglig statistik ger föga belägg för att länder med höga skatter har låg sysselsättningsgrad, sambandet tycks snarare vara det omvända, se *tabell 4* nedan.

Den offentliga sektorn och det privata näringslivet är beroende av, och främjar varandra. Det privata näringslivet är beroende av en välutbildad arbetskraft, fungerande infrastruktur m.m., samtidigt som den offentliga sektorn är beroende av de skatteinkomster ett framgångsrikt näringsliv genererar. Den offentliga sektorn utgör också en stor del av marknaden för många privata företag. I Sverige handlar det om inköp för minst 500 miljarder kronor om året, företrädesvis hos mindre och medelstora företag. Historiskt har också den offentliga sektorn fyllt en viktig funktion som risktagare i blivande framtidsbranscher. Detta har man gjort dels i rollen som kvalificerad beställare, dels i form av teknikutvecklare via myndigheter och statliga företag. Exempel på denna samverkan är Ericsson och Televerket, SJ:s betydelse för Asea, samt den roll som Vattenfall har haft för teknisk och industriell utveckling i en rad företag.

¹⁶ Se t.ex. Långtidsutredningen 2003/04, SOU 2004:19 och Kommunförbundets långtidsutredning, ”Kommunala framtider”, (2002).

Tabell 4 Sysselsättning och skattekvot, 2006

Sysselsättningsgrad, 15-64 år, Skattekvot, % av BNP

	Sysselsättnings- grad	Skattekvot
Sverige*	74,5	50,0 ¹⁷
Danmark	76,9	48,9
Norge*	75,5	
Frankrike	63,8	44,5
Tyskland	67,2	35,7
Spanien*	65,7	36,7
Italien	58,4	42,7
Japan	70,0	27,4**
Australien	72,2	30,9**
Storbritannien*	72,5	37,4
USA*	72,0	28,2
EU-15	66,3	39,8
OECD-hela	66,2	36,2**

Källa: OECD

* Personer 16-64 år

** Avser år 2005

11.2 Stärk välfärden – fler jobb

Vänsterpartiets tyngsta förslag i den valplattform vi gick till val på 2006 var en stor satsning för att förbättra kvaliteten inom den offentliga välfärdssektorn. Vi såg ett behov av att på sikt öka antalet anställda inom denna sektor med 200 000 personer. Någon tidsgräns för hur lång tid detta skulle ta fanns inte med i valplattformen. Förslaget gick ut på att ge kommuner och landsting ett riktat sysselsättningsstöd med full lönekompensation till de kommuner och landsting som nyanställer. Förslaget stötte på stark kritik, och de flesta av invändningarna gick ut på att det skulle bli alltför dyrt.

I det här sammanhanget kan det finnas anledning att påpeka att regeringen själv i en långsiktscalkyl i samband med BP07 redovisade följande beräkningar: Till följd av

¹⁷ Sveriges skattekvot beräknas för innevarande

år till 47,4 procent av BNP

olika demografiska förändringar behöver antalet sysselsatta i den offentliga sektorn öka med ca 160 000 personer mellan 2005 och 2020 för att behålla samma personaltäthet som i dag och mellan 2020 och 2050 behöver den offentliga sektorn ytterligare öka antalet anställda med ca 375 000 personer netto för att den nuvarande standarden i välfärden ska kunna bibehållas.¹⁸

Medan många partier pratar om att förbättra välfärden är Vänsterpartiet det enda parti som tar frågan på allvar och utformar en konkret politik för hur vi ska kunna öka personaltätheten inom sjukvården, skolan och barn- och äldreomsorgen.

I våra första budgetmotioner efter valförlusten 2006 visade vi att vi fullt ut kunde finansiera en offentlig expansion med 150 000 personer under en treårsperiod. I vår förra budgetmotion (2007/08:v650) gick vi vidare och analyserade mer på djupet hur behoven såg på olika områden inom den offentliga sektorn och utifrån yrkeskategorier. Inför arbetet med den här motionen har vi framförallt studerat hur arbetsmarknaden i allmänhet och arbetsutbudet i synnerhet ser ut i kommuner och landsting. Vi har kunnat konstatera att många av de yrkesgrupper som vi vill se fler av är bristyrken och att arbetskraftsreserven på kort sikt är relativt liten.

Vårt mål att anställa 200 000 fler i välfärden står fast. Men vår fördjupade analys visar att det kommer ta längre tid än beräknat och orsakerna är flera. Verkligheten har förändrats sedan valet 2006.

För det första har antalet sysselsatta har ökat kraftigt sedan vår valplattform antogs i januari 2006. Högkonjunkturen har fört med sig att antalet sysselsatta mellan januari 2006 och september 2008 har ökat med omkring 215 000 personer. Den helt övervägande andelen av dessa i det privata näringslivet, framförallt inom den privata tjänstesektorn.¹⁹ Det är inte orimligt att föreställa sig att kommuner och landsting hade kunnat anställa en hel del av den arbetskraft som nu anställts i den privata sektorn,

¹⁸ Värt att nämnas är att kalkylerna och ökningen av antalet anställda i den offentliga sektorn i grova drag bygger på konstanta skattesatser. Den stora ökningen av antalet anställda i den offentliga sektorn bygger på ett antal beräkningsförutsättningar och expansionen kan sägas "finansieras" av framförallt tre faktorer: 1) Den allmänna BNP-tillväxten (på i genomsnitt 2 procent per år), 2) Att den offentliga sektorns finansiella sparande, någon gång efter 2020 och fram t.om. 2050, kontinuerligt underbalanseras (i enlighet med tankeramen bakom överskottsålet, se vidare avsnitt 5.2.2) och 3) Att utrikesfödda svenskers sysselsättningsgrad ökar jämfört med i dag.

¹⁹ Det förtjänar dock att upprepas att inget av den sysselsättningsuppgång som har ägt rum från slutet av 2005 fram till i dag är ett resultat av regeringens politik. Sänkta ersättningsnivåer i arbetslöshets- och sjukförsäkringen och det s.k. jobbskatteavdraget syftar till att sätta press på de lägsta lönerna nedåt. Regeringens strategi för ökad sysselsättning går alltså via lönebildningen. Sådana processer tar dock tid och något genomslag har av regeringens strategi har ännu inte skett. Anders Borg har själv medgett i en radiointervju att det tar ett par år innan regeringens förslag eventuellt kan påverka sysselsättningen, och då högeralliansens första lagförslag trädde i kraft den 1 januari 2007 borde frågan om regeringens politik har någon del i de senaste årens sysselsättningsuppgång vara lättbesvarad.

genom vårt förslag om att ge kommuner och landsting ett riktat sysselsättningsstöd med full lönekomensation till dem som nyanställer.

För det andra har regeringen kraftigt dragit ned på antalet platser inom arbetsmarknadsutbildningen, den kommunala vuxenutbildningen och högskolan. Detta spelar självklart stor roll för rörligheten på arbetsmarknaden och möjligheten att få utbildad personal till de bristyrken som finns på välfärdsområdet. Uppgiften att utbilda kompetent personal till välfärdssektorn är alltså svårare i dag – och framför allt tar det längre tid – jämfört med hur situationen såg ut då vårt vallöfte först presenterades.

Dessa två stora förändringar av hur verkligheten ser ut innebär att antalet personer som på kort sikt kan börja arbeta inom välfärden kraftigt reducerats.

En annan aspekt vad gäller att öka antalet anställda i kommuner och landsting är att det helt enkelt är svårt att locka människor till vissa av de aktuella utbildningarna och jobben. En central orsak till detta är att lönerna i dessa, ofta kvinnodominerade yrken, är för låga i relation till det arbete som utförs. Problemet med att locka folk till utbildningarna hänger också ihop med att studiestödet kraftigt har gröpts ur i reala termer under de senaste åren. Vänsterpartiet har sedan länge drivit kravet på höjda studiemedel. Vårt budgetalternativ innefattar en höjning av studiemedlet med 1 200 kronor per månad.

Behoven skiljer sig mellan enskilda kommuner och landsting, och de kan själva bäst bedöma var förstärkningarna är mest angelägna. Därför delas stödet ut i form av en skattekreditering till de sökande kommuner och landsting som väljer att anställa i enlighet med avtalsenliga villkor. Metoden liknar flera tidigare genomförda sysselsättningsstöd. Vänsterpartiet har tills vidare fastnat för denna modell. Konstruktionen har sin för- och nackdelar, och man kan tänka sig andra tekniska lösningar som måhända bättre uppfyller syftet med vår välfärdssatsning.

Vilka som ska anställas är alltså i vårt förslag upp till den enskilda kommunen eller det enskilda landstinget, men vi har förstås på ett övergripande plan en bild av vilka behov vi ser. Här vill vi visa på hur en satsning på välfärdssektorn skulle kunna påbörjas konkret.

Vi uppskattar att det går att anställa omkring 11 000 personer 2009 i de yrkesgrupper vi undersökt. Framför allt handlar det då om anställningar i äldreomsorgen, hemtjänsten och vården, men även bland skolpersonal och i kultursektorn finns det en del yrkesgrupper med en tydlig arbetslöshet i dag.

De kortare utbildningar vi vill satsa på inom vård och omsorg borde börja ge resultat redan de följande åren. Därför är vår uppskattning att ytterligare 15 000 personer kan anställas 2010, och 19 000 personer 2011. Totalt räknar vi alltså med att kunna anställa 45 000 personer över de kommande tre åren genom jobsatsningen. Till det tillkommer en del riktade satsningar vi gör, bl.a. på lokaltrafiken. Att utbilda fler i akademiska bristyrken som lärare, sjuksköterskor och läkare kommer förstås att ta betydligt längre tid.

Vi vill ge kommuner och landsting full kompensation för de ökade löneutgifter de skulle få för att nyanställa. Det skulle gå att göra på flera olika sätt, och vi håller på att se över den frågan. Målsättningen är att ge kommunerna stor frihet i vilka anställningar de vill prioritera och undvika administrativa kostnader. Kommuner och landsting skulle själva får stå för de övriga verksamhetskostnader som tillkommer, t.ex. i form av lokaler.

När vi räknat på kostnaderna för jobsatsningen har vi utgått från en medianlön i den offentliga sektorn, uppräknad med 4 % per år. Vi har dragit av den förväntade ökning av de kommunala skatteintäkterna som 45 000 nya anställningar skulle leda till från skattekrediteringen till kommunsektorn. Den förväntade ökningen av inkomster i arbetsgivaravgifter finns inlagd i våra uppskattningar av statens inkomster. I vår uppskattning av a-kassekostnader har vi också antagit att för varannan person vi anställer som en del av jobsatsningen, undviker vi a-kassekostnader för en person. Totalt sett kommer ungefär hälften av bruttokostnaden för en nyanställning omedelbart tillbaka till den offentliga sektorn genom kommunalskatter och arbetsgivaravgifter - ett starkt argument för att staten bör subventionera kommunernas nyanställningar.

Men bristerna i den kommunala sektorn handlar inte enbart om för få anställda. Det är naturligtvis också av fundamental betydelse att de redan anställda har en bra utbildning och att de ges möjligheter till kompetensutveckling. Vänsterpartiet lägger i denna motion en rad förslag i syfte att göra det mer attraktivt att utbilda sig och arbeta inom den välfärdsproducerande offentliga sektorn. Vi avsätter 10 miljarder kronor under en 4-års period för att höja lönerna i de kvinnodominerade yrkena i kommunsektorn (se vidare under avsnitt 12.4 och 15.4). Vidare föreslår vi ett "välfärdslyft", dvs. ett kunskapslyft, för anställda inom äldre- och handikappomsorgen, vi redogör mer om detta förslag under avsnitt 11.3.

11.2.1 Hälso- och sjukvården

En del av välfärden handlar om vi ska ha rätt till god vård i rätt tid. I dag är detta inte alltid fallet. Skälen till varför vården inte fungerar på alla ställen är skiftande men en gemensam faktor är att det saknas såväl utbildad personal som resurser att anställa. Det handlar så klart om att utbilda personal men också om att förbättra löner och anställningsvillkor för stora grupper inom vården, bl.a. genom rätt till heltid och fasta anställningar, så att fler ser vården som en attraktiv arbetsplats. Vänsterpartiets politik möjliggör en förändring.

Vi vill se en utvecklad och utvidgad primärvård nära medborgarna, med bl.a. fler geriatriker, kiropraktorer, psykologer och kuratorer. För ett bättre bemötande i sjukvården, och för att undvika för tidig utskrivning av patienter, behöver hälso- och sjukvården också stärka sina omvårdnadsresurser. Även inom den specialiserade somatiska vården krävs mer personal för att förbättra tillgängligheten och korta köerna. Bristerna inom den psykiatriska vården är väl belagda bl.a. i Psykiatriutredningens slutbetänkande. Den satsning som regeringen föreslår är inte bara för liten, den riskerar också att befästa problemen eftersom den är allt för kortsiktig. Vänsterpartiets stora satsning på den psykiatriska vården bygger på långsiktighet vilket vi tror är en förutsättning för framgång.

De samhällsekonomiska vinsterna av en väl fungerande hälso- och sjukvård, som har tid att arbeta också med förebyggande arbete och psykisk ohälsa, kan inte överskattas.

När det gäller tandvården har regeringen genomfört en av sina största reformer. Reformen har lett till en mycket fördyrad administration och ökade priser vilket innebär att stora belopp som satsats aldrig kommer patienterna till del. Det är inget annat än en skandal. Vänsterpartiet anser att det nu är dags att ta ett steg mot en tandvårdsreform värd namnet. Vi vill återuppta det arbete som Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet inledde under förra mandatperioden för att genomföra en reform som gör skillnad för dem som mest behöver det. Inriktningen på en sådan reform ska vara att den ska leda fram till ett verkligt högkostnadsskydd liknande det som finns inom hälso- och sjukvården. För att en sådan reform ska vara möjlig att genomföra, såväl ur ekonomiskt som ur praktiskt perspektiv, väljer vi att fördela reformen över flera år. Tanderna måste ses som en del av kroppen.

11.2.2 Äldre- och handikappomsorgen

Det behövs fler anställda i äldreomsorgen. Äldreomsorgen har länge varit omdiskuterad och personalen satt under hård press. Vi uppskattar behovet av nya tjänster inom äldreomsorgen under de närmaste åren till ungefär 15 %, eller 25 000 anställda. Det handlar om en ökad personaltäthet på de särskilda boendena för äldre kvinnor och män för att förbättra de sociala aktiviteterna, möjligheterna att komma ut etc. och för att möta behovet av fler äldreboendeplatser. Det handlar om mer resurser till hemtjänsten för att alla ska få de timmar de har rätt till. Det behövs också fler chefer, sjukgymnaster och arbetsterapeuter samt även en del nya yrkesgrupper som kan vara med att utveckla kultur, hälsa och ett meningsfullt innehåll i vardagen.

En väl fungerande äldreomsorg ger anhöriga möjligheten att stötta och hjälpa på frivillighetens grund. Det är en viktig jämställdhetsfråga då det är främst kvinnor som får ta på sig ansvaret för sina närstående när hemtjänsten sviktar och äldreboendeplatserna är för få. Äldreomsorgens personal ska ha rätt till heltidsanställningar och fasta jobb istället för timanställningar. Det måste också finnas utrymme för reflektion, handledning och kompetensutveckling.

Både antalet personer med beviljat stöd inom LSS och antalet som är berättigade till stöd enligt socialtjänstlagen har ökat, och det talas om stora behov av att öka antalet personliga assistenter. Fler anställda behövs för att öka tillgången till daglig verksamhet, och för att förstärka stödet till de psykiskt funktionshindrade. Vi vill att människor med psykiska funktionsnedsättningar ska få rätt till ett personligt ombud. Fler måste rekryteras för detta viktiga uppdrag. Sammantaget finns det ett stort behov av fler anställda inom verksamheter för personer med funktionsnedsättningar under de närmaste åren. Det skulle ge många människor betydligt bättre möjligheter att delta i samhället på lika villkor.

När det gäller såväl äldre- som handikappomsorgen finns det också stora behov av kompetensutveckling. Denna fråga utvecklas nedan under avsnitt 11.3.

11.2.3 Förskolan

Förskolan ska se till att alla barn får möjlighet att delta i en pedagogisk verksamhet av god kvalitet med välutbildad personal. De senaste åren har allt fler barn fötts och köerna till förskolan har blivit längre. Vissa kommuner kan inte längre erbjuda förskoleplats inom rimlig tid. Andra kommuner kan inte tillgodose önskemål om en plats nära hemmet. Det har också blivit större barngrupper och fler barn per avdelning. På lite

längre sikt är det angeläget att öka personaltätheten för att göra det möjligt att minska storleken på barngrupperna ännu mer för att varje barn ska kunna få det stöd de behöver i sin utveckling. Vi vill därför fortsätta och utöka den satsning som vi inledde under förra mandatperioden och som innebar att 6 000 fler anställdes i förskolan. I första hand behövs fler förskollärare och barnskötare, men även andra personalkategorier kan komma ifråga, exempelvis modersmåls lärare. Det är t.ex. allt för få barn som får det modersmålsstöd de borde ha rätt till.

11.2.4 Skolan och skolbarnomsorgen

Kunskap är en rättighet och att utbildningssystemet därför ska vara demokratiskt, jämlikt och jämställt. Men även utifrån ett kunskaps- och resultat inriktat perspektiv är det motiverat att försvara den likvärdiga skolan som tar hänsyn till och kompenserar för elevernas sociala bakgrund, kön, etnicitet samt deras olika erfarenhet. En grundförutsättning för att uppnå detta är att utbildningssystemet är skattefinansierat och demokratiskt styrt. Det behövs också en permanent förstärkning av skolans resurser. Framförallt behövs det fler vuxna i skolan. Det behövs pedagogisk personal såsom lärare och specialpedagoger, som kan hjälpa eleverna i deras lärande, men även personal som kan ge stöd på annat sätt. Exempelvis skulle fler skolbibliotekarier vara en god hjälp att främja läsandet. Fler studie- och yrkesvägledare skulle hjälpa eleverna att göra bättre underbyggda val i fråga om framtida arbeten och studievägar.

Skolbarnomsorgen är en del av utbildningssystemet och ska tillsammans med skolan utgöra en helhet, som bidrar till barnens allsidiga utveckling och lärande. De ska därför, precis som skolan, vara likvärdig men bristen på resurser gör att de omöjliga kan fullgöra sitt uppdrag. Bara sedan 2001 har antalet barn per årsarbetare ökat från 17,4 till 19,5 trots att det under samma period har funnits statsbidrag för att anställa fler.

11.2.5 Elevhälsan och genuspedagoger

Elevernas hälsa ska uppfattas som en fråga för hela skolan, inte bara för den enskilde eleven. Skolan får inte blunda för att hur verksamheten organiseras och miljön utformas kan bidra till elevers ohälsa, psykiskt såväl som fysiskt. För att skolsköterska, kurator och psykolog ska kunna ingå i det förebyggande arbetet måste de finnas närvarande i skolverksamheten. Elever ska enkelt och omedelbart kunna komma i kontakt med dem, lärare ska kunna få handledning och dessa yrkesgrupper kan vid behov ingå i arbetslagens arbete. Därför måste fler anställas inom elevhälsan.

För att jämställdhetsarbetet ska vara framgångsrikt måste det finnas med i hela verksamheten i förskola och skola. Därför måste varje anställd få tillräcklig kunskap och medvetenhet om hur det egna förhållningssättet och den pedagogiska verksamheten påverkar ur jämställdhetssynpunkt. Genuspedagogerna skulle kunna ha en viktig del i detta arbete, men för att genuspedagogerna ska få möjlighet att nå alla anställda krävs att de är fler, och en genuspedagog per kommun är därför otillräckligt. En annan förutsättning för att genuspedagogernas kompetens ska kunna tas till vara är att de har tillräckligt med tid och resurser till sitt förfogande. Alltför många av dem som har utbildat sig till genuspedagog måste bedriva jämställdhetsarbetet inom ramen för sina ordinarie tjänster. Det finns därför ett stort behov av mer resurser för att inrätta särskilda tjänster för genuspedagogerna i kommunerna och på skolorna.

11.2.6 Kulturen

Skol-/barnbibliotekarier

Enlig senaste statistik saknar 450 000 elever relevant bemannade skolbibliotek och 7 av 10 skolbibliotek saknar bibliotekarie. Av de privata skolorna har ungefär hälften inget skolbibliotek alls. Det finns alltså mycket stora behov av mer personal till skolbibliotek. Det behövs dessutom bibliotekarier med kompetens att tillgodose förskolebarnens behov, såväl på skolbiblioteken som på de kommunala folkbiblioteken.

Musik- och kulturskollärare

Musikskolor har rustats ner – till och med lagts ner – de senaste åren och att det saknas lärare i efterfrågade instrument. Vidareutvecklingen till fullständiga kulturskolor har gått långsamt, nu behövs också många lärare i ämnen som bild, teater, dans, film.

Ungdomsverksamhet/fritidsledare

Vi ser i dag följderna av att fritidsgårdar och andra fritidsverksamheter och träffpunkter för ungdomar lagts ner de senaste årtiondena. Här måste samhället ta sitt ansvar. Det behövs påfyllning av vuxna - fritidsledare och andra - i befintliga verksamheter, men det behövs också nya träffpunkter, nya verksamheter som ungdomarna själva är med och utformar.

Kultur i hälsoarbetet

Att det finns ett behov av kultur inom hälso- och sjukvård och omsorgsverksamheter råder det knappast något tvivel om. Forskare har visat att människor mår bättre när de

involveras i kulturella aktiviteter och kommer i kontakt med konstarter som musik, bild, teater, dans.

11.2.7 Fler utbildningsplatser

De satsningar vi föreslår för ökad tillgänglighet och bättre kvalitet inom offentlig verksamhet genom att anställa mer personal kan inte ske utan att samtidigt utbilda fler inom vuxenutbildning, eftergymnasial yrkesutbildning och högskola. Den utbildningsinsatsen som vi föreslår kommer att innebära en ökning av antalet studerande vid högskolan med ca 50 000 helårsstudenter som mest. Det är givetvis en ganska stor ökning. Den totala volymen kommer visserligen att bli större än någonsin tidigare, men ökningstakten blir inte större än vad som tidigare har skett under expansionen av högskolan. Mellan 2000 och 2004 ökade t.ex. antalet studenter med ca 55 000 till ca 340 000 helårsstudenter. Sedan dess har antalet studenter sjunkit till ca 320 000. Så med vårt förslag skulle antalet studerande uppgå till ungefär 370 000.

Det bör även finnas tillräckligt med sökande att fylla dessa nya platser. Redan nu har antalet sökande börjat öka igen efter några år med minskat antal ansökningar. Mellan höstterminen 2007 och höstterminen 2008 ökade ansökningarna med 8 %. Antalet elever på gymnasieskolan är också mycket stort. Läsåret 2007/08 fanns det 390 058 elever i gymnasieskolan vilket är ca 21 % fler elever än för fem år sedan. Det innebär att antalet potentiella sökanden till högskolan kommer att öka kraftigt de närmaste åren. Hur många som faktiskt kommer att söka en högskoleutbildning går givetvis inte att säga exakt, men ca 60 % av dagens gymnasieelever säger att de vill läsa vid högskolan. Men t.o.m. vid en oförändrad övergångsfrekvens före 25-års ålder (ca 44 %) kommer ca 30 000 fler platser att behövas. En lågkonjunktur kommer givetvis också innebära att fler söker sig till högskolan.

Behovet av högskoleutbildade kommer också att vara mycket stort även utan vårt förslag för att skapa fler arbeten i offentlig sektor. Pensionsavgångarna är stora och för närvarande räcker inte antalet utexaminerade för att täcka det behovet inom utbildning och hälso- och sjukvården.

En oroväckande utveckling är den borgerliga regeringens vilja att begränsa möjligheten att få högskolebehörighet i gymnasiet, men det kommer inte att påverka dem som nu går i gymnasieskolan just nu. Men på lite längre sikt skulle deras politik kunna innebära att högskolan krymper vilket skulle kunna få allvarliga effekter på arbetsmarknaden.

Den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) fyller en viktig funktion för många med den lokala kopplingen och möjligheten till spetskompetens lokalt. Det nära samarbetet mellan kommuner, företag och högre utbildningsanordnare öppnar för spännande utvecklingsprojekt som gagnar alla. Ett mer flexibelt system för att anpassa KY-utbildningar efter behov på den lokala arbetsmarknaden måste till. Exempelvis ska det vara möjligt att bemöta varsel och uppsägningar lokalt med att erbjuda KY-utbildningar för att utbilda till bristyrken. Vi kommer dock att återkomma till detta i samband med att regeringen lägger fram den aviserade propositionen om en yrkeshögskola, där KY-utbildningar kommer att ingå.

Vänsterpartiet avsätter därför, med stark inriktning mot näringslivet, pengar till att skapa ytterligare drygt 600 platser årligen inom KY-utbildningen.

11.2.8 Satsa på den kommunala vuxenutbildningen

Målet för vuxnas lärande är enligt propositionen Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen (prop. 2000/01:72), som antogs av riksdagen 2001, att: "Ge alla vuxna möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sin kompetens i syfte att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt, sysselsättning och rättvis fördelning." Den kommunala vuxenutbildningen ska alltså tillvarata en rad olika behov hos både individer och samhälle.

I den borgerliga utbildningspolitiken läggs hela ansvaret för lärandet på individen och skolans ansvar och skyldigheter har kommit helt i bakgrunden. Den därav följande oviljan från regeringen att genomföra ekonomiska satsningar på skolan kommer att ställa krav på en utbyggd kommunal vuxenutbildning eftersom fler elever kommer att behöva komplettera sina grund- och gymnasieskolestudier. Ytterligare faktorer som kommer att påverka tillströmningen till vuxenutbildningen inom en nära framtid är dagens enorma gymnasiekullar och det rådande konjunkturläget. Regeringen ökar visserligen anslagen till Komvux i budgetpropositionen, men detta resurstillskott kommer bara att återställa drygt hälften av de platser som har försvunnit vid deras tidigare nedskärningar.

Vänsterpartiets satsningar på ökade kvalitet inom den offentliga sektorn med fler anställda och en höjning av kompetensen ställer också krav på en utbyggnad av den kommunala vuxenutbildningen. Därför vill vi dels återställa de 20 000 platser som regeringen har skurit ned, dels skapa ytterligare ca 9 000 platser per år, främst inom omvårdnadsprogrammet.

11.3 Kompetensutveckling – ett välfärdslyft

11.3.1 Välfärdslyft för äldreomsorgslyft

En bra äldreomsorg skapas i mötet mellan personalen och den äldre kvinna eller man som bor på särskilt boende eller har insatser från hemtjänsten. Att de anställda har goda förutsättningar för sitt arbete är nödvändigt för en bra kvalitet. I dag saknar, enligt rapporten. Öppna jämförelser 2007 från Sveriges Kommuner och Landsting, i genomsnitt 36 % av undersköterskor och vårdbiträden inom äldreomsorgen den yrkesinriktade utbildningen omvårdnadsprogrammet. Sämst ser det ut inom hemtjänsten och skillnaderna mellan olika kommuner är stora. Av dem som nyrekryteras saknar 42 % omvårdnadsutbildning. Det finns också ett mycket stort behov av kvalificerade påbyggnadsutbildningar när det gäller demenssjukdom, rehabilitering, palliativ vård, meningsfullt innehåll i dagen och mycket annat. Inte minst beroende på att tiden äldre kvinnor och män vistas på sjukhus blivit allt kortare och att den kommunala äldreomsorgen ger insatser som är mycket omfattande när det gäller omsorg, omvårdnad och medicin. Det sociala innehållet är enligt socialstyrelsen många gånger eftersatt.

Vänsterpartiet satsade tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet 1 miljard under åren 2005-2007 till verksamhetsnära kompetensutveckling för att höja kvaliteten i äldreomsorgen i hela landet. Efter valet tog de borgerliga partierna makten och satsningen på fortsatt kompetensutveckling till äldreomsorgens personal avbröts. En av de första åtgärderna från den borgerliga regeringen var dessutom att avskaffa utbildningsvikariatet som möjliggjort för många kommuner satta satsa på den personal som saknade grundläggande yrkesutbildning.

Från Vänsterpartiet föreslår vi nu, fullt medvetna om att det kommer att behövas ytterligare åtgärder för att garantera kompetensförsörjningen framåt för äldreomsorgen, ett långsiktigt äldreomsorgslyft. Vi avser att satsa 4 miljarder kronor fördelat på 10 år.

Pengarna ska kunna användas för den redan anställda personalen till fortsatt verksamhetsnära kvalitetsutveckling, grundläggande yrkesutbildning för de som saknar detta och kvalificerad påbyggnadsutbildning inom angelägna områden, allt utifrån kommunernas skiftande behov. Självklart ska validering användas så att all den kunskap äldreomsorgens personal har tillgodoräknas dem. Lärande på arbetsplatsen ska utvecklas och erfarenheterna därifrån spridas.

Ökad arbetslöshet och högerregeringens frysning av statsbidragen till kommunerna försämrar kommunernas ekonomi. Den tyngsta kostnaden när personal ska utbildas är

kostnaden för vikarier. Därför återinför Vänsterpartiet utbildningsvikariatet och satsar på 3 000 platser 2009, 5 000 platser 2010 och 5 000 platser 2011. Dessa utbildningsvikariat omfattar också Valfärdslyftet för handikappomsorgen.

11.3.2 Valfärdslyft för handikappomsorgen

Enligt Socialstyrelsen finns det vissa generella drag när det gäller kompetens- och personalförsörjning inom verksamheter för äldre och personer med funktionsnedsättning. Bl.a. består personalen av två grupper – en del har lång anställningstid och hög medelålder; en annan del har hög personalomsättning, är unga och till stor del tim- eller visstidsanställda. Personalen formella utbildningsnivå är låg, lägst är den andelen som har yrkesutbildning bland de timanställda och högst bland heltidsanställda. Många personliga assistenter saknar yrkesutbildning. Andelen bland personalen som har högskoleutbildning är mycket låg. Det finns kvalitetsbrister inom vården och omsorgen som beror på bristfällig kompetens hos personalen och arbetets organisering. Vänsterpartiet menar att området som gäller just handikappomsorgen är klart eftersatt när det gäller statliga insatser för kompetensutveckling av personalen och därmed en bättre kvalitet för de flickor, pojkar, kvinnor och män som behöver insatser för att kunna leva ett gott liv.

Detta är desto märkligare eftersom området som spänner över livsperspektivet 0-100 år uppvisar en mångfald av behov och komplexitet. Vad gäller personalförsörjning kopplat till metod- och kompetensutveckling för området saknas nationella riktlinjer och riktade statliga medel.

Verksamheten har också vuxit och förändrats. Från tidigare fokusering på vård och omvårdnad har en tydlig förskjutning skett till ett mer habiliterande, rehabiliterande, socialt och pedagogiskt synsätt. Det handlar om att utifrån den enskildes förmåga stödja till delaktighet och självbestämmande. Det handlar om att skapa förutsättningar för ett liv som för alla andra. Gällande lagstiftning inom funktionshinderområdet syftar till att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som lagen omfattar.

Funktionshinderområdet behöver en långsiktig satsning på kompetenshöjning. Personalen har ofta med sig viktiga kunskaper och erfarenheter men saknar utbildning om funktionsnedsättningar. Det finns också ett stort behov av kontinuerlig kunskapshöjning och fortbildning om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar/autism,

förvärvade hjärnskador/neurologiska funktionsnedsättningar, bemötande, inom habiliterande och rehabiliterande arbetssätt och inom flera andra områden.

Vänsterpartiet gör därför en långsiktig 10-årig satsning med 2 miljarder uppdelat på 200 miljoner kronor per år för kompetensutveckling av personalen inom funktionshinderområdet. För att ge verklig möjlighet för personalen att delta i sådan utbildning krävs självfallet att någon gör deras viktiga arbete under tiden. Detta innebär att frågan om vikarier måste lösas. Den tyngsta kostnaden när personal ska utbildas är kostnaden för vikarier. Den enda rimliga lösningen är att ge kommunerna kompensation för de vikarier som måste anställas.

11.4 En social bostadspolitik

En god bostad till en rimlig kostnad är en social rättighet och grundläggande för ett välfärdssamhälle. Vänsterpartiets övergripande bostadspolitiska mål är att utveckla en flexibel bostadsmarknad med olika upplåtelseformer som skapar socialt hållbara boendemiljöer där alla får plats. Vi vill driva en social bostadspolitik där alla grupper har tillgång till ett bra boende till en rimlig kostnad och där segregationen och bostäders klimatpåverkan minskar. I denna strävan har de allmännyttiga bostadsbolagen, de privata hyresvärdarna och marknadens produktion av villor, radhus och bostadsrätter samma dignitet. Allmännyttan, med dess hyresnormerande roll, ska inte minst garantera att även människor utan kapital får tillgång till alla bostadsområden. För oss är det därför av största vikt att stärka allmännyttans ställning och stoppa framtida utförsäljningar av våra gemensamma tillgångar.

I det tidigare målet för bostadspolitiken framhölls att alla ska ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader. När riksdagens majoritet hösten 2007 röstade igenom ett nytt politiskt mål för bostadsfrågorna framhölls i stället bostadsmarknadens efterfrågan och utbud utan att någon koppling gjordes till de boendes ekonomiska förutsättningar. Denna omformulering speglar också den marknadsinriktning som bostadspolitiken haft sedan den borgerliga regeringen tillträdde och som fått påtagliga konsekvenser på olika områden. En av de allvarligaste konsekvenserna är att hyresrätten som upplåtelseform har missgynnats i olika avseenden och att de hushåll som önskar bo med hyresrätt fått allt svårare att hävda sin sak.

För en social bostadspolitik är det fundamentalt att hyrorna hålls på en sådan nivå att de kan efterfrågas även av hushåll med de lägsta inkomsterna. För detta krävs bl.a. att hyrestaket garanteras men också att det finns produktionsstöd som långsiktigt främjar

byggandet av hyresrätter med rimliga hyror. Vänsterpartiet var drivande då de tidigare produktionsstöden för hyresrätter infördes och även när de förlängdes till 2008. Tanken med avvecklingen av stöden år 2008 var att systemet skulle komma att ersättas med ett jämförbart permanent system som skulle garantera en fortsatt produktion av billiga hyresrätter. Istället har regeringen på kort tid hunnit avskaffa produktionsstödet samtidigt som avtrappningen av räntebidraget startade redan vid årsskiftet 2006/07. Detta utan att något nytt bostadsfinansieringssystem har presenteras.

Rätten för alla till en egen bostad i Sverige borde vara självklar. Ingen i detta välmående land ska behöva vara utan en egen bostad, men i dag befinner sig många i hemlöshet. För att förhindra att de hamnar där krävs verktyg för kommuner och stat för att dels förebygga hemlöshet, dels bekämpa den som redan är ett faktum. Det avgörande för att lösa problemet i vid bemärkelse är att bygga bostäder som majoriteten har råd att bo i. Problemet är nationellt och riksdag och regering bör därför också ta det nationella ansvaret. Det är dags att på allvar lyfta upp denna fråga på den politiska agendan. Vi vill att det ska tas fram en nationell handlingsplan med en nollvision för hemlösheten.

Bostadsbidragens uppgift ska vara att ge ekonomiskt svaga hushåll möjlighet till goda, tillräckligt rymliga bostäder. Anslaget för bostadsbidraget bör flyttas tillbaka till utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande och konsumentpolitik. Vänsterpartiet vill att fler grupper ska omfattas av bidraget än vad dagens regler medger. Därför vill vi ta bort den regel som i dag hindrar alla ensamstående utan barn över 28 år att söka bostadsbidrag. Därtill behöver bostadsbidraget höjas och indexeras så att de bättre motsvarar prisutvecklingen i samhället och därmed kan uppfylla sitt syfte.

11.4.1 Rädda hyresrätten

Det är kris för hyresrätten. Bristen på hyresbostäder är stor på många håll. I 123 kommuner finns högst 1 % lediga lägenheter i det kommunala beståndet. Efter att det statliga produktionsstödet till hyreslägenheter togs bort samtidigt som räntebidragen började avvecklas minskade antalet påbörjade hyresrätter dramatiskt. Enligt färsk statistik från SCB har byggandet av hyreslägenheter minskat med hela 66 % jämfört med första halvåret 2006. Då påbörjades 5 450 hyreslägenheter mot 2 650 första halvåret 2007 och 1 770 hyreslägenheter första halvåret 2008. I de tre storstadskommunerna är hyresrättsbyggandet extremt lågt. I Stockholm påbörjades högt räknat 180 nya hyreslägenheter första halvåret 2008, knappt 100 i Göteborg och i

Malmö bara omkring 30 hyreslägenheter. Totalt har bostadsbyggandet (småhus, bostadsrätter och hyresrätter) minskat med 28 % sedan 2006. Enligt regeringens egen prognos beräknas situationen förvärras ytterligare genom att nybyggnationen av bostäder minskar med ytterligare 15,8 % under 2009.

Det minskade nybyggandet av hyresrätter och utförsäljningen av allmännyttan riskerar tillsammans med förslagen i en ny statlig utredning (EU, allmännyttan och hyrorna, SOU 2008:38) att helt sänka hyresrätten som upplåtelseform. Utredningen föreslår införande av s.k. efterfrågestyrd hyra för att förkorta kötiderna. I praktiken skulle förslaget kunna innebära fördubblad hyra i vissa attraktiva områden. Enligt Hyresgästföreningen skulle Stockholm drabbas värst och få hyreshöjningar på mellan 30 och 150 %. Detta skulle kunna leda till att 22 000 hyresgästhushåll i Stockholm som är låginkomsttagare och bor i attraktiva lägen tvingas flytta. Attraktiva områden riskerar därmed att i ännu högre utsträckning bli segregerade enklaver där endast höginkomsttagare kan bo. Utredaren medger själv att dess förslag kan leda till att folk måste lämna sina hem. Vi avvisar utredningens förslag. Den pågående utarmningen av hyresbostadsmarknaden måste stoppas och åtgärder vidtas för att hindra den omfattande utförsäljningen av allmännyttans bostäder.

Den politik som alliansregeringen och majoriteten i Stockholm för med fortsatt ombildning och utförsäljning av allmännyttans hyresrätter förstärker och bidrar till dagens spekulationsekonomi och den finansiella oron inom kreditgivningen av bostadslån och priser på fastigheter, villor och bostadsrätter.

De alternativa utlåningsföretag som alliansmajoriteten i Stockholm använder och hänvisar till för upplåning till de ombildningsprogram som sker bidrar till en större osäkerhet och risk för dyra lån och stora prisfall på bostadsmarknaden. Detta kommer leda till att folk som inte har råd med dessa dyra lägenheter till dyra lån kommer att få gå ifrån sina bostäder och hamna i överskuldssättning.

Den finansiella oron som finns i dag har ett starkt samband till spekuleringen i fastigheter och den överhettning som finns på hela fastighets- och bostadsmarknaden. Den påverkas naturligtvis ytterligare av den marknadsanpassning som nuvarande regeringen stödjer där fler och fler hänvisas till att köpa sin bostad och den stora bristen på lägenheter främst hyresrätter.

Med en finansiell oro som driver upp räntorna gör det riskabelt och dyrare för familjer och hushåll som köpt sin bostad till höga priser och belånat bostaden till nästan 100 %. De köpare som "klivit på" senast i uppgången på bostadsmarknaden är oftast de

som får betala priset när det vänder och blir en lägre efterfrågan på bostadsmarknaden efter dyra villor och bostadsrätter.

Vänsterpartiet anser att en ansvarsfull social bostadspolitik kräver en långsiktig satsning på nyproduktion av billiga och energisnåla bostäder. Vi föreslår att staten ska anta ett nationellt mål om att det ska byggas 40 000 bostäder per år varav minst hälften ska vara hyresrätter. För att finansiera satsningen vill vi inrätta en statlig bostadsfond med syfte att stödja nyproduktion av hyresrätter samt nödvändiga ombyggnationer i det befintliga beståndet. Grunden i förslaget är att fonden disponerar medel som utgår till fastighetsägare i form av investeringsbidrag för ny- och ombyggnation av hyresrätter. Hyrorna ska framförhandlas i förväg och ligga på en rimlig nivå. Detta är viktigt inte minst för de ca halv miljon ungdomar som kommer att flytta hemifrån de närmaste fem åren. Ungdomar efterfrågar billiga lägenheter. Hälften av ungdomar mellan 20-27 år kan betala högst 3 600 kr i månaden.

Fonden tillförs årligen 10 miljarder kronor under tio års tid via lån som tas upp av Riksgäldskontoret med en avskrivningstid på 30 år. Kortfattat innebär förslaget att ett bostadsinstitut inrättas och staten betalar fondens ränte- och amorteringskostnader. För statsbudgeten innebär det ränte- och amorteringskostnader på 760 miljoner kronor 2010 och 1 500 miljoner kronor 2011 (med en räntesats på 4,25 %). Kostnaderna för satsningen blir som högst efter tio år, varpå de åter sjunker.

För att förbättra hyresmarknadens funktionssätt vill vi att det ska finnas ett allmännyttigt bostadsbolag i varje kommun samt att det ska inrättas en obligatorisk avgiftsfri bostadsförmedling i varje kommun eller region. Vi anser även att regeringen bör utreda förutsättningarna och villkoren för kommunal förmedling och uthyrning av lägenheter i andra hand.

11.4.2 Klimatlyft bostaden

De globala klimatförändringarna kräver att bostadssektorn miljöanpassas. Bostads- och servicesektorn står för ca 40 % av Sveriges energianvändning och för ca 15 % av våra klimatpåverkande utsläpp. Trots att det i dag finns teknik som möjliggör en lägre energiförbrukning sker nybyggnation oftast enligt konventionella principer och med traditionella värmekällor. Detta innebär att de svenska utsläppen av växthusgaser blir högre än de hade behövt bli.

Klimatsmarta hus – s.k. passivhus och lågenergihus - minskar energianvändningen med uppemot 50 % jämfört med dagens normhus. Utsläppen av växthusgaser kan

halveras i lågenergihus och minskas med upp mot 70 % i passivhus. Bygandet av klimatsmarta hus har visat sig vara ekonomiskt lönsamt för byggföretagen. De boende sparar tusentals kronor varje år genom minskade energikostnader. I Tyskland och Österrike har klimatsmarta hus redan fått sitt kommersiella genombrott. Tyskland har redan 10 000 passivhus. EU arbetar med en ny byggnorm med passivhus som lägsta godtagbara standard.

Vi ser ingen anledning att det ska byggas annat än klimatsmarta hus. Vi föreslår att klimatsmarta hus ska införas som norm för nybyggnad av flerbostadshus senast 2010. På några års sikt ska även en- och tvåbostadshus byggas klimatsmart. För att berättigas stöd till nybyggnad från den bostadsfond som vi föreslår ska inrättas måste husen följaktligen vara klimatsmarta. För ökad information och kunskapsuppbyggnad för byggbranschen vill vi införa ett nytt anslag, Stöd klimatsmarta hus, inom utgiftsområde 18.

11.4.3 Renovera miljonprogrammet

Miljonprogrammets lägenheter behöver renoveras både för att de är slitna och för att husen slukar energi. Det finns i dag i det allmännyttiga beståndet ca 260 000 lägenheter från perioden 1965-1974. SABO uppskattar att det kostar ca 90 miljarder kronor att renovera alla allmännyttiga miljonprogramshus.

Den bostadsfond som vi föreslår ska inrättas skulle skapa förutsättningar för att renovera alla de 260 000 allmännyttiga lägenheterna under en mandatperiod, dvs. 65 000 bostäder per år. För Stockholmsregionen skulle det innebära att 59 000 lägenheter skulle renoveras. I Göteborg och Malmö skulle 30 000 respektive 13 000 bostäder renoveras. Bostadsfonden skulle även ge stöd till renovering av privat ägda miljonprogramslägenheter. Målet är att alla miljonprogramshus ska bli renoverade inom en tioårsperiod. För att få stöd från bostadsfonden krävs att bästa energieffektiva teknik används.

Vi är kritiska till att regeringen inte vidtar några åtgärder för att skynda och stödja renoveringen av miljonprogrammet. Regeringen väljer att vältra över renoveringskostnaderna på de allmännyttiga bostadsföretagen. Risken är att notan i stället landar på hyresgästerna i form av höjda hyror. Vi är bestämda motståndare till att utförsäljning av allmännyttiga lägenheter ska bekosta nödvändiga renoveringar.

11.5 En stärkt socialförsäkring

Vänsterpartiet vill stärka socialförsäkringssystemet. Vi kämpar för ett starkt och hållbart system som ger människor trygghet i förändringen och tillit att klara olika livssituationer. Stabila välfärdssystem skapar trygga människor, som kan tillvarata sina möjligheter. Genom att föra en politik för full sysselsättning och värna det ekonomiska trygghetssystemet skapar vi ett mer rättvist och solidariskt samhälle. Att stärka socialförsäkringarna är en central uppgift för en framtida regering som vill minska klass och könsskillnaderna. Efter den borgerliga regeringens miljardbesparingar på området krävs stora satsningar för att återupprätta den generella välfärden. Utsorteringskedjan måste avskaffas, ersättningsnivåerna höjas och rätten till rehabilitering tillgodoses. Alla har rätt till ekonomisk trygghet vid inkomstbortfall på grund av sjukdom, arbetslöshet, ålderdom, eller föräldraskap. De förbättringar som behöver göras av socialförsäkringssystemens olika delar ska göras med den generella välfärdsmodellen som utgångspunkt.

Sedan ett antal år tillbaka förs långtgående diskussioner om att reformera socialförsäkringarna enligt pensionssystemets modell. I budgetpropositionen för 2009 meddelar regeringen att man avser att tillsätta en parlamentarisk utredning som har till uppgift att ”formulera principer för ett sammanhållet, balanserat och hållbart socialförsäkringssystem” (BP09, utgiftsområde 10, s 20). Risken är stor att de neddragningar som nu sker inom socialförsäkringsområdet kommer att resultera i ett systemskifte. Diskussionerna handlar om ”rakare rör” mellan vad som betalas in och vad som betalas ut, att inslagen av privata försäkringar, egenavgifter och avtalslösningar ska öka och att socialförsäkringarna ska utgöra en ekonomiskt självständig del utanför statsbudgeten och därmed göras oberoende av politiskt inflytande. Det är bara att se på pensionssystemets konsekvenser för att ana vad detta kommer att medföra. En ökad privatisering inom socialförsäkringarna kommer att kraftigt urholka jämlikheten i systemet.

Regeringen avser att låta den privata trafikförsäkringen ta över sjukförsäkringens åtagande i de fall där trafikskador har genererat kostnaden. Som ett led i detta har en skatt på trafikförsäkringspremie införts. Motivet är att öka riskmedvetandet med direkta individuella kopplingar till försäkringskostnaden. Inte minst ur klass- och könsperspektiv är detta en mycket farlig utveckling, eftersom människor med förslitande arbetsuppgifter relativt sett skulle dra på sig högre försäkringskostnader än andra grupper. Vi avvisar hela den inriktningen på politiken och därmed den särskilda

skatt på trafikförsäkringspremier som regeringen räknar med ger 3,4 miljarder kronor i ökade intäkter under de kommande tre åren.

11.5.1 Socialförsäkringarnas grundvalar

Socialförsäkringssystemet finns till för att säkerställa att individerna har tillräckliga ekonomiska resurser oavsett livssituation. Systemet ska ge medborgarna en inkomstrelaterad ersättning med en angiven lägsta nivå. Individens rättigheter betonas genom att finansieringen sker via ett progressivt skattesystem och inte genom individuella avgifter eller efter behovsprövning. Därmed sker också en omfördelning av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män, mellan lågavlönade och högavlönade och mellan olika perioder i individernas liv.

Systemets grundvalar vilar ömsesidigt mot varandra. Om inte skatt tas ut efter bärkraft underfinansieras systemet och de omfördelade effekterna uteblir. Om inte inkomstbortfallsprincipen värnas minskar legitimiteten hos alla att vara med och betala in i systemet. Om inte arbetslinjen gäller eroderar systemet finansiellt och legitimitetsmässigt.

Det faktum att socialförsäkringarna ska vara individbaserade, att rättigheten följer individen, är en viktig princip. Föräldraförsäkringen är det enda undantaget från denna princip och innebär att det till skillnad från ersättningen från arbetsskadeförsäkringen eller sjukpenningen är möjligt att överlåta sin föräldrapenning. Vi anser att detta är orimligt och vill genomföra en individualisering av föräldraförsäkringen från 2009. Detta är nödvändigt för att ge barn tillgång till båda sina föräldrar och för att bryta den ordning på arbetsmarknaden som diskriminerar kvinnor.

11.5.2 Inkomstbortfallsprincipen – höga tak och starka golv

Inkomstbortfallsprincipen handlar om att i stort sett alla, inte bara de fattigaste, ska omfattas och därmed gynnas av systemet. Härigenom skapas en solidaritet även hos samhällets mellanskikt. Det samhällskontrakt som den generella välfärdsmodellen har sin utgångspunkt i, förutsätter att alla betalar till systemet via skatter och sociala avgifter. Härmed ska alla som en uppfyllelse av kontraktet också få ut en rimlig del. Ju fler som är med och betalar för välfärden, desto större resurser kommer samhället ha att omfördela och för att garantera inkomstbortfallet.

Vi avvisar hela utsorteringskedjan som beslutades av riksdagens i och med prop. 2007/08:136 och medföljande besparingar Vi vill höja taket i sjuk- och föräldraförsäkringen till 10 basbelopp och avskaffa beräkningsgrunden SGIX0,97 som

har medfört sänkta ersättningsnivåer för alla sjuka och småbarnsföräldrar. Höjda tak är en förutsättning för att vi ska kunna stärka golven. För att stärka förutsättningarna för en ekonomiskt mycket utsatt grupp vill vi också höja ersättningsnivån i sjuk- och aktivitetsersättningen till 67 %. Vi värnar om inkomstbortfallsprincipen som frigör medborgarna från de rikas välvilja, välgörenhet och fattigvård.

Behoven av medicinsk och arbetslivsinriktad rehabilitering är stora och eftersatta. Dessa måste tillgodoses inom ramen för den generella välfärden. Vi avser att återkomma med förslag på detta område. Övriga förbättringar som vi föreslår av sjukförsäkringen är att medel inom sjukpenningsanslaget ska användas till ett förstärkt särskilt högriskskydd för långtidssjukskrivna som undantas från sjuklöneperioden i ett år vid återgång i arbete hos samma eller ny arbetsgivare. Vi avsätter medel till att förstärka tillgången till företagshälsovård av hög kvalitet. Arbetet med certifiering och utvecklingen av medicinsk och annan arbetsplatsrelaterad rehabilitering behöver skyndsamt förstärkas. Vi vill införa en sjukpenning i fler steg för att det i högre utsträckning ska vara möjligt att anpassa rehabiliteringsinsatser till individens olika förutsättningar och behov. För att stärka rättssäkerheten och likvärdigheten i bedömningarna vill vi tillföra resurser till Försäkringskassan.

11.5.3 Höjda garantipensioner och höjt underhållsstöd

Pensionssystemets konstruktion innebär att de orättvisor som finns på arbetsmarknaden och i samhällslivet överförs i den framtida pensionen. De grupper som förlorar mest på pensionssystemet, där livsinkomstprincipen är bärande, är LO-arbetare och kvinnor. Vi vill ersätta det nuvarande pensionssystemet med ett reformerat ATP system. Men för att förbättra situationen på kort sikt vill vi höja garantipensionen stegvis med 300, 400 och 500 kronor under de tre kommande åren. Vidare vill vi höja bostadstillägget för både pensionärer och personer med sjuk- och aktivitetsersättning till 95 % och inkomsttaket för personer med sjuk- och aktivitetsersättning till 5 000 kronor i månaden. Vi vill också se över fribellopsreglerna i bostadstillägget.

Regeringens orättvisa skattesänkningar har medfört att arbetslösa, sjuka, småbarnsföräldrar och pensionärer betalar mer i skatt för samma inkomst som förvärvsarbetande. En sjukskriven eller pensionär med en månadsinkomst på 12 000 kr betalar 467 kronor mer i skatt per månad än en person med förvärvsinkomst. Ett förhållningssätt som diskriminerar stora grupper i skattesystemet. Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag men välkomnar insikten om att de sämst ställda pensionärerna

behöver inkomstförstärkningar men vi avvisar det sätt som det sker på. Med regeringens förslag blir pensionärerna fortfarande diskriminerade i skattesystemet. Vänsterpartiet vill liksom pensionärsorganisationerna ha lika skatt för lika inkomst och föreslår istället höjda garantipensioner, höjt bostadstillägg och ett mer progressivt skattesystem.

De orättvisa villkoren på arbetsmarknaden som förstärks med regeringens politik, slår hårt mot ensamstående kvinnor med barn. Ett sätt att stärka denna grupp ekonomiskt är att stärka underhållsstödet. Vi vill därför höja underhållsstödet med 200 kronor och samtidigt värdesäkra det genom att knyta det till prisbasbeloppet. Vi vill också att en regeländring ska göras så att barn i familjer som lever med försörjningsstöd också ska omfattas av generella barnbidragshöjningar.

12 En feministisk politik

I samhället finns en ojämlik maktstruktur, en könsmaktsordning, som skapar orättvisor mellan män och kvinnor. Könsmaktsordningen genomsyrar sociala, ekonomiska och politiska strukturer. Den ojämlika maktordningen resulterar i en orättvis fördelning av status, inflytande, resurser och möjligheter mellan könen. Generellt sett är män överordnade och har större makt än kvinnor.

En jämställdhetspolitik värd namnet ska syfta till att upphäva könsmaktsordningen. Därför kan en feministisk politik inte begränsas till ett enda politikområde. Det krävs en analys av hur olika politikområden påverkar varandra för att kunna åstadkomma en förändring. Om inte maktordningen mellan könen synliggörs riskerar vi att få en urvattnad och tandlös jämställdhetspolitik som blundar för de strukturer som upprätthåller orättvisor mellan könen. En sådan politik utgår i från att diskriminering av kvinnor inte är ett samhällsproblem utan ett resultat av personliga missförhållanden där ansvaret för förändring läggs på enskilda kvinnor och män.

Vänsterpartiet är ett feministiskt parti och för oss är det avgörande att avskaffa den ojämlika könsmaktsstrukturen. Vänsterpartiet för en generell fördelningspolitik som genom skatter, transfereringar och offentlig sektor omfördelar resurser från män till kvinnor. Här nedan presenterar vi ett urval av våra förslag för ökad rättvisa mellan kvinnor och män. Vår feministiska politik genomsyrar dock alla våra förslag.

12.1 Feministisk ekonomisk politik

En budget kan verka könsneutral men utan en bedömning av effekterna av skatte- och utgiftspolitiska förslag kan de ekonomiska konsekvenserna för jämställdheten mellan

män och kvinnor bli oförutsedda. Inom den ekonomiska teoribildningen är det intressant att se vilka variabler som har utelämnats. Värdet av kvinnors obetalda arbete med barn, familj och hushåll är en sådan variabel. Detta trots att det obetalda arbetet i sig är en uttalad förutsättning för flera antaganden som klassiska ekonomiska teorier bygger på. Även män har behov av det omsorgsarbete som traditionellt har ansetts som kvinnoysslor. En feministisk ekonomisk politik erkänner däremot värdet av detta arbete.

Det behövs en alternativ bild till den vedertagna ekonomiska beskrivningen av verkligheten. Att definiera den privata sektorn som ”närande” och den offentliga sektorn som ”tärande” visar inte hur beroende de båda sektorerna är av varandra. Det är ingen slump att den offentliga sektorn, där främst kvinnor är anställda för att arbeta med omsorgstjänster, beskrivs som ”tärande”. När välfärdsstaten expanderade på 1970-talet professionaliserades klassiska kvinnliga sysslor som omsorg om människor med funktionsnedsättning, äldre och barn. Detta omsorgsarbete hade tidigare utförts inom familjen och tillhört privatlivet. Att omsorgsarbete värderas lägre än traditionellt mansdominerade arbeten beror på kvinnors underordning i samhället. Men att föda och ta hand om barn, att sköta och vårda människor som av ålder eller andra orsaker inte klarar sig själva är en förutsättning för att den privata sektorn ska fungera. Utan fungerande mödra-, hälso- och sjukvård, utan skolor och barnomsorg kommer välfärdssamhället att falla sönder. Utbyggnaden av solidariskt finansierade välfärdsverksamheter har varit helt avgörande för kvinnors möjligheter att förvärvsarbeta och slippa vara ekonomiskt beroende av män eller av samhället. Omsorgsverksamheter i kommuner och landsting har genom kvinnors arbete i själva verket bidragit till att bygga upp Sveriges ekonomiska välstånd och ett solidariskt finansierat socialförsäkringssystem. Via den offentliga sektorn överförs knappt en miljon kronor från en genomsnittlig man till en genomsnittlig kvinna under en livstid.

12.2 En jämställd arbetsmarknad

Kvinnor har i alla tider fått bära den kostnad som är förenad med förmågan att föda barn i form av sämre anställningsvillkor och lägre löner än män. Kvinnor förväntas ta huvudansvar för både det betalda och obetalda omsorgsarbetet om barn och gamla. Dessa förväntningar samspelar med och leder till en ojämlik och könssegregerad arbetsmarknad. Regeringen förenklar denna problematik genom att utmåla den offentliga sektorn som en kvinnofälla.

Kvinnors arbetskraftsdeltagande i Sverige är bland det högsta i världen. Detta faktum är viktigt att ha som grund när man talar om den könssegregerade arbetsmarknaden. En omfattande, gemensamt finansierad, offentlig sektor har varit och är alltjämt avgörande för möjligheten att skapa ett jämställt samhälle.

Vänsterpartiets politik syftar till att bryta med könsdiskriminerande strukturer i arbetslivet och skapa förutsättningar för både kvinnor och män att förvärvsarbeta och ta ansvar för det obetalda omsorgsarbetet, på lika villkor. I dag har vi inte en sådan situation.

För att komma till rätta med denna ojämlikhet krävs en rad övergripande samhällsförändringar. Fördelningen av kvinnors och mäns betalda och obetalda arbete är avgörande för att få till stånd ett jämställt arbetsliv. För att höja lönerna och förbättra arbetsvillkoren och kvaliteten i de skattefinansierade välfärdsverksamheterna krävs mer resurser. Vänsterpartiets omfattande satsning på fler anställda i bl.a. äldreomsorgen, hälso- och sjukvården, förskolan och skolan kommer på ett mycket påtagligt sätt att förbättra kvinnors arbetsvillkor i kommuner och landsting. Satsningen kommer också att ge kvinnor ökade möjligheter att förvärvsarbeta genom större tillgång till omsorgstjänster.

12.3 Rätt till heltid

I alla sektorer och yrken arbetar kvinnor deltid i större utsträckning än män. Anledningen är dels arbetsmarknadsskäl, dvs. att arbetsgivaren endast erbjuder deltidsanställning, dels att kvinnor av olika anledningar väljer att inte jobba heltid. Kvinnors deltidsarbete är både orsak till och en konsekvens av att kvinnor utför en större del av det obetalda hemarbetet. Deltidsarbetet innebär en rad problem. Månadsinkomsten blir lägre eftersom arbetet omfattar färre timmar. Timlönen är lägre för deltidsarbetande. Vidare har deltidsanställda mindre inflytande på arbetsplatserna, får mindre kompetensutveckling och sämre möjligheter till befordran vilket ytterligare försämrar löneutvecklingen. Dessutom blir ersättningarna från socialförsäkringssystemen och den framtida pensionen lägre.

Vänsterpartiet anser att det behövs en lagstiftad rätt till heltid för att ge kvinnor samma möjligheter i arbetslivet som män. Lagen om anställningsskydd bör kompletteras med en regel om att alla anställningar som huvudregel ska vara på heltid. Anställningar på deltid ska kunna ingås om det finns särskilda skäl och vara reglerade mellan parterna på arbetsmarknaden. Vi vill också stävja missbruket av otrygga

visstidsanställningar. Kvinnor i alla åldrar och i synnerhet utlandsfödda kvinnor är kraftigt överrepresenterade bland vikarier, timanställda och behovsanställda. Vi föreslår förutom regeländringar som begränsar visstidsanställningarna och skärper reglerna kring vikariat, en höjning av arbetsgivaravgiften med 5 % för de allra otryggaste anställningarna.

12.4 Minskade löneklyftor

Inkomst- och löneklyftan mellan kvinnor och män är ett tydligt uttryck för ojämlikheten på arbetsmarknaden. Sett till hela arbetsmarknaden tjänar kvinnor i genomsnitt ca 84 % av mäns löner. Vänsterpartiet menar att kommuner och landsting har ett särskilt ansvar för att avskaffa löneskillnader mellan kvinnor och män och att höja lönerna i de underbetalda, kvinnodominerade yrkena. Vi avsätter därför 10 miljarder kronor under en fyraårsperiod för att inrätta en modell med viktade statsbidrag som ekonomiskt stimulerar offentliga arbetsgivare som har framgång med att utjämna löneskillnader mellan kvinnor och män.

12.5 Ett jämställt föräldraskap

Kvinnor tar i dag ut ca 80 % av dagarna i föräldraförsäkringen. Den ojämlika fördelningen av föräldraansvaret leder till att kvinnor i högre grad än män börjar arbeta deltid när barnen blivit större. Detta leder till att arbetsgivare betraktar kvinnor som mer "riskabel" arbetskraft, vilket försämrar förhandlingspositionen för alla kvinnor när det gäller löner och arbetsvillkor, även för dem som inte har barn. De s.k. "pappamånaderna" har inte haft någon större effekt på mäns uttag av föräldradagar. Därför är det nödvändigt att förändra utformningen av föräldraförsäkringen.

Regeringen har infört möjlighet för kommunerna att besluta om vårdnadsbidrag på 3 000 kronor per månad. Vårdnadsbidraget innebär att skattemedel används för att uppmuntra kvinnor att göra sig ekonomiskt beroende av män och axla rollen som hemmafru. Regeringen har även infört en jämställdhetsbonus som ska belöna hushåll där den förälder som tjänar mest tar ut föräldraledighet. Båda reformerna missgynnar ensamstående föräldrar, av vilka de flesta är kvinnor. Vi menar att jämställdhetsbonusen, även om dess syfte är gott, är en ineffektiv metod som befäster föräldraskapet som obligatoriskt för kvinnor, medan män ska lockas att ta sitt ansvar med ekonomisk stimulans.

Vänsterpartiet vill i stället för att erbjuda otillräckliga bonusar och bidrag individualisera föräldraförsäkringen så att varje förälder tar ut lika många dagar. Detta är ett konkret sätt att få män och kvinnor att ta lika stort ansvar för sina barn och för hemarbetet. Vänsterpartiet satsar 1 200 miljoner kronor från 2009 på att individualisera föräldraförsäkringen.

12.6 Stoppa mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som berör många människors liv och vardag. Regeringen har tagit fram en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (Skr. 2007/08:39). Detta är både nödvändigt och lovvärt. Regeringens analys av våldets orsaker brister dock. Vänsterpartiet anser att det är svårt att ta ett samlat grepp på problemet om den grundläggande analysen av våldet saknas. Vi ser att mäns våld är kopplat till den ojämlika fördelningen av makt mellan könen i samhället. Denna skeva maktfördelning underlättar för enskilda män att bruka våld mot kvinnor. Arbetet för att stoppa våldet och ge våldsutsatta skydd och stöd måste ske utifrån insikten om att våldet har sina rötter i den rådande samhällsstrukturen där män är överordnade och kvinnor underordnade. Vi satsar avsevärda medel på åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Läs mer om våra förslag i vår motion Mäns våld mot kvinnor, samkönat partnervåld och hedersrelaterat våld, v302.

13 En politik för minskad segregation och utestängning

Trots att Sveriges ekonomi är mycket stark ökar klyftorna och orättvisorna. En allt större andel av landets fattiga har utländsk bakgrund. Medellönen för anställda födda utomlands i genomsnitt 2 000 kronor lägre än för anställda födda i Sverige.

Barnfattigdomen i Malmöstadsdelen Rosengård, där en mycket hög andel av de boende har utländsk bakgrund, är mer än fem gånger så hög som i landet som helhet och 20 gånger större än i etniskt homogena Torslanda i Göteborg. Dessutom ökar klyftorna när det gäller tillgången och kvaliteten inom den svenska hälso- och sjukvården till utlandsföddas nackdel jämfört med befolkningen i övrigt.

Regeringens politik förstärker dessa skillnader. En del blir rikare och får mer makt medan andra hålls utanför och förblir maktlösa. Konsekvenserna avspeglas tydligt på arbetsmarknaden och i boendet och framträder påtagligt i takt med att orättvisorna ökar vad gäller tillgången till välfärdstjänster som bra skola, sjukvård och kommunal service.

När välfärden skrotas och privatiseringarna ökar slår det särskilt hårt mot människor som redan är utsatta. Samtidigt som resurser – genom vårdvalsreformer och utförsäljning av allmännyttan – dras från områden där behoven är som störst, inriktas regeringens politik tydligt på att stärka de ekonomiska förutsättningarna hos redan välbemedlade.

Regeringen tar som sin utgångspunkt för integrationspolitiken att det som krävs är att ställa hårdare krav på dem som invandrat. I linje med detta vill regeringen genomföra genomgripande förändringar av rätten till anhöriginvandring som innebär att arbete eller annan försörjning och rimlig bostad måste vara ordnad för att få återförenas med sin närmaste familj i Sverige. Förutom att detta är innebär en mycket allvarlig inskränkning av flyktingars mänskliga rättigheter är förslaget förkastligt ur integrationssynpunkt. Det finns ingenting som tyder på att det skulle bli lättare för människor att komma in på arbetsmarknaden eller stärka sin situation på bostadsmarknaden genom att de förhindras att leva tillsammans med sina närmaste.

Regeringen har också föreslagit en treårsbegränsning av SFI och en s.k. SFI-bonus – förslag som helt bortser från människors olika förkunskaper och förutsättningar och från behovet av att stärka kvaliteten på själva utbildningen. Samma tankegångar ligger bakom förslagen om individuell stimulansersättning och bonussystem i kommunersättningen, baserat på den mottagna flyktingens uppvisade resultat i introduktionsprocessen. Några förslag för att förbättra det kommunala flyktingmottagande har emellertid regeringen hittills inte presenterat. Detta trots att situationen i flera kommuner är mycket pressad.

Vänsterpartiet står för ett i grunden annat alternativ. Vi vet att det som krävs är en kraftfull generell politik för ökad välfärd och minskade klyftor och kraftfulla åtgärder för att bekämpa diskriminering.

13.1 Rätten till jobb på lika villkor

Regeringens jobbpolitik riskerar att leda in människor på sidospår bort från rätten till lika villkor på den reguljära arbetsmarknaden. Med fler otrygga visstidsanställningar, skattesubventionerade hushållsnära tjänster och arbetskraftsinvandring helt på arbetsgivarnas villkor utvecklas en arbetsmarknad särskilt anpassad för att nyanlända och andra personer med utländsk bakgrund ska pressas in i ett B-lag på arbetsmarknaden - med sämre löner och arbetsvillkor.

I regeringens politik saknas tydligt insatser för att stärka rätten till arbete och för att skapa likvärdiga möjligheter för nyanlända och personer med utländsk bakgrund. Regeringen avvecklar viktiga arbetsmarknadspolitiska insatser och sätter sitt hopp till att jobben ska komma ändå. Istället väljer man att satsa på något man kallar för en politik för företagande. Man har också dragit in alla insatser som handlar om att bekämpa strukturell och annan diskriminering. Istället hänvisar man, i och med genomförandet av en ny diskrimineringslagstiftning, till att frågor om diskriminering främst ska lösas i rättegångssalen. Regeringen har också genomfört kraftiga besparingar på komvux, vilket särskilt drabbar invandrare och unga genom sänkt utbildningsnivå och levnadsstandard.

Vänsterpartiet vill istället föra en politik för allas rätt till arbete. Vi vill satsa på komvux och på arbetsmarknadsutbildningar och återinföra rekryteringsbidraget för personer som behöver läsa in grundskole- eller gymnasiekompetens. Genom vår jobsatsning inom offentlig sektor skulle välfärden stärkas för de människor som har de största behoven, och dessutom skulle tusentals arbetstillfällen skapas för människor med utländsk bakgrund enbart genom detta förslag. Vi vill också rensa rekryteringsprocesserna från diskriminering bl.a. genom att införa obligatoriska kravprofiler och krav på likabehandlingsplaner på alla arbetsplatser med fler än tio anställda. Vi vill också återinföra lagen om allmän platsanmälan så att det ska finnas jobb att förmedla även för grupper som saknar kontaktnät och förankring på arbetsmarkanden.

13.2 Rätten till en likvärdig skola

Inom skol- och utbildningspolitiken har utsorteringsmekanismerna blivit utmärkande för regeringens politik. Dessutom är det ett faktum att de skattefinansierade privatskolorna, liksom de konfessionella och etniska skolorna, hindrar utvecklingen av skolan som en mötesplats för barn och elever med olika bakgrund och erfarenheter och har kraftigt bidragit till att öka klassklyftorna och förstärka den etniska segregationen. Den offentliga skolan har dränerats på resurser och motiverade elever.

Vänsterpartiet vill istället stärka kvaliteten och kunskapsnivån i den offentliga skolan och ge alla elever samma rätt och tillgång till kunskap. Med satsningarna i vårt budgetalternativ räknar vi med i storleksordningen 10 000 fler anställda lärare och annan personal i skolan och fritidshemmen. Vi vill stärka alla barns rätt till en likvärdig

skola och kommer att bekämpa utvecklingen mot regeringens sorteringskola. Vi motsätter oss kraftigt utbredningen av fristående skolor.

13.3 Rätten till bostad

Även regeringens bostadspolitik förstärker tydligt segregation och utestängning. Regeringen tycks medvetet driva en politik för att utrota hyresrätten som boendeform. Genom avskaffat räntebidrag och investeringsstöd byggs allt färre hyresrätter. Allvarligast är minskningen i storstäderna. Eftersom man dessutom avskaffat stopplagen är det nu fritt fram för kommuner att sälja ut allmännyttans hyresrätter. Denna politik missgynnar låginkomsttagare och personer med utländsk bakgrund som inte har råd och möjlighet och som då får hålla tillgodo med trångboddhet och undermåliga lägenheter.

Vänsterpartiet vill istället föra en offensiv social bostadspolitik. Detta kräver ett motverkande av marknadshyror och satsningar på blandade upplåtelseformer. Genom våra bostadsinvesteringssatsningar ger vi förutsättningar för att bygga 20 000 hyresrätter per år under den kommande tio åren. Detta skulle göra stora skillnader vad gäller beståndet av billiga hyresrätter framför allt i storstadsområdena. Vi avsätter också medel för att renovera samtliga allmännyttiga miljonprogramslägenheter under en mandatperiod. Det innebär att 65 000 lägenheter skulle upprustas årligen.

13.4 Förbättrat flyktingmottagande

Vänsterpartiet vill också genomföra omfattande förändringar när det gäller flyktingmottagandet. Fortfarande finns det rika och välmående kommuner som inte tar emot några eller väldigt få flyktingar. Samtidigt är situationen på vissa håll mycket pressad både när det gäller boendevillkor och möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Detta sätter upp svåra hinder för människors fortsatta möjligheter i Sverige.

Vi vill införa en lagstiftning som gör samtliga kommuner skyldiga att tillhandahålla flyktingmottagande. Vad detta åtagande innebär vad gäller introduktionsinsatser, SFI-utbildning, praktik, validering, rehabilitering, bostäder och så vidare vill vi ska tydliggöras och preciseras i en särskild förordning. För att stärka kvaliteten på flyktingmottagandet vill vi också höja schablonersättningen. Vi vill också införa en fastställd introduktionsersättning som ska likna lön. Vi vill vidare satsa på en ambitionshöjning hos arbetsförmedlingen att arbeta med etableringen av nyanlända

parallellt med den kommunala introduktionen. Vi vill också rikta ett särskilt anställningsstöd för nyanlända under introduktionstiden.

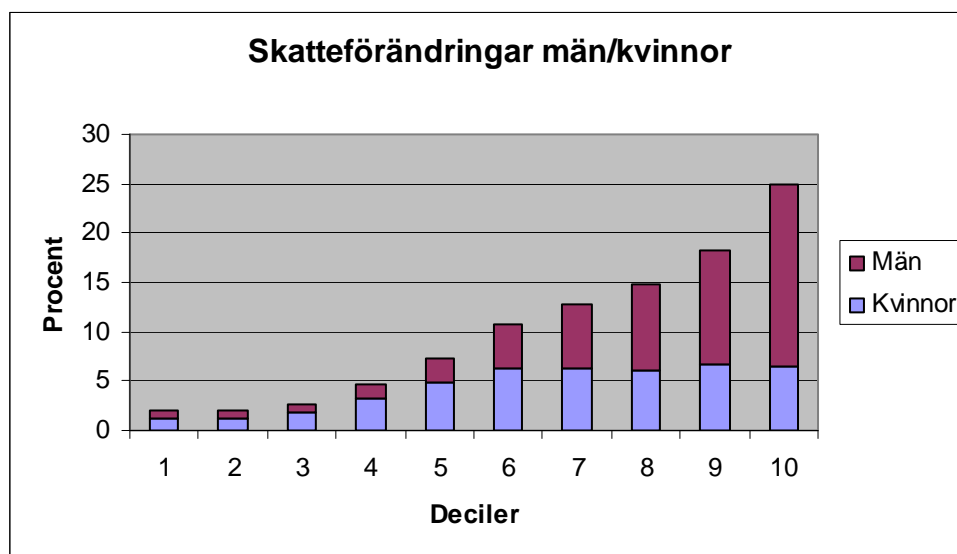
14 Skattepolitik

14.1 Målsättning med skattepolitiken

Målsättningen för Vänsterpartiets skattepolitik är att få fler människor i arbete, trygga välfärden och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. En hög sysselsättning är en förutsättning för att få resurser till den offentligt finansierade välfärden som vi menar ska finansieras via skatterna. Vi vill utveckla den generella välfärden och samtidigt ta hänsyn till hur kvinnor och mäns olika förutsättningar kan ta sig olika ekonomisk uttryck. Kvinnors lägre inkomst av arbete får betydelse för nivån på såväl sjukförsäkring som a-kassa och pensioner. Man kan påvisa hur skillnader i inkomststrukturer mellan kvinnor och män minskar när skattepliktiga ersättningar (transfereringar), familjestöd och skatt beaktas. En viktig slutsats blir att kvinnor som kollektiv är mer beroende av skatte- och transfereringssystemen och därmed mer känsliga för förändringar.

På mycket kort tid har regeringen genomfört stora skattesänkningar. Det innebär ett systemskifte på skatteområdet samtidigt som det bidragit till att urholka skattebaserna. I och med det minskas möjligheterna till en rättvis fördelning av ekonomiska resurser och möjligheterna till välfärdssatsningar begränsas.

Skatterna har sänkts mest för höginkomsttagare och förmögna samtidigt som arbetslösa, sjuka och pensionärer står för finansieringen. Det betyder att Sverige har fått vidgade klyftor.

Diagram 9 Fördelningseffekter av regeringens samtliga skatteförändringar²⁰

Källa: Riksdagens utredningstjänst, Dnr 2008:1524

14.2 Rättvisa inkomstskatter

En undersökning gjord av SKL (Sveriges kommuner och landsting) visar att viljan att betala skatt är hög och att många föredrar satsningar på t.ex. vård och äldreomsorg före skattesänkningar. Skatter måste också upplevas som rättvisa för att få acceptans. Därför menar Vänsterpartiet att det krävs en viss progressivitet i systemet, och föreslår en höjd skatt vid högre inkomster genom begränsningar i grundavdraget. Samtidigt som Vänsterpartiet avvisar regeringens jobbskatteavdrag föreslår vi en höjning av grundavdraget. Genom dessa inkomstskatteförändringar kommer nya grupper som i dag inte får del av regeringens jobbskatteavdrag, att få skattesänkningar. Det gäller t.ex. pensionärer och människor som har sjuk- eller arbetslöshetsersättningar.

Vänsterpartiet föreslår att grundavdraget vid statlig beskattning sänks och avtrappas linjärt med start vid en taxerad förvärvsinkomst 400 000 kronor för att helt upphöra vid den övre skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Grundavdraget vid kommunal beskattning trappas av på motsvarande sätt med start vid den övre gränsen för statlig skatt för att bli 0 kronor vid 640 000 kronor i taxerad inkomst. Dessutom föreslår vi en

²⁰ Förklaring till diagrammet: Andelen av den totala förändringen av inkomsterna per decil fördelad på män och kvinnor. Fördelningsanalysen har tagit hänsyn till skatteförändringar enligt budgetpropositionen för 2007, 2008, 2009, samt 2007 och 2008 års ekonomiska vårproposition. Förslagen analyseras i förhållande till de regler som gällde före regeringsskiftet hösten 2006.

höjning av grundavdraget med 20 000 kronor upp till nedre skiktgränsen, med en avtrappning som upphör vid årsinkomst 380 000 kronor.

14.3 Skatter som styrmedel i miljöpolitiken – gröna skatter

Skatter är ett viktigt styrmedel i klimat- och miljöomställningen. Det behövs en höjd ambitionsnivå för att utveckla den svenska klimatpolitiken och för att Sverige ska kunna minska sina utsläpp med 40 % till år 2020 i förhållande till 1990 års nivå. Fram till år 2050 bör utsläppen vara minst 75–90 % lägre än år 1990. Vi har också som mål att klimatsatsningarna ska uppgå till 1 % av BNP under mandatperioden. Skatter, tillsammans med andra styrmedel, är viktiga verktyg för att nå dessa klimatmål. Det handlar t.ex. om höjda koldioxidskatter och att införa en kilometerskatt för att minska transporters skadliga påverkan på miljön och styra över till mer kollektivt resande. Vi vill ha stimulanser för att påskynda energieffektivisering av industrier och bostäder. Med hjälp av skattereduktion för företagens forskningssatsningar vill vi skapa ytterligare förutsättningar för miljö- och energiomställningen.

Vänsterpartiet var med och införde skatteväxling år 2000. Fram till år 2006 har drygt 16 miljarder kronor växlats från ökad skatt på sådant som belastar miljön negativt, till sänkt skatt på arbete och stöd till vissa stimulansåtgärder. Under innevarande mandatperiod har Vänsterpartiet lagt förslag om bl.a. fortsatt höjda energi- och koldioxidskatter. Vi föreslår även stimulansåtgärder för att minska vägtransporter och främja kollektivtrafikresande. Vänsterpartiets förslag till gröna skatter redovisas under avsnitt.

14.4 Skatter och företagande

Vänsterpartiet tror inte att det är nödvändigt med stora skattesänkningar för att förbättra företagens situation. Däremot är vissa förbättringar och justeringar nödvändiga. Vi vill också peka på vikten av att ha ett enhetligt likformigt regelsystem med få undantag som är enkelt att förstå och tillämpa för den enskilde företagaren. Ett likformigt skattesystem förhindrar också inlåsnings effekter och en snedviden konkurrens.

Vänsterpartiet avvisar en sänkning av bolagsskatten. Vi tror att det finns en rad mer angelägna åtgärder som i första hand riktar sig till mindre företag. Vi ställer oss dock bakom förändring av 3:12-reglerna liksom förslaget om direktavskrivning.

Vi vill minska småföretagens sjuklönekostnader. 2007 tog regeringen bort arbetsgivarnas medfinansieringsansvar, men det räcker inte. Även om mindre företag som kollektiv har en lägre sjukfrånvaro är genomsnittet, kan de kostnaderna i samband med sjukfrånvaro innebära stora problem i det enskilda företaget. Vi föreslår att sjuklönekostnaden slopas i företag med upp till tio anställda. Företagen avlastas ekonomiskt samtidigt som risken för utestängningseffekter på arbetsmarknaden minskar.

Stödet till forskning och utveckling ska utökas genom en skattereduktion som riktar sig till små- och medelstora företag. Satsningarna blir avgörande för att ta till vara och vidareutveckla kompetens inför bl.a. miljö- och energiomställningen.

Istället för att sänka socialavgifterna med 1 procentenhet vill vi ha riktade åtgärder som gynnar de mindre företagen. Vi vill dessutom ha ett riktat stöd till s. k. soloföretag om en nyanställning görs. Företagarnas trygghet inom socialförsäkringssystemet måste garanteras. Regeringen har på ett olyckligt sätt försenat frågan. Det är nödvändigt att avsätta resurser även här. En klar målsättning måste vara att en företagare och en anställd ska få samma trygghet.

14.5 Fastighetsskatt

Vänsterpartiet anser att fastigheter är tillgångar som ska beskattas. Beskattningen måste dock utformas med krav på förutsebarhet men också uppfattas som rättvis. Därför bör fastigheter med ett högre taxeringsvärde beskattas högre än i dag.

Med utgångspunkt i dagens regler för uttag av fastighetsavgift och beskattning av realisationsvinster föreslår Vänsterpartiet följande.

Vänsterpartiet menar att det bör vara en statlig fastighetsskatt. När fastighetsavgiften införde skrev regeringen i propositionen att avgiften i rättslig mening är en skatt. Samma bedömning gjorde flera remissinstanser liksom Lagrådet. I vår budget kompenseras kommunerna för detta ställningstagande.

Fastigheter med ett taxeringsvärde överstigande 2 miljoner kronor bör beskattas med, förutom 6 000 kronor per år, 0,75 % av den del av taxeringsvärdet som överstiger 2 miljoner kronor. Boendeskatterna får heller inte ge upphov till orimliga effekter, därför bör begränsningsregeln finnas kvar och utvidgas till att omfatta alla. Utgångspunkten ska vara att ingen ska behöva betala mer i fastighetsskatt än 4 % av hushållsinkomsten.

För att hålla nere boendekostnaderna i flerbostadshus föreslår vi att fastighetsskatten för flerbostadshus fasas ut med början år 2010. Som ett led i klimatomställningen

föreslår vi en översyn som syftar till ett fastighetsskattesystem som uppmuntrar till minskad klimatbelastning.

14.6 Bekämpa skattefusket

Varje år går staten miste om över 130 miljarder kronor i uteblivna skatteinkomster. Det är ett resultat av både medvetet skattefusk och oavsiktliga misstag, men där fusk står för den största delen. För företag som vill vara seriösa blir skattefusk och svartarbete ett gissel eftersom man inte kan konkurrera på lika villkor.

För att komma till rätta med problemet krävs tydlig lagstiftning och en rad åtgärder som ger myndigheter större befogenheter. Vi vill lyfta fram det förtjänstfulla arbete som fackliga- och arbetsgivarorganisationer inom byggbranschen gjort för att motverka fusk.

Skatteverkets möjlighet att göra oanmälda arbetsplatsbesök för att kontrollera personalliggare bör utökas till att omfatta fler branscher än i dag. En annan åtgärd är att den månatliga redovisningen av skatter och avgifter görs på individnivå. Innan det blir en generell åtgärd föreslår vi en försöksverksamhet, t.ex. i byggbranschen. Dessutom föreslår vi att Skatteverket få ökade resurser inte minst för att möta en ökad ekonomisk brottslighet ofta med internationella förgreningar.

Vi föreslår också att det inrättas ett trepartsråd mot skattefusk och social dumpning. Rådet ska bestå av beslutsfattare, myndigheter och representanter för arbetsmarknadens parter. Syftet är att genom ökat informationsutbyte och samverkan få åtgärder mot skattefusk och social dumpning att bli mer effektiva.

Ett s.k. entreprenadavdrag bör införas där huvudentreprenörer tar del av ansvaret för att underentreprenörers inbetalning av skatter och arbetsgivaravgifter sker på korrekt sätt.

Vänsterpartiet välkomnar regeringens förslag om förändringar i reglerna om avdragsrätt för räntor i företagssektorn och de förändrade underprisreglerna för handelsbolag som gjorts i syfte att förhindra skatteundandragande.

Vänsterpartiet vill också understryka vikten av att ha ett skattesystem som är likformigt där man undviker undantag och gränsdragningar. Det blir lätt en grogrund för fusk och ökar dessutom krångelfaktorn.

14.7 Vänsterpartiets förslag till inkomstförändringar

Tabell 5 Förslag till inkomstförändringar miljoner kronor:

1. FÖRSLAG I BUDGETPROPOSITIONEN		Differens mot BP08, miljoner kr		
		2009	2010	2011
Ja till avtrappning av energiskatteavdrag för vindkraft				
2. BEDÖMNINGAR I BUDGETPROPOSITION				
Förvärvsinkomstskatter				
Sänkt grundavdrag högre inkomster	V-förslag	2 800	3 000	3 300
Höjt grundavdrag lägre inkomster (kommunalskatt)	V-förslag	-33 780	-33 580	-33 180
Slopad expertskatt	V-förslag	160	160	160
Nej till tredje steget i jobbskatteavdraget + höjd skiktgräns		15 000	15 000	15 000
Nej till tidigare jobbskatteavdrag (steg 1+2)		50 640	50 640	50 640
Återinför skattreduktion a-kassa/fackavgift		-4 100	-4 100	-4 100
Nej till Skattereduktion hushållsnära tjänster		1 300	1 300	1 300
Cykelavdrag	V-förslag	-45	-90	-90
Ja till avdrag för resor		0	0	0
Ökat avdrag för dubbel bosättning	V-förslag	-50	-50	-50
Socialavgifter				
Nej till tidigare slopade nedsättningar för äldre och ungdomar		4 930	4 900	4 870
Nej till sänkta socialavgifter i BP09		7 540	7 270	7 140
Nej till nedsatta socialavgifter för unga i BP09		790	770	760
Arbetsgivaravgift, effekt av v:s jobsatsning		1 035	2 544	4 579
Inför slopad sjuklöneperiod mindre företag	V-förslag	-1 000	-1 000	-1 000
Nedsättning sociala avgifter	V-förslag	-5 600	-5 600	-5 600
Kapital- och egendomskatter				
Ja till höjt schablonavdrag för andrahandsuthyrning		0	0	0
Fastighetsskatt över taxvärde 2 miljoner	V-förslag	800	800	800
Fasa ut fastighetsskatten på flerbostadshus	V-förslag	0	-500	-1 000
Nej till Slopad förmögenhetsskatt		6 890	6 890	6 890
Nej till sänkt bolagsskatt		6 810	6 810	6 810
Nej till sänkt expansionsfondsskatt		190	20	20
Ja till förändrade underprisregler för handelsbolag		0	0	0
Ja till förändringar i reglerna om avdragsrätt för räntor i företag		0	0	0

Ja till ytterligare lättnad i 3:12-reglerna	0	0	0
Ja till direktavskrivning av inventarier	0	0	0

Punktskatter				
Korrigerig av sänkt koldioxidskatt i den handlande sektorn		120	340	340
Nej till Sänkt lotteriskatt, från 36 % till 35 %		40	40	40
Mindre inleverans från Svenska Spel p.g.a. barnkultursatsning	V-förslag	-300	-300	-300
Nej till premieskatt trafikförsäkring		-3 461	-3 461	-3 461
Höjd skatt bekämpningsmedel	V-förslag	80	80	80
Höjd dieselskatt (mk 1, 2 och 3)	V-förslag	820	1 640	1 640
– kompensation buss	V-förslag	-100	-185	-270
Höjd bensinskatt	V-förslag	1 000	2 200	2 200
Sänkt fordonsskatt för dieselpersonbilar + tunga fordon	V-förslag	-410	-820	-820
Sänkt fordonsskatt bussar	V-förslag	-200	-200	-200
Sänkt fordonsskatt glesbygd	V-förslag	-60	-60	-60
Fordonsskatt efterkonvertering	V-förslag	-400	-800	-1 200
Registreringskatt nya bilar	V-förslag	300	600	600
Klimatskatt inrikesflyget	V-förslag	720	1 440	1 440
Båtskatt	V-förslag	0	243	243
Sänkt skatt på alkylatbensin	V-förslag	0	-25	-25
CO2-skatt, industri	V-förslag	150	150	150
Avgift flouerade växthusgaser	V-förslag	100	100	100

Mervärdesskatt				
Ja till uttagsbeskattning avs. fastighetstjänster				

4. KREDITERINGAR MED SKATTEANKNYTNING				
Nej till nystartsjobb och nyfriskjobb		1 232	1 232	1 232
Nej till jämställdhetsbonus		100	150	200
Inför skatteavdrag FoU, mindre företag	V-förslag	-200	-200	-200
Förstärkt anställningsstöd	V-förslag	-500	-500	-500
Anställningsstöd för nyanlända	V-förslag	-400	-400	-400
Anställningsstöd för långtidssjukskrivna	V-förslag	-310	-310	-310
Anställningsstöd för unga	V-förslag	-180	-180	-180
Anställningsstöd vikarier (omsorgslyftet)	V-förslag	-676	-1 126	-1 126
Anställningsstöd för Gröna jobb	V-förslag	-300	-300	0
Anställningsstöd för Plusjobb (alla åldrar)	V-förslag	-1 614	-1 614	-1 614
Kollektivtrafik i glesbygd	V-förslag	-500	-1 000	-1 000
Jobsatsning: skattekreditering till kommunsektorn	V-förslag	-3 482	-8 561	-15 389

SUMMA SKATTER OCH AVGIFTER		45 879	43 357	38 460
Övriga inkomstpåverkande poster				
Nej till utförsäljning statliga bolag		-50 000	-50 000	-50 000
– vinster från bolag regeringen vill sälja (jfr statsskuldränta)		0	1 950	3 900
Sänkt a-kasseavgift	V-förslag	-4 700	-4 700	-4 700
Nej till regeringens sänkning av a-kasseavgiften		1 000	2 000	2 000
Återföres överföring till kommunerna (sänkt grundavdrag)		-1 100	-1 200	-1 300
Återföres överföring till kommunerna (höjt grundavdrag)		33 780	33 580	33 180
Återföres överföring till kommunerna (fastighetskatt)		13 730	14 130	14 300
Statlig överföring till ålderspensionssystemet för höjd tilläggspension 6 %	V-förslag	-2 200	-2 000	-1 700
SUMMA ÖVRIGA POSTER		-9 490	-6 240	-4 320
TOTALSUMMA		36 389	37 117	34 140

15 Kommunal ekonomi

15.1 Kärvare tider

Utvecklingen inom kommunerna och landstingen (kommunsektorn) är för oss inom Vänsterpartiet av fundamental betydelse. Här produceras de sociala tjänster som är av avgörande betydelse för ett lands välstånd. Tjänsterna finansieras i huvudsak solidariskt via skattesedeln och fördelas i allmänhet utifrån enskilda individers specifika behov.

Kommunsektorn drabbades hårt av 1990-talskrisen och de stora offentliga underskott som följde i dess spår. Dels förlorade man skatteinkomster till följd av att arbetslösheten skjöt i höjden, vilket i sin tur resulterade i ökade utgifter för socialbidrag m.m. Dels drabbades man hårt av att det allmänna saneringsarbetet för att få ordning på de offentliga finanserna. Effekten blev att personaltätheten minskade inom de flesta sektorer vilket naturligtvis fick återverkningar på verksamheternas kvalitet.

Under senare delen av 1990-talet och 2000-talet har kommunernas finanser stärkts (bl.a. till följd av personalminskningar och effektiviseringar), men kvaliteten inom kommunsektorn har samtidigt kunnat stärkas inom flera områden. Hälso- och sjukvården har utvecklats och handikappomsorgen byggts ut. Som framgår av tabell nedan var konsumtionsutvecklingen i kommunsektorn relativt god under den gamla

riksdagsmajoritetens sista år 2005 och 2006 – och utvecklingen kunde kombineras med goda kommunala finanser, dvs. det finansiella sparandet var tämligen högt. Även under 2007 var konsumtionsutvecklingen och kommunernas finansiella ställning god – mycket tack vare den starka sysselsättningstillväxten, vilket utgör den i särklass viktigaste skattebasen för kommunerna. Vänsterpartiet var den pådrivande parten under samarbetsperioden 1998-2006 med Socialdemokraterna och Miljöpartiet om att tillföra kommunsektorn ökade resurser, bl.a. via riktade satsningar, men framför allt via de generella statsbidragen.

När det kommer till de senaste åren fattade den gamla riksdagsmajoriteten beslut om att öka de generella statsbidragen för 2007 såväl som för 2008. Den borgerliga majoriteten har låtit dessa nivåer ligga kvar. Vad som dock är oroande är att kommunsektorns ekonomi så drastiskt beräknas försämrats till nästa år. Situationen är särskilt bekymmersam i landstingssektorn. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) beräknar att landstingssektorn som helhet kommer att gå med underskott redan nästa år.

Samtidigt som högeralliansen säger sig värna verksamheterna inom kommunsektorn har man valt att inte ens räkna upp de generella statsbidragen till kommunsektorn för 2009 för att täcka upp för pris- och löneökningar. Det vill säga man väljer att inte ens värdesäkra de generella statsbidragen – en utgift som motsvarar ca 2,9 miljarder kronor. Detta samtidigt som man har sänkt skatterna med över 100 miljarder kronor. Fördelningen av regeringens ”reformer” säger ganska mycket om den borgerliga regeringens politiska prioriteringar. Talet om att ”vi nu ska satsa på välfärden” klingar mot denna bakgrund tämligen falskt.

Alla som arbetar med kommunal- eller landstingsekonomi framhåller vikten av tydliga direktiv från statens sida. Framförallt betonar man betydelsen av att i god tid få veta vilka resurser man har till sitt förfogande. Därför fanns det alltid med ett avsnitt om kommunal ekonomi i den ekonomiska vårpropositionen, där man ofta slog fast ramarna för de generella statsbidragen till kommunsektorn flera år framåt. Den borgerliga regeringen har av outgrundlig anledning valt att plocka bort avsnittet om den kommunala ekonomin från vårpropositionen. Men vad som är direkt stötande är att man inte ens i budgetpropositionen ger några klara besked till kommuner och landsting avseende de generella statsbidragen för 2010 och 2011. Eller kanske är det precis det man gör. Regeringen kanske inte avser att räkna upp statsbidragen för pris- och löneökningarna ens för 2010 och 2011. Det är de beräkningförutsättningar som tabellen nedan bygger på, och några andra siffror eller indikationer återfinns inte i

budgetpropositionen. Det skulle alltså innebära att kommunsektorn som helhet för åren 2010 och 2011 får klara sig på en konsumtionsökning på 0,5 respektive 0,4 %. Detta täcker inte på långa vägar in de kostnader som följer av den demografiska utvecklingen, LSS-lagstiftningen och den medicintekniska utvecklingen. Om regeringen inte kraftigt höjer de generella statsbidragen till kommunsektorn kommer vi få se personalneddragningar och försämrad kvalitet inom välfärdssektorns kärnområden.

Tabell 6. Kommunsektorn: konsumtion och finansiellt sparande

Finansiellt sparande, mdkr; Konsumtion, % förändring

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Finansiellt sparande, miljarder kronor	16	9	9	10	3	2	2
Konsumtion, volymutveckling	1,5	1,7	1,7	0,9	1,2	0,5	0,4

Källa: Budgetpropositionen för 2008

15.2 Satsar regeringen på välfärden?

Regeringen har presenterat årets budgetproposition som en satsning på välfärden i kommunsektorn. Stämmer det?

Under rubriken ”Stärkt ekonomi för kommuner och landsting” (s. 53 i propositionen) listas satsningarna i en tabell, som summerar till 8,2 miljarder kronor år 2011. Vid det laget räknar regeringen också med att omslutningen i den kommunala fastighetsskatten har ökat med 2,3 miljarder kronor sedan införandet och att även de pengarna tillfaller kommunerna.

Dock undviker regeringen lägligt att ta upp en del omständigheter. En är att kommunernas lönekostnader och inköpspriser kontinuerligt ökar med ungefär 4,0-4,5 % per år. Det innebär att statsbidragen behöver räknas upp med omkring 8-9 miljarder kronor till år 2011 bara för att värdesäkras, något Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ofta påpekar. Ska kommunerna få råd att i realiteten göra mer än tidigare, måste de först få täckning för den skillnaden. I budgetpropositionen föreslås inte en krona i uppräknings.

Medborgarnas sänkta inkomster från försäkringssystemen minskar också kommunernas skatteinkomster, vare sig de beror på nivåsänkningar eller på att människor inte längre omfattas av dem. Försämringarna i a-kassa och aktivitetsstöd, den

sänkta beräkningsgrunden för SGI och det sänkta taket i sjukförsäkringen fick t.ex. en sammanlagd effekt på kommunalskatterna på i storleksordningen -1,5 miljarder kronor.

Utöver det tillkommer ytterligare en nota för kommunerna att betala: de kraftigt ökade socialbidragskostnader regeringens angrepp på försäkringssystemen håller på att resultera i. SKL räknade t.ex. i maj i år med över en halv miljard kronor per år i ökade kostnader på grund av utsorteringskedjan, som bara är en i raden av regeringens försämringar.

Sveriges Kommuner och Landsting är mycket tydliga med att de behöver långsiktiga planeringsförutsättningar. I den mån de får det av regeringen är budskapet tydligt: de borgerliga partierna vill gärna synas på presskonferenser om välfärdssatsningar, men är inte beredda att öka kommunernas realekonomiska utrymme.

15.3 Vänsterpartiets förslag för kommunsektorn

I avsnitt 11.2 i denna motion presenteras Vänsterpartiets jobbsatsning till kommuner och landsting. Vi menar att förstärkningen av välfärdstjänsterna behöver gå utöver det nödvändigaste. Vi siktar på en utveckling där lärartätheten i skolorna är högre, där det finns tid för förebyggande arbete och inte bara vård i efterhand, och där alla kan känna en trygghet i att man som äldre kommer att få all hjälp man behöver. Ett modernt välfärdssamhälle behöver också fler arbetstimmar i biblioteken, på fritidsgårdarna, i föreningslivet, i folkbildningen och i kulturverksamheterna.

För att välfärdssektorn ska bevara det goda förtroende från medborgarna som syns i många mätningar måste kvaliteten ständigt utvecklas. Vänsterpartiet ser det som helt avgörande att antalet anställda motsvarar det faktiska behovet. Sammantaget uppskattar vi att vårt särskilda sysselsättningsstöd ger 45 000 nya jobb i kommunsektorn under en treårsperiod. Till det tillkommer en del riktade satsningar vi gör, bl.a. på lokaltrafiken. Att utbilda fler i akademiska bristyrken som lärare, sjuksköterskor och läkare kommer förstås att ta betydligt längre tid. Vi vill ge kommuner och landsting full kompensation för de ökade löneutgifter de skulle få för att nyanställa. Det skulle gå att göra på flera olika sätt, och vi håller på att se över den frågan. Målsättningen är att ge kommunerna stor frihet i vilka anställningar de vill prioritera och undvika administrativa kostnader. Kommuner och landsting skulle själva få stå för de övriga verksamhetskostnader som tillkommer, t ex i form av lokaler.

Men det räcker inte i sig. Det krävs också goda anställningsvillkor för personalen, med stabila heltids- och tillsvidareanställningar som ger kontinuitet i arbetet. Dessutom

behöver det utvecklas former för demokratisering, där anställda och brukare gemensamt formulerar mål och innehåll i verksamheten.

Vänsterpartiet vill se mer av forskning och metodutveckling för att mäta välfärdssektorns kvalitet och effektivitet. De metoder vinstmaximerande företag använder är vanligtvis inte särskilt lämpliga för att utvärdera välfärdstjänster.

Tabell 7. Några reformer för kommunsektorn

Jobsatsningen	3 482	8 561	15 389
Uppräkning av statsbidragen med 4,5%	2 915	5 961	9 156
Viktat statsbidrag för kvinnors löner	2 000	2 000	3 000
Tillskott avseende asylsökande barn	0	50	50
Komvux	600	600	600
Full sjukvård för asylsökande och papperslösa	500	500	500
Summa	9 497	17 672	28 695

Vi föreslår att statsbidragen till kommunerna räknas upp med 4,5 % varje år för att täcka deras allmänna kostnadsökningar. Vi ser en sådan uppräknings som en nödvändig grund för att kunna göra andra satsningar utan att de blir tomma ord.

I statsbidragen lägger vi också in två mindre poster: ett tillskott för att täcka kommunernas kostnader för asylsökande barns skolgång, samt en återställning av kommunernas ekonomiska utrymme för Komvux, plus ett extra anslag för att bygga ut komvux med 9 000 platser. Ett antal av de reformer vi föreslår på andra utgiftsområden förstärker också kommunernas ekonomi. Till de största hör försöken med klimattaxa, det ökade stödet till kollektivtrafiken, bostadsfonden och återställningen av den urholkade ersättningen för flyktingmottagande.

15.4 Hela lönen också i kommunerna

Välfärdsarbetet i den kommunala sektorn är kvinnodominerat. Dessvärre är det också en låglönesektor med många ofrivilliga visstids- och deltidsanställningar. Det är en situation som kommunsektorn måste ta sig ur, av rättviseskäl, av kvalitetsskäl och för att kunna hitta sökanden till de nya tjänster som behövs.

Genom förslag i denna motion anvisar vi ekonomiska medel för att uppnå en höjning av kvinnors löner i kommunsektorn. Under en fyraårsperiod avsätter vi 10 miljarder kronor i statens budget för detta ändamål. Vi utgår från att de totala utbetalningarna i

systemet bör öka efter hand, varför vi har budgeterat för 2 miljarder kronor per år för de två första åren och därefter 3 miljarder kronor under två år. De medlen skulle också, liksom de nyanställningar vi vill se, leda till högre efterfrågan på kvinnors arbetskraft, och därmed stärka möjligheterna till en ökning av kvinnors löner även inom den privata sektorn.

15.5 Ekonomiska regleringar

I den här budgetmotionen finns en rad andra förslag som får effekter på kommunernas ekonomi. Vänsterpartiets skatteförslag minskar kommunernas skatteinkomster, och våra förstärkningar av försäkringssystemen leder till högre kommunala inkomster. Vi har reglerat de effekterna, dvs. ersatt kommunerna för den totala minskningen av deras inkomster genom en lika stor höjning av anslag 1:1 under utgiftsområde 25. Det innebär att de förslag vi diskuterade i stycke 15.3 och 15.4 inte motverkas av några andra effekter.

Tabell 8. Ekonomiska regleringar till följd av Vänsterpartiets förslag, miljarder kronor

Kommunala effekter av Vänsterpartiets förslag	2009	2010	2011
Sänkt grundavdrag högre inkomster	1,10	1,20	1,30
Höjt grundavdrag lägre inkomster	-33,78	-33,58	-33,18
Fastighetsskatt, ursprunglig reglering	-12,06	-12,06	-12,06
Fastighetsskatt, uppnådd ökning 2009	-1,70	-1,70	-1,70
Höjt tak i föräldrapenningen	0,10	0,10	0,10
Föräldraförsäkring på 80% av SGI	0,30	0,30	0,30
Höjd garantipension	1,10	1,50	1,80
Höjd tilläggspension 6%	0,70	0,70	0,60
Slopad reducering av SGI	0,20	0,20	0,20
Höjt tak i sjukförsäkringen	0,30	0,30	0,30
Sjukpenning på 80% utan tidsgräns	0,10	0,60	0,60
Höjd sjuk- och aktivitetsersättning	0,20	0,40	0,60
Nej till deltidsbegränsningen av arbetslöshetsförsäkringen	0,25	0,50	0,50
Höjd ersättningsgrad i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsersättningen till 80% och höjt tak till 916 kr	0,90	2,20	2,30
Höjt grundbelopp i arbetslöshetsförsäkringen och aktivitetsstödet till 420 kr per dag	0,10	0,20	0,10
Höjd lägsta nivå i aktivitetsstödet till 320 kr/dag	0,00	0,10	0,10
Summa att reglera	-43,44	-42,04	-41,14

16 Ett budgetförslag för investeringar för framtiden och stärkt välfärd

Sverige behöver göra en rad kraftfulla investeringar för att möta framtidens utmaningar. Vi ser stora behov av att förstärka välfärden, bygga ut infrastrukturen och minska vår klimatpåverkan. Vänsterpartiets budgetmotion är ett tydligt alternativ till regeringens ekonomiska politik. Vi presenterar en politik för arbete, sammanhållning och solidaritet. Den bygger på feministisk politik och rättvis fördelning. Vänsterpartiets budgetförslag innehåller en rad åtgärder som stärker vår långsiktiga och hållbara konkurrenskraft. Vi genomför stora investeringar i järnvägar, inte minst för att minska vår klimatpåverkan. Vi avsätter också betydande resurser till en särskild bostadsfond. Målet är att bygga minst 40 000 bostäder varje år under en 10-års period, varav minst hälften ska vara hyresrätter.

Vänsterpartiets tyngsta förslag i den valplattform vi gick till val på 2006 var en stor satsning för att förbättra kvaliteten inom den offentliga välfärdssektorn. Vi såg ett behov av att på sikt öka antalet anställda inom denna sektor med 200 000 personer. Denna målsättning ligger fast, men vi har kunnat konstatera att många av de yrkesgrupper som vi vill se fler av är bristyrken och att arbetskraftsreserven på kort sikt är relativt liten. För att nå målet måste därför fler människor utbildas och vi genomför därför en kraftig utbyggnad av högskolan, den kvalificerade yrkesutbildningen och den kommunala vuxenutbildningen. Vi avsätter betydande resurser till denna utbildningsexpansion. Vår metod att få kommuner och landsting att anställa fler personer inom välfärdens kärnområden bygger på ett riktat sysselsättningsstöd med full lönekomensation till dem som väljer att öka personaltätheten. Vår bedömning är att just denna satsning ökar sysselsättningen med ca 45 000 personer under de närmaste tre åren. Akademiska bristyrken som läkare, sjuksköterskor och lärare har långa utbildningstider och där tar det längre tid innan vi ser effekter i form av ökad sysselsättning.

Utöver det riktade sysselsättningsstödet till kommunsektorn, värdesäkrar vi också de generella statsbidragen till kommunsektorn för samtliga tre år. Vi anvisar i denna motion också 10 miljarder kronor under en fyraårsperiod för att inrätta en modell med viktade statsbidrag till offentliga arbetsgivare (framför allt inom kommuner och landsting) som har framgång med att utjämna löneskillnader mellan kvinnor och män. Vidare föreslår vi ett ”välfärdslyft”, ett kunskapslyft, för anställda inom äldre- och handikappomsorgen. Vi anslår totalt 6 miljarder kronor under en 10-års period för detta

ändamål. Vänsterpartiets sammanlagda stöd till kommunsektorn för att stärka välfärden och utjämna löneskillnader mellan kvinnor och män är således betydande. Mycket lågt räknat tillför vi kommunsektorn en förstärkning av resurserna med 26,9 miljarder kronor i nivåhöjning fram till 2011. Och då har vi ändå inte räknat in många av våra andra reformer som på olika sätt stärker kommunsektorns service och kvalitet.

Alla partier i Sveriges riksdag *talat* om att ”satsa på välfärden”, dvs. i huvudsak kommunsektorns kärnområden i form av sjukvården, skolan och barn- och äldreomsorgen. Men medan de övriga partierna i realiteten inte tillför kommuner och landsting några ökade medel i reala termer överhuvudtaget, eller ytterst marginellt, anslår Vänsterpartiet betydande resurser samtidigt som vi har utformat en konkret politik för att de ökade resurserna ska leda till ökad välfärd och personaltäthet.

Den svenska ekonomin har nu i princip tvärnitat. Varslen ökar dramatiskt och antalet lediga platser hos arbetsförmedlingarna har sjunkit kraftigt. Regeringen räknar med att arbetslösheten ökar under såväl 2009 som 2010. Den svenska ekonomin är med andra ord på väg in i en lågkonjunktur. Samtidigt har den internationella finanskrisen, som pågått i nära två år, exploderat under de senaste veckorna. Konsekvenser av denna kris är i dagsläget mycket svårbedömda och manar till viss försiktighet. Detta har legat till grund för våra finanspolitiska överväganden vid utformningen av vårt budgetförslag. Som framgår av tabell 9 nedan innebär vårt budgetförslag att den offentliga sektorns finansiella sparande för 2009 hamnar på ett överskott motsvarande 1 % av BNP. Då Sverige är på väg in i en lågkonjunktur kan ett sådant överskott i de offentliga finanserna tyckas märkligt. Men vi menar att då konsekvenserna av den finansiella kraschen i USA (och i övriga delar av världen) i dagsläget är oöverblickbara vill vi ha en viss säkerhetsmarginal i vårt budgetförslag.

I sammanhanget bör också tilläggas att Sverige redan i utgångsläget har stora säkerhetsmarginaler då den offentliga finansiella förmögenhetsställningen är extremt stark. Som exempel kan nämnas att den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet har gått från ett minus på 158 miljarder kronor år 2002 till ett plus på hela 772 miljarder kronor för innevarande år.²¹

²¹ Budgetpropositionen för 2009, bilaga 2, tabell 16.

Tabell 9. Effekter för statens och den offentliga sektorns finanser av Vänsterpartiets förslag, miljarder kronor där inget annat anges

	Vänsterpartiets förslag			Differens mot budgetpropositionen		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Inkomster	873,2	920,8	947,8	+36,4	+37,1	+34,1
Utgifter exkl. statsskuldräntor	798,1	835,1	850,3	+65,5	+85,5	+98,3
Statsskuldräntor mm.	33,8	36,2	37,4	±0	+2,2	+5,4
Riksgäldens nettoutlåning	39,2	40,8	35,2	+28,2	+29,7	+27,3
Kassamässig korrigering	1,4	0,6	0,8	±0	±0	±0
Statsbudgetens saldo	0,7	8,1	24,2	-57,3	-80,3	-96,8
Utförsäljningar m.m.	10,8	8,9	16,5	+51,8	+51,9	+51,5
Finansiellt sparande i staten	11,5	17,0	40,7	-5,5	-28,4	-45,3
Totalt offentlig sektor	32,5	30,4	51,0	-3,5	-24,6	-41,0
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,0%</i>	<i>0,9%</i>	<i>1,4%</i>	<i>-0,1%</i>	<i>-0,7%</i>	<i>-1,1%</i>

17 Fördelning av utgifter i statsbudgeten

Tabell 10 utgifter

Utgiftsramar och utgiftstak		2009	2010	2011
<i>Miljoner kronor (diff. mot propositionen)</i>				
1	Rikets styrelse	-49	-49	-49
2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	0	-25	-26
3	Skatt, tull och exekution	110	119	125
4	Rättsväsendet	-271	-81	-81
5	Internationell samverkan	0	0	0
6	Försvar samt beredskap mot sårbarhet	-1 301	-1 327	-1 350
7	Internationellt bistånd	1 494	1 984	2 539
8	Migration	214	-296	-296
9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	4 149	4 019	4 024
10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	6 082	10 306	13 733
11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	3 100	4 200	5 200
12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	3 100	3 300	3 400
13	Arbetsmarknad	694	694	550
14	Arbetsliv	6 890	11 476	9 849
15	Studiestöd	3 858	5 652	7 457
16	Utbildning och universitetsforskning	13	329	1 690
17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	668	776	835
18	Samhällsplan., bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpol.	317	1 077	1 817
19	Regional utveckling	0	0	0
20	Allmän miljö- och naturvård	357	822	1 004
21	Energi	550	529	534
22	Kommunikationer	-13 965	-9 177	-7 317
23	Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	97	142	184
24	Näringsliv	106	116	265
25	Allmänna bidrag till kommuner	49 264	50 875	54 170
26	Statsskuldräntor m.m.	0	2 234	5 366
27	Avgiften till Europeiska gemenskapen	0	0	0

	Minskning av anslagsbehållningar			
	Summa utgiftsområden	65 476	87 693	103 622
	Summa utgiftsområden exkl. statskuldräntor	65 476	85 459	98 256
	Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	2 200	2 000	1 700
	Takbegränsade utgifter	67 676	87 459	99 956

17.1.1 UO 1 Rikets styrelse

Vänsterpartiet kräver ett sparbeting på hovstaten på ca 10 % för år 2009 samt att riksdagsledamöternas arvoden minskas avsevärt och knyts till ett prisbasbelopp. Vi föreslår också att de ekonomiska bidragen till organisationer som företräder de nationella minoriteterna får ett ökat bidrag med 5 miljoner kronor. Dessa åtgärder innebär en minskning av anslaget med 49 miljoner kronor 2009. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 1, v442.

17.1.2 UO 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Vänsterpartiet föreslår att Konjunkturinstitutet (KI) avvecklas per den 1 juli 2009. Den roll som KI på senare tid har tagit sig, som opinionsbildande kommentator av politiska förslag och beslut, genomförs utifrån ett strikt marknadsliberalt nationalekonomiskt perspektiv. Myndighetens viktiga och värdefulla statistiska kärnuppgifter kan med fördel överföras till Statistiska Centralbyrån (SCB). Vänsterpartiet avvisar även vissa andra besparingar på SCB och vill därtill öka anslaget med 22 miljoner kronor, vilket krävs för att den låga pris- och löneuppräknings inte ska få negativa följder för personalsituationen. Finansinspektionen får ökade anslag för att kunna intensifiera tillsynen över Finansmarknaden och för alla de extra arbetsuppgifter de ålagts under mandatperioden. Vänsterpartiet vill avskaffa det nyligen inrättade finanspolitiska rådet, som är ännu en institutionell hämsko på de folkvaldas möjligheter att föra en ekonomisk politik för full sysselsättning. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 2, v602.

17.1.3 UO 3 Skatt, tull och exekution

Regeringen har hittills under mandatperioden varit väldigt aktiva inom skatteområdet och genomfört en lång rad förslag. Åtgärderna resulterar inte bara i en orättvis fördelningsprofil utan medför också fler undantag och gränsdragningar. För Skatteverket har det inneburit många nytillkomna arbetsuppgifter och en ökad arbetsbelastning.

Vi menar att det också krävs ökade resurser för att kunna bekämpa det skattefusk som kommer av ekonomisk brottslighet och/eller finns på det internationella området och som utgör en betydande del av skattefelet. Detta eftersom den här typen av fusk ofta sker genom invecklade transaktioner och komplicerade juridiska upplägg och Skatteverkets utredningar därför blir omfattande och tidskrävande.

Mot bakgrund av detta föreslår vi att anslaget till Skatteverket ökas med 40 miljoner kronor årligen under 2009-2011 utöver de pengar som regeringen tillför myndigheten i budgetpropositionen.

Kronofogdemyndighetens ekonomi har försämrats drastiskt. Enligt uppgift kommer myndigheten att varsla ca 150 personer. Orsaken sägs vara att man missbedömt kostnaderna i samband med att man skiljdes från Skatteverket.

Kronofogdemyndighetens verksamhet är central för att bl.a. driva in skulder, upprätthålla en god betalningsvilja och för att kunna arbeta förebyggande. För att förhindra uppsägningar och för att säkerställa de mål med verksamheten som framgår av budgetpropositionen för 2009 föreslår Vänsterpartiet att anslaget till Kronofogdemyndigheten ökas med 40 miljoner kronor årligen under 2009-2011.

Vi föreslår också ett nytt anslag till Kronofogdemyndigheten som syftar till att bygga upp en verksamhet med statliga saneringslån för människor som är överskuldssatta. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 3, v632.

17.1.4 UO 4 Rättsväsendet

Borgerlighetens mål på 20 000 poliser når man inom ett par år, men priset man får betala är att resten av rättsväsendet inte hinner med. Detta har Vänsterpartiet påpekat under hela mandatperioden, men först nu har regeringen till viss del insett detta.

Vänsterpartiet instämmer i regeringens förslag till anslagsökningar för Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, domstolarna, Rättsmedicinalverket och rättsliga biträden.

Vänsterpartiet har inte delat regeringens uppfattning om att ett visst antal poliser är ett överordnat mål. I och med att stora kullar av poliselever nu är under utbildning anser vi dock att det vore olyckligt att inte anställa dessa. Samtidigt konstaterar vi att man inom polisen haft ett högt anslagssparande, samtidigt som polismyndigheter runtom i landet har gått med underskott. Ute på landsbygden har inget märkts av de stora anslagshöjningar polisen fått på senare år. Detta gör bl.a. att man kan ställa sig frågan om pengar används på rätt sätt. Vänsterpartiet föreslår samma nivå som regeringen för

2010 och 2011 vad gäller polisens anslag, undantaget 60 miljoner kronor som vi föreslår att man använder för att skapa en särskild utredningsmyndighet för brottsanmälningar mot poliser och åklagare. Under 2009 anser vi dock att anslaget alltfjämt är överdimensionerat och föreslår en minskning med 250 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Regeringen föreslår ytterligare höjningar av Säkerhetspolisens (Säpo) anslag, som vuxit kraftigt på senare år. Med tanke på att riksdagen inte har någon insyn i resursanvändningen hos Säpo är vi dock inte beredda att bifalla den ökning på 100 miljoner kronor som regeringen föreslår.

Regeringen tillgodoser endast till viss del Kriminalvårdens behov med 100 miljoner kronor i ramhöjning. I budgetpropositionen flaggas för framtida satsningar inom rättsväsendet, förhoppningsvis även Kriminalvården, men tyvärr hålls dessa planer än så länge dolda för den lagstiftande församlingen. Behovet av nya resurser kommer att vara enormt framöver och bl.a. därför föreslår Vänsterpartiet att den villkorliga halvtidsfrigivningen återinförs för att frigöra resurser till vård, utbildning och sysselsättning, samtidigt som platsbehovet minskar. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 4, v432.

17.1.5 UO 5 Internationellt samarbete

Vänsterpartiet lämnar inga förslag till ändrade utgiftsramar för utgiftsområdet.

17.1.6 UO 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Vänsterpartiet avvisar regeringens förslag på utökade resurser till internationella insatser. Likaså avvisas satsningen på SAC-samarbetet och fortsatt samarbete med Nordic Battle Group. Vänsterpartiet vill säkra och förstärka det nationella försvaret och föreslår därför en satsning på den nationella skyddsstyrkan.

Vänsterpartiet är för en mycket restriktiv krigsmaterielexport och menar att den inte ska skattesubventioneras. Därmed avvisar vi samtliga anslag som syftar till främjande av svensk vapenexport. Vi avvisar även det anslag som är avsatt för den europeiska försvarsbyrån, EDA.

Regeringen har valt att öka finansieringen av Försvarets radioanstalt med anledning av lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Vänsterpartiet föreslår i motion v483 att en parlamentarisk utredning tillsätts för att utreda behovet av signalspaning. I avvaktan på nytt beslut avvisar vi därför regeringens budgetförstärkning. Vänsterpartiet föreslår även en satsning på

antidiskrimineringarbetet inom Försvarsmakten samt utökad utbildning i genderfrågor och FN:s resolution 1325 om kvinnors säkerhet.

Vänsterpartiet avser att återkomma och utveckla vår syn på försvars- och säkerhetspolitiken i samband med regeringens aviserade proposition våren 2009. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 6, v475.

17.1.7 UO 7 Internationellt bistånd

I regeringens förslag till budget uppfylls formellt enprocentmålet för svenskt utvecklingssamarbete. Samtidigt sker en kraftig urholkning, vilket Vänsterpartiet är skarpt kritiska till. Vi vill istället se en omfördelning inom biståndsramen där 994 miljoner kronor av avräkningarna för flyktingmottagande inte ska avräknas från biståndsramen utan i stället belasta UO 8. Vänsterpartiet anser vidare att de 77 miljoner kronor som avräknas för skuldavskrivningar inte ska belasta biståndsramen, utan Exportkreditnämnden (EKN). Vänsterpartiet vill se en satsning på klimatbistånd på 3 000 miljoner kronor till år 2011. Till skillnad från regeringens satsning på klimatbistånd kommer inte Vänsterpartiets satsning konkurrera med redan gjorda utfästelser för fattigdomsbekämpning utan ligga utöver den föreslagna biståndsramen. Klimatbiståndet skulle gå till att dels förebygga klimatförändringar i Syd, dels till att motverka klimatförändringarnas konsekvenser i Syd. Vi vill införa klimatbiståndet enligt en trappmodell, där 500 miljoner kronor avsätts år 2009, 1 000 miljoner kronor 2010 och 1 500 miljoner kronor 2011. Med Vänsterpartiets föreslagna satsningar skulle det innebära att Sverige skulle ge drygt 1,044 % av BNI, eller 35 357 miljoner kronor i utvecklingssamarbete. Dessutom skulle avräkningarna från biståndsramen bli 1 071 miljoner kronor lägre. Med andra ord skulle utvecklingssamarbetet med en vänsterpartistisk biståndspolitik bli mer omfattande och mer effektivt. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 7, v407.

17.1.8 UO 8 Migration

Vänsterpartiet avvisar kraftigt regeringens inställning om att endast anse sig ha råd att svara upp mot sina internationella åtaganden om rätten till fristad, genom att räkna av en ökad andel av biståndsramen för flyktingkostnader. Vi avvisar därmed att finansieringen till utgiftsområdet sker på detta sätt. Vi avvisar också den av regeringen föreslagna ändringen av målbeskrivningen för utgiftsområdet. Det nya målet innebär att den reglerade invandringen överordnas asylrätten. Detta eliminerar asylrättens grundvalar

och står självfallet i strid med 1951 års flyktingkonvention och flera andra konventioner som gäller de mänskliga rättigheterna.

Vänsterpartiet vidhåller kravet på att en amnesti ska genomföras i asylprocessen och omfatta alla som fått avslag på den tillfälliga asyllag som gällde mellan 15 november 2005 och 31 mars 2006, och de papperslösa som i dag lever varaktigt i Sverige. Denna reform innebär en besparing inom utgiftsområdet under de närmaste åren. Vi föreslår också en nödvändig höjning och värdesäkring av dagersättningen för asylsökande samt att bostadsersättningen vid eget boende (Ebo) ska återinföras. Vi avvisar regeringens föreslagna återvändandesatsningar inom utgiftsområdet och den orimligt höga neddragningen som regeringen föreslår av anslaget till offentliga biträden. Vi avvisar vidare regeringens föreslagna förstärkning av Migrationsverkets anslag för tillståndsprovning vid arbetskraftsinvandring eftersom vi motsätter oss att den myndighetsbaserade arbetsmarknadsprovningen slopas. Vi riktar istället ett motsvarande tillskott till Arbetsförmedlingen under utgiftsområde 14. För att värna humaniteten och rättssäkerheten i asylprocessen föreslår vi även minskningar av kostnaderna för förvarstagande samt för avvísningar och utvisningar. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 8, v253.

17.1.9 UO 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

I årets budget fortsätter Vänsterpartiet sin satsning på tandvård, psykiatri och tillgänglighet. När det gäller tandvård avsätter vi pengar för att göra denna tillgänglig för asylsökande och papperslösa. Bidrag till handikapporganisationer och bilstöd är anslag som räknas upp. Liksom tidigare år avslår vi regeringens förslag till s.k. avknopningsstöd och vi avslår också regeringens förslag till neddragning på LSS-området. Vi anser att regeringens förslag till s.k. prestationsbunden vårdgaranti istället ska satsas på verklig förbättring av vården i form av fler anställda och bättre tillgänglighet.

Nya satsningar i årets budget är våra stora satsningar på ett s.k. omsorgslyft inom såväl äldreomsorgen som handikappomsorgen. Inom dessa områden satsar vi såväl på kompetensutveckling som på utbildning och nyanställningar. Vi satsar också extra på att motverka psykisk ohälsa bland äldre och avsätter medel till äldreomsorg på det egna modersmålet. Andra viktiga områden är höjningen av anslaget för insatser mot hiv/aids som inte höjts de senaste 10 åren och satsningen på en permanent finansiering av brottsofferjour för HBT-personer liksom en satsning på förlossningsvård i glesbygd. Resurskvinnojourer för missbrukande och psykiskt sjuka kvinnor och satsningar på ett

barnriskcentrum är ytterligare viktiga satsningar. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 9, v506.

17.1.10 UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Regeringen har gjort kraftiga nedskärningar på sjukförsäkringens område som både hotar socialförsäkringssystemets grundvalar och individens trygghet vid sjukdom och handikapp. Vänsterpartiet avvisar dessa försämringar och tanken på att inskränkningar i trygghetssystemen för sjuka och arbetslösa skulle leda till ökad sysselsättning.

För att stärka sjukförsäkringen föreslår vi att taket åter höjs till 10 basbelopp. Vi återställer ersättningsnivåerna från 77,6 till 80 % genom att avvisa den sänkning av sjukpenningen som genomförts genom ändrad beräkningsgrund för SGI. Vi avsätter medel för att avskaffa den bortre tidsgränsen för sjukpenning och återställer ersättningsnivån från 75 till 80 % för personer som haft sjukpenning mer än 12 månader. Vi förstärker anslaget till Försäkringskassan för att värna rättssäkerheten och kvaliteten på handläggningen.

Vi föreslår att medel inom sjukpenningsanslaget ska få användas till ett förstärkt särskilt högriskskydd för långtidssjukskrivna. Vidare föreslår vi att bostadstillägget för personer med sjuk- och aktivitetsersättning höjs till samma nivå som för ålderspensionärer. Vi anvisar därutöver medel till en informationsatsning om bostadstillägget så att fler får del av det stöd de är berättigade till. För att förbättra villkoren för en grupp som är mycket eftersatt föreslår vi från 2009 också en stegvis höjning av sjuk- och aktivitetsersättningen till 67 %. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 10, v225.

17.1.11 UO 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Den ekonomiska situationen för många äldre är svår. Vänsterpartiet föreslår därför en satsning för att höja garantipensionen med 300 kronor per månad 2009, 400 kronor 2010 och 500 kronor 2011. Vi anvisar 3,5 miljarder kronor inom utgiftsområdet för detta 2009. Samtidigt satsar vi 1,5 miljarder kronor för en uppräknings av pensionen för de tidigare ATP-pensionärer som fått försämrade pension genom den urholkning som skedde på 1990-talet.

Utöver detta föreslår vi en höjning av ersättningsnivån av bostadstillägget till pensionärer till 95 % för att förbättra de sämst ställda pensionärernas ekonomiska villkor. Vi föreslår också att Försäkringskassan ska genomföra en informationsatsning

för att fler som är berättigade till bostadstillägg ska kunna få det. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 11, v226.

17.1.12 UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Vänsterpartiet föreslår att en individualisering av föräldraförsäkringen ska genomföras 2009 och anvisar 1,2 miljarder kronor för detta. Det är en nödvändig reform för att ge barn tillgång till båda sina föräldrar. Den är också viktig både för att bryta den ordning på arbetsmarknaden som diskriminerar kvinnor och den föreställning om vilket ansvar kvinnor respektive män har i förhållande till sina barn.

För att stärka de ekonomiska villkoren för ensamstående föräldrar föreslår vi en höjning av underhållsstödet med 200 kronor och att det samtidigt värdesäkras genom att knytas till prisbasbeloppet.

Vi avvisar regeringens familjepolitik och de stora besparingarna på föräldraförsäkringen. Vi anvisar medel för att återställa taket för havandeskapspenning och tillfällig föräldrapenning från 7,5 till 10 basbelopp. Dessutom anvisar vi medel för att återställa ersättningsnivåerna för alla föräldralediga till 80 % genom att avvisa beräkningsgrunden SGIX0,97. Vi anser att bostadsbidragen är ett bostadspolitiskt verktyg som borde ligga på utgiftsområde 18 och är kritiska till regeringens inriktning på bostadsbidraget som endast ett familjepolitiskt verktyg. Vi anvisar medel så att personer över 28 år utan barn ska vara berättigade till bostadsbidrag. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 12, v227.

17.1.13 UO 13 Integration och jämställdhet

Vänsterpartiet är kritiskt till regeringens inriktning på integrationspolitiken eftersom den främst handlar om tvångsåtgärder riktade mot personer med utländsk bakgrund snarare än att skapa de förutsättningar som är nödvändiga för lika rättigheter på arbetsmarknaden, bostadsmarknaden osv. Vi föreslår att en lagstiftning ska införas som gör samtliga kommuner skyldiga att ta emot flyktingar. Vi anvisar en förstärkning av anslaget för kommunersättning för flyktingmottagande för införande av en särskild introduktionsersättning som liknar lön. Vi förstärker dessutom anslaget för att höja schablonersättningen för att höja kvaliteten och ambitionsnivån på flyktingmottagandet samt för en förlängning av ansökningstiden för anhöriginvandrare att omfattas av den kommunala introduktionen.

Vänsterpartiet föreslår också att en amnesti ska genomföras i asylprocessen 1 juli 2009 och omfatta alla som fått avslag på den tillfälliga asyllag som gällde mellan 15

november 2005 och 31 mars 2006 och till de papperslösa som i dag lever varaktigt i Sverige. Detta är nödvändigt för att ge upprättelse och uppehållstillstånd för dem som felbehandlats i den tidigare processen. Förslaget innebär en tvåårig kostnad på anslaget för kommunersättning vid flyktmottagande. Samtidigt sker en besparing inom utgiftsområde 8. Vi föreslår dessutom en ökning av medlen till invandrades riksförbund och förstärker därmed anslaget för integrationsåtgärder.

Vänsterpartiet avvisar större delen av regeringens anslag till särskilda jämställdhetsåtgärder. Även om vi anser att flera av regeringens åtgärder i handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor samt i handlingsplanen mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål är bra, medför regeringens förslag att lägga pengarna till åtgärdernas genomförande i en ospecificerad jämställdhetspott att det blir svårt att få överblick över vad pengarna ska användas till. I synnerhet när vissa delar av åtgärderna i handlingsplanerna ska finansieras via anslag på andra utgiftsområden. En politik för jämställdhet som är värd namnet måste genomsyra samtliga politikområden och konkreta satsningar bör därför göras på respektive utgiftsområde. De medel Vänsterpartiet avsätter på denna anslagspost är avsedda för tidsbegränsade jämställdhetsprojekt. Vi väljer dock att låta regeringens anslag till bidrag för forskning om kvinnors hälsa ligga kvar inom ramen för vårt anslag 2009 och 2010. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 13, v254.

17.1.14 UO 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Vänsterpartiet föreslår ett högre anslag till Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) förvaltningskostnader som kompensation för av regeringen tidigare genomförda nedskärningar. Vi föreslår dessutom ytterligare anslag för att satsa på grupper med särskilda behov. Vi menar att Arbetsförmedlingen bör anställa förmedlare med särskild uppgift att stödja långtidssjuka och funktionshindrade och ytterligare andra för att jobba med introduktionen av nyanlända flyktingar och invandrare i arbetslivet.

Vi höjer taket i arbetslöshetsförsäkringen, och budgeterar för 80 % ersättning upp till taket under hela arbetslöshetsperioden. Vi höjer också den lägsta dagpenningen och ersättningen för dem som ej kvalificerat sig till arbetslöshetsersättning. Vi återinför rätten till deltidsstämpling och reducerar antalet karensdagar till fem. Vi avskaffar finansieringsmodellen med arbetslöshetsavgift och sänker finansieringsavgiften till samma nivå som 2006. Vi återinför också rätten till avdrag för medlemskap i fack och a-kassa, vilket ytterligare minskar månadskostnaderna för den enskilde.

Vi avsätter utrymme för fler platser och mer kvalitativa insatser i konjunkturberoende program. Vi utökar antalet platser i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning med 12 000. Vi gör också en kraftig förstärkning av insatserna för långtidsarbetslösa. Vi återinför plusjobben för långtidsarbetslösa och programmet Gröna Jobb. Vi förstärker och förbättrar anställningsstöden för långtidsarbetslösa och långtidssjuka och kortar kvalifikationstiden från två till ett år. Vidare föreslår vi ett förstärkt högriskskydd, som undantar långtidssjukskrivna från sjuklöneperioden under första anställningsåret. Som ett led i vår satsning på kompetens höjning i äldre- och handikappomsorgen inför vi utbildningsvikariat för långtidsarbetslösa.

Vi lanserar också en särskild satsning på unga långtidsarbetslösa som saknar gymnasieutbildning. Vi inför ett program som omfattar 2 000 platser per år som ska erbjuda målgruppen möjlighet att skaffa en yrkesutbildning på gymnasienivå.

Vi förstärker insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga genom höjt tak för lönebidrag och utökat antal platser med lönebidrag och i offentligt skyddade anställningar. Vi ökar också merkostnadsersättningen till Samhall AB för att fler ska kunna erbjudas sysselsättning, att den geografiska spridningen ska öka och förbättra villkoren för de anställda.

Vi ökar anslaget till Arbetsmiljöverket för att förbättra det förebyggande inspektions- och informationsarbetet. Vi avsätter också medel för arbetslivsforskning att fördelas av Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) och Arbetsmiljöverket. Vi avvisar regeringens förslag om att inte kräva tillbaka utbetald lönegaranti vid konkurser och företagsrekonstruktioner. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 14, v200.

17.1.15 UO 15 Studiestöd

Studiemedel som går att leva på är en nödvändig förutsättning för att skapa ett rättvist utbildningssystem utan social snedrekrytering och för att höja den allmänna utbildningsnivån. Studerande med studiemedel har inte kompenserats fullt ut för ökade levnadsomkostnader och många har därför svårt att försörja sig under studietiden.

Vänsterpartiet vill återställa studiemedlens värde och föreslår att de ska höjas med 1 200 kronor per månad fr.o.m. 2009. Regeringen avskaffade 2007 rekryteringsbidraget för dem med kort tidigare utbildning och svag ställning på arbetsmarknaden. För att kompensera för detta, som drabbade en grupp med stora utbildningsbehov måste fler få den högre studiemedelnivån, som är 82 % av totalbeloppet. Vi anslår medel till detta som motsvarar det avskaffade rekryteringsbidraget.

Vi ökar också antalet platser inom kommunal vuxenutbildning, kvalificerad yrkesutbildning (KY) och högskoleutbildning som ett led i vår satsning på fler anställda och ökad kompetens för att förbättra kvaliteten inom den offentliga sektorn. Detta kommer att leda till fler studiemedelstagare och vi ökar därför anslaget till studiemedel fr.o.m. 2009. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 15, v525.

17.1.16 UO 16 Utbildning och universitetsforskning

Vänsterpartiet minskar regeringens förslag till anslag till Skolverket eftersom vi menar att utbildningsinspektionen fungerar väl. Vi avvisar också regeringens anslag till försöksverksamhet med lärlingsutbildning, eftersom all gymnasieutbildning ska ge allmän behörighet till högskola. Vidare vill vi ta bort medlen för utveckling av evidensbaserade metoder mot mobbning, då alla skolor redan är skyldiga att förhindra och stoppa mobbning. Tillfälliga satsningar och projekt i skolan får sällan några effekter utan det behövs en permanent ökning av personaltätheten för att ge alla elever den hjälp de behöver för att nå *alla* mål. Vi tillbakavisar således den tillfälliga satsningen på läsning, skrivning och räkning i år 1–3, som regeringen föreslår. Vi gör en sådan satsning och vill på sikt anställa över 25 000 fler i förskolan, skolan och skolbarnsomsorgen.

Även inom andra delar inom den offentliga sektorn vill vi anställa fler för att förbättra kvaliteten. Totalt vill vi skapa 200 000 fler arbeten inom välfärden, men vi har kunnat konstatera att många av de yrkesgrupper som vi vill se fler av är bristyrken och att arbetskraftsreserven på kort sikt är relativt liten. För att nå målet måste därför fler människor utbildas och vi genomför en kraftig utbyggnad av den kommunala vuxenutbildningen, den kvalificerade yrkesutbildningen och högskolan.

Vidare avsätter vi totalt 5 miljoner kronor för att stärka arbetet med feministiskt självförsvar ute på skolorna, eftersom tidigare medel för att stärka flickors självförtroende i mycket liten utsträckning gick till projekt som innefattade feministiskt självförsvar trots att det var ett av huvudsyftena. Ytterligare reformer som vi föreslår är att staten övertar ansvaret för lärcentra och att vi vill att fler examina inom lärarutbildningen ska ges på avancerad nivå. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 14, v200.

17.1.17 UO 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Vi lyfter kulturen och konstnärerna men även amatörerna. Vi vill satsa totalt drygt 1 miljard kronor till att stärka och utveckla kulturens villkor i landet. Vi fortsätter att driva

våra krav på mer resurser till de regionala kulturinstitutionerna liksom till den fria scenkonsten, kraven på satsningar på dansen, främst bland skolelever och allmänhet, kraven på lösning av pensionsproblemen för konstnärerna och utbyggnad av Teateralliansen. Men vi för också fram förslaget att göra Unga Klara till en nationell scen för barn- och ungdomsteater med uppgift att fortsätta forska och utveckla scenkonsten och vi avsätter medel till en fond för bidrag till digital biografutrustning. Bild- och formkonstnärerna är en kraftigt eftersatt grupp som behöver lyftas. Vi har heller inte givit upp de fria entréerna till museer och inte kravet på resurser för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur. Biblioteken är viktiga, även specialbibliotek för döva, för intagna på institutioner, för barn och vuxna med annat förstaspråk än svenska och andra grupper som inte utan vidare kommer i kontakt med litteratur. Vi menar också att det behövs en del pengar till amatörernas centralorganisationer liksom till de arrangörsföreningar som ser till att kulturen sprids i landet.

På sparsidan sätter vi även i år upp en del av bidraget till trossamfunden, i avvaktan på en redovisning av i vilken mån de olika samfunden lever upp till kravet att främja den gemensamma värdegrunden. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 17, nummer v550.

17.1.18 UO 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

Vi vill inrätta ett nytt anslag, 2:8 Bostadsfond, med syfte att stödja nyproduktion av bostäder samt nödvändiga ombyggnationer i det befintliga beståndet. Fonden ska ge förutsättningar för att bygga 40 000 bostäder per år varav minst hälften ska vara hyresrätter. Målsättningen är även att miljonprogrammets lägenheter ska renoveras inom en tioårsperiod. Grunden i förslaget är att en bostadsfond disponerar medel som utgår till fastighetsägare i form av investeringsbidrag för ny- och ombyggnation av hyresrätter. Hyrorna ska framförhandlas i förväg och ligga på en rimlig nivå samt bästa miljöteknik användas. Fonden tillförs årligen 10 miljarder kronor under tio års tid via lån som tas upp av Riksgäldskontoret med en avskrivningstid på 30 år. Staten betalar fondens ränte- och amorteringskostnader på 760 miljoner kronor 2010 och 1500 miljoner kronor 2011 (med en räntesats på 4,25 %). Kostnaderna för satsningen blir som högst efter tio år, varpå de åter sjunker. Statens bostadskreditnämnd får också ökade resurser, 50 miljoner kronor per år, för att underlätta byggandet i glesbygd (anslag 1:1 Statens bostadskreditnämnd).

Därtill föreslår vi att klimatsmarta hus – passivhus och lågenergihus - ska införas som norm för nybyggande av flerbostadshus senast 2010. För att berättigas stöd till nybyggande från den bostadsfond som vi föreslår ska inrättas måste husen fr.o.m. 2010 vara klimatsmarta. Vi föreslår att ett nytt anslag, 2:6 Stöd klimatsmarta hus, ska inrättas med syfte att öka informationen och kunskapen hos byggbranschen.

För att ytterligare öka produktionen av hyresbostäder och främja en ekologiskt hållbar utveckling anvisar vi 150 miljoner kronor per år till ökad marksanering i tätorter inför byggande av flerbostadshus med hyresrätt. Vi vill tillsätta en nationell samordnare för kooperativa hyresrätter och tillför 2 miljoner kronor per år i detta syfte (anslag 2:1 Boverket).

I motsats till regeringen vill vi behålla fonden för fukt och mögelskador, eftersom byggslarv och andra former av byggfel även fortsättningsvis kommer att ske inom byggsektorn, i synnerhet när ny energisnål teknik börjar användas i stor skala (anslag 2:7 Fonden för fukt och mögelskador).

Vi föreslår en satsning på kommunala konsumentvägledare på 45 miljoner kronor per år, eftersom deras arbete i kombination med den kommunala budget- och skuldrådgivningens insatser kan förebygga att människor fastnar i livslånga skuldfällor. Vi tillför 3 miljoner kronor per år till Konsumentinstitutet Läkemedel och Hälsa (KILEN) som ger råd, stöd och behandling för människor drabbade av läkemedelsberoende och andra biverkningar (anslag 3:2 Konsumentverket).

För att klargöra bostadsbidragens roll som bostadspolitiskt instrument bör anslaget för bostadsbidrag flyttas tillbaka till utgiftsområde 18. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 18, v582.

17.1.19 UO 19 Regional utveckling

Vänsterpartiet vill bidra till att den optimism och folkliga handlingskraft som finns i Sverige tas tillvara. Vänsterpartiet vill demokratisera svensk regionalpolitik och svensk glesbygdspolitik. Det handlar om makt och fördelning av resurser, men också om att mobilisera utvecklingskraften i alla regioner. Vi vill därför skärpa målen och måluppfyllelseerna i regionalpolitiken, stärka de lokala arbetsmarknaderna, infrastruktur, utbildning, servicenivån från statliga verk och myndigheter, hindra lanthandelsdöden osv. Vi vill också se över möjligheten för återbäring från vatten, mineral och vindkraft i de utsatta regionerna. Vi vill också se en ny bred regionalpolitisk utredning. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 19, v682.

17.1.20 UO 20 Allmän miljö- och naturvård

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till framför allt två stora ekonomiska neddragningar inom detta för miljön- och klimatpolitiken så viktiga utgiftsområde. Det gäller dels den kraftiga minskningen av anslaget för biologisk mångfald, dels avskaffandet av det framgångsrika klimatinvesteringsprogrammet (Klimp). Vi välkomnar i och för sig att regeringen trots att den tidigare avvisade vårt förslag att låta Naturvårdsverket ta över skyddsvärd skogsmark från statliga Sveaskog utan ersättning nu ändå genomför vårt förslag. Men hälften av Sveriges hotade arter finns i skogen och enligt alla experter behövs det ökade resurser till skogen för att bevara de hotade arterna. Vi förstärker anslaget så att det 2009 uppgår till 2,1 miljarder kronor, 2010 till 2,2 miljarder kronor och 2011 till 2,3 miljarder kronor.

Vi motsätter oss starkt regeringens beslut att avveckla Klimatinvesteringsprogrammet som har bidragit kraftfullt till att minska de svenska utsläppen av växthusgaser. Istället vill vi behålla och förstärka programmet och avsätter 700 miljoner kronor per år för detta och avvisar också regeringens oprecisa förslag vad gäller Hållbara städer.

Vi avvisar även regeringens miljöbilspremie då vi ser att detta anslag kan göra större klimatnytta på andra områden.

Vi ser positivt på att regeringen närmat sig vår havsmiljöstrategi för förbättrad havsmiljö. Vi vill införa ett nytt havsinvesteringsprogram (HIP) som ska erbjuda medfinansiering för miljömässigt kostnadseffektiva åtgärder för minskade utsläpp till haven. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 20, v276.

17.1.21 UO 21 Energi

Vänsterpartiet vill för att öka energieffektivitetsansträngningarna sammanföra sådana statliga resurser i ett centrum för energieffektivisering. På nytt anslag tillförs därför 1 175 miljoner kronor för 2009, vilket är 300 miljoner kronor utöver regeringens tidigare anslag för energieffektivisering. Vi vill dessutom på nytt anslag – Miljöteknik – anslå 350 miljoner kronor för 2009, vilket är 250 miljoner kronor utöver regerings förslag.

17.1.22 UO 22 Kommunikationer

För att minska tåg förseningar, få fler att ta tåget samt att mer gods fraktas på spår, vill vi redan 2009 öka anslaget till banunderhåll med 1 miljard kronor. Från och med 2010 och framåt ökar vi anslaget till banunderhåll med 2,3 miljarder kronor per år. Vi avsätter också under perioden 2009-2021 4,8 miljarder kronor för att rädda nedläggningshotade

bansträckor och kapillärspår. Genom att finansiera infrastruktursatsningar via en investeringsbudget istället för att direktavskriva dem, frigör vi resurser under utgiftsområdet. Det får till följd att vi kan öka järnvägsinvesteringarna jämfört med dagens nivå med ca 84 miljarder kronor, vilket gör att den totala investeringsramen uppgår till 191 miljarder kronor för perioden 2009-2021. Vi vill utöka sjöfartens kapacitet in och ut från Mälaren och avsätter resurser som möjliggör en utbyggnad av Södertälje sluss. I dag är det handelssjöfarten som står för samtliga kostnader för infrastruktur inom sjöfarten. Genom en båtskatt för fritidsbåtar kan vi låta fritidsbåtarna ta sin andel av kostnaderna, samtidigt som en del av en båtskatt kan användas för att sänka skatten på alkylatbensin.

Vi har tidigare tillfört Gotlandstrafiken 220 miljoner kronor för att kunna genomföra ett s.k. vägpris på färjorna mellan Gotland och fastlandet. Eftersom det nyligen har slutits ett nytt avtal som sträcker sig till 2015 kan vi inte tillföra dessa medel, men vi anser fortfarande att det ska införas ett vägpris så att gotlänningar kan färdas på samma villkor som övriga i landet. För att förbättra vägunderhållet i delar av landet får Vägverket ytterligare 2 miljarder kronor fr.o.m. 2010. Till kollektivtrafiken avsätter vi under en treårsperiod 8 miljarder kronor för att ge den lokala och regionala kollektivtrafiken möjlighet att utvecklas under långsiktigt stabila förutsättningar. Ytterligare 2,5 miljarder kronor tillförs kollektivtrafiken i glesbygd, men det sker på statens intäktssida. För att få en trafikpolitik där kvinnor och män har bra kommunikationer oavsett var de bor och som leder till att vi får ett hållbart transportsystem som minskar miljöpåverkan både lokalt och globalt, avsätter vi av även 1,8 miljarder kronor på årsbasis till två storskaliga försök med klimattaxa i kollektivtrafiken. Försöken innebär att det inte tas ut några avgifter av resenärerna och genomförs i ett storstadslän och ett glesbygdslän. Inrikesflyget beläggs med en klimatskatt, samtidigt som Rikstrafiken får ökade medel för att kompensera flygplatser i regioner med sämre tillgång till interregionala resor. Vi säger nej till regeringens nedskärning av kollektivtrafiken inom Rikstrafiken med 115 miljoner kronor 2009 och 150 miljoner kronor 2010-2011. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 22, v650.

17.1.23 UO 23 Jord- och skogsbruk, fiske och anslutande näringar

För att förstärka skyddet av den biologiska mångfalden i skogen ökar vi anslagen för naturvårdsavtal och biotopskydd med 50 miljoner kronor per år. Vi värnar ett starkt och

oberoende djurskydd i Sverige och ökar Jordbruksverkets anslag för djurskyddsverksamhet med 25 miljoner kronor per år. Vi föreslår en större satsning fiskevård i storstadsnära områden med 150 miljoner kronor över en treårsperiod samt anvisar 20 miljoner kronor per år till stöd för Livsmedelsverkets arbete med klimatanpassad kost. För att nå klimatmål och miljömål är det viktigt att livsmedelsutvecklingen förändras för att bidra till minskad negativ miljöpåverkan. För att nå de nationella målen för ekologisk produktion och konsumtion får medlen till ekologisk produktion inte minskas. Vi avvisar därför regeringens förslag om att avveckla anslaget till förmån för andra satsningar som inte berör ekologisk produktion. Vänsterpartiet vidhåller en samlad satsning på åtgärder för ekologisk produktion på 30 miljoner kronor per år. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 23, v277.

17.1.24 UO 24 Näringsliv

Vänsterpartiet anslår 100 miljoner kronor för 2009 till Vinnova för Forska & Väx-programmet utöver regeringens förslag. Vi anslår också 50 miljoner kronor till Såddefinansiering och 5 miljoner kronor för 2009 till basfinansiering i Kreditgarantiföreningar utöver regeringens förslag. Vi minskar också kontot för omstrukturering av statligt ägda företag med 122 miljoner kronor. Vi minskar också Konkurrensverkets anslag med 10 miljoner kronor för 2009. Vi föreslår också satsningar Exportfrämjande verksamhet med 65 miljoner kronor för 2009 och en särskild satsning på näringslivs KY med 60 miljoner kronor för samma period. Slutligen vill vi se tillskapandet av en produktivitetsdelegation för en kostnad av 8 miljoner kronor för 2009. Se även vår särskilda motion om utgiftsområde 24, v681.

17.1.25 UO 25 Allmänna bidrag till kommuner

Vänsterpartiet föreslår i denna budgetmotion omfattande satsningar på jobb i kommunerna, framförallt genom en skattekreditering som ger kommuner och landsting möjlighet att själva välja vilka områden de vill prioritera. Vi avvisar också regeringens nedskärningar av statsbidragen.

Inom utgiftsområdet föreslås ett viktat statsbidrag för höjning av löner för kvinnor i offentlig sektor. Systemet skall gynna de kommuner som uppnår resultat i arbetet med att utjämna löneskillnaderna mellan män och kvinnor. För detta avsätts 10 miljarder kronor över en fyraårsperiod.

Utöver det återupprättar vi kommunernas medel till Komvux, och genomför ytterligare några mindre justeringar av kommunernas åtaganden och statsbidrag.

Statsbidraget regleras också för kommunala effekter av de förändringar vi vill göra i framförallt skattesystemet. Se även den separata motionen utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, v 606.

17.1.26 UO 26 statskuldräntor mm

Med anledning av Vänsterpartiets förslag förändras saldot för statsbudgeten. Därmed påverkas statens lånebehov och som en följd av detta räntekostnaderna. Vi har baserat vår bedömning på statslåneräntan 26 september 2008, 3,9 procent. Räntekostnaderna uppgår då till 2,2 miljarder kronor mer än regeringen år 2010, och 5,4 miljarder kronor mer år 2011. För 2008 är kostnaden oförändrad, då saldskillnaden påverkar först efterföljande års upplåning.

Till största delen beror skillnaden mellan vårt förslag och budgetpropositionen på att vi avvisar regeringens planerade utförsäljningar av aktier i statliga bolag, som omfattar 50 miljarder kronor per år. Regeringen har såvitt vi kunnat utröna inte i budgetpropositionen preciserat hur mycket inbetalningarna till staten från de statliga bolagen beräknas minska till följd av förslaget om utförsäljningar av statens aktieinnehav. Vi har därför antagit en neutral finansiell effekt för staten, och räknat med att de aktierna hade gett utdelning motsvarande statslåneränta, dvs 2,0 miljarder kronor 2010 och 3,9 miljarder kronor 2011.

Stockholm den 6 oktober 2008

Lars Ohly (v)

Marianne Berg (v)

Jacob Johnson (v)

Hans Linde (v)

Elina Linna (v)

Gunilla Wahlén (v)

Alice Åström (v)

Ulla Andersson (v)